

Ұлыстың Ұлы күні Наурыз сұтты болсын!

Алатау

Қоғамдық-саяси газет / Общественно-политическая газета

Газет 2000 жылдан
шыға бастады

№11-12 (962-963)

20.03.2020

@ alatau_offset@mail.ru
alatau.aqparat
alatau_gazeti

ХАБАРЛАМА

ЖАМАҒАТПЕН НАМАЗ ОҚУҒА ТЫЙЫМ САЛЫНДЫ

Аса қамқор, ерекше мейірімді Алланың атымен бастаймын. Барша мадақ әлемдердің Раббысы Аллаға тән. Адамзаттың асылы Мұхаммедке оның отбасы мен барша сахабаларына салауат пен сәлем болғай!

Бүгінде COVID-19 корона-вирус жұқпалы дерті әлем жұртшылығын алаңдатып отыр. Дүниежүзілік денсаулық сақтау ұйымының әлемді шарпыған жұқпалы дертті пандемия деп жариялауына байланысты Қазақстан Республикасының барлық аумағында 2020 жылдың 16 наурызынан бастап 30 тәулікке төтенше жағдай енгізілді.

Алла Тағала адамзат баласына: «مَكِّي يَا أَبِ ابْنِ آدَمَ أَنَّكَ عِنْدَ الْأَعْيُنِ عِلًّا قَلْبًا وَسُكْرًا عَلِيًّا» «Өз-өздеріңді қауіп-қатерге тікпеңдер», – деп ескерту жасаған («Бақара» сүресі, 195-аят). Өмір – Алла Тағаланың берген аманаты. Пайғамбарымыз (оған Алланың салауаты мен сәлемі болсын) жұқпалы ауруға байланысты: «Науқас кісі дені сау адамға жақындамауы тиіс», – деген (Бухари, Муслими).

Мұнымен қоса шарифатта «Өзіне де, өзгеге де зиян келтіруге болмайды», – деген

қағида бар.

Ислам діні кейбір ғибадаттарды қауіпті жағдайларда уақытша тоқтатуға рұқсат береді. Мысалы, адамның өміріне, денсаулығына, мал-мүлкіне, бала-шағасы мен отбасы мүше-леріне әлдебір залал тиген болса, шарифатымыз оның ме-шітке келіп, бес уақыт намазды жамағатпен оқуын, тіпті жұма намазға қатысуын міндеттемейді.

Осы ретте Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының Ғұламалар кеңесі елімізде жарияланған төтенше жағдайды ескере келе, коронавирустың жамағат арасында таралуының алдын алу шарасына қатысты төмендегіні мәлімдейді:

Біріншіден, мемлекет тарапынан елде төтенше жағдай жариялануына және індеттің таралу қаупі жоғары болуына байланысты мешіттерде жұма намазы уақытша оқылмайды.

Өркім өз үйінде жұма намаздың орнына бесін намазын өтейді.

Екіншіден, мешіттер жабылмайды, бес уақыт намазға азан шақырылады, алайда бес уақыт намаз мешітте жамағатпен оқылмайды.

Үшіншіден, мешіт жанындағы асханаларда өтетін құдайы ас, садақалар (жетісі, қырқы, жылы және басқа дәстүрлі кәделер) уақытша тоқтатылады.

Төртіншіден, жаназа намазын тек жақын туыстарымен, яғни аз топпен өткізген дұрыс.

Қазақстан мұсылмандары діни басқармасы мұсылман қауымын сабыр сақтауға, орынсыз үрейленбеуге, халықты дүрліктірмеуге және Алла Тағалаға дұға етуге шақырады.

**ҚАЗАҚСТАН
МҰСЫЛМАНДАРЫ
ДІНИ БАСҚАРМАСЫ**

16 наурыз, 2020 жыл
Нұр-Сұлтан қаласы

НЕГЕ?

19 наурыздан бастап Алматы мен Нұр-Сұлтанда карантин жарияланды. Біздегі Covid-19 белгілері де алғаш осы екі қаладан табылды. Бастапқыда вирус анықталғандар шетелден оралғандар еді, енді оған сол келгендерден жұқтырған жергілікті азаматтар қосылды. Халықаралық денсаулық сақтау ұйымы Covid-19 вирусын пандемия деп 10 наурызда жариялады. Бүкіл ел шекарасын ерте бастан қыстап, ары-бері құс ұшырмай жатқанда біздікі пандемия деген соң ерең жабылды. Халықаралық рейстердің өзі жағдай ушыққасын ғана тоқтады. Соған дейін Еуропа елдерінен. Тіпті күні кешеге дейін Италиядан оралғандар болды. Басына қасірет не қайғы түспесе селт етпейтін самарқалықтан тағы да опық жедік. Енді жұрт елегізүмен күн кешуде. Үрейленбей қайтсін, медицинасы дамыған АҚШ-тың өзі шұғыл шара қабылдап, Жапон мен Кореяның есі шығып жатқанда біздегі жағдайға қалай сеніп, ауырған жағдайда сауығарына кімнің көзі жетеді? Ашынарлығы, аурудың ауамен, сумен келмей, неше мың шақырымнан өзіміздің алып келуіміз. Қазір төрт мыңнан астам қазақстандықтар шетелдерде демалып жүр. Олар елге келген жағдайда не болмақ?

Карантинге қайта оралсақ, қос қалада да азық-түлік базарлары ашық жұмыс істейтін болды. Бұл дегеніміз адамдар қаланың ішінде еркін жүре алады, тек, қала сыртына шығу немесе кіру шектеледі деген сөз. Қос мегаполис үшін бұл тиімді

қорғаныс емес. Оның үстіне билік қалаға карантин кезінде де кіріп-шыға алатын азаматтардың санатын жариялады. Онда: «Нұр-Сұлтан және Алматы қалаларында жұмыс істейтін, қала маңы аумақтарында тұратын тұрғындарға; Бұған дейін шетелге шығып кеткен ҚР азаматтары елге оралған жағдайда қалаға кіруге рұқсат етіледі», – деп көрсетілген. Екі мегаполиске де көптеген халықтың қала шетінен келіп жұмыс жасайтынын ескерсек, жағдайды бақылауда ұстау қиындық туғызады. Екінші, шетелге кеткен төрт мыңнан аса қазақстандық елге оралса, олардан Covid-19 вирусы шықпайды деп ешкім кесіп айта алмайды. Сондықтан, жарияланған карантиннің көмегі халыққа тисе игі. Қытай билігі екі ай көлемінде бүкіл елге коменданттық сағат енгізді. Соның арқасында ғана Covid-19 вирусын тізгіндей алды.

Әлеуметтік желілерде карантин хабары шығысымен, үрейленген жұрттың сыртқа кетіп жатқандығы айтылуда. Қытай билігі де қаланы жабарда ертерек хабарландығаны себепті, Уханьнан ауру жұқтырған мыңдаған адам шығып кеткен. Осы жайт қытайдың басына шоқпар болып тиіп, аурудың бүкіл ел, тіпті шетел асуына себеп болған еді. Ал, біздікілер осы жайттан сабақ алудың орнына, «Карантин коменданттық сағат емес, «шілі» қорқа бермеңіздер», – деп қарашаға басу айтуда.

А.НАЗЫМ.

АНДАТПА

АЗЫҚ-ТҮЛІК

4-бет

СҮТ МҰНАЙДАН
ҚЫМБАТ ПА?

ЕЛДІ МЕКЕН ТЫНЫСЫ

5-бет

«ҚАРАШОҚЫЛЫҚТАРДЫҢ»
ҚАДАМЫ НЫҚ

ҚОЛӨНЕР

13-бет

АҒАШТАН
ТҮЙІН ТҮЙГЕН

БЛАГОРОДНОЕ ДЕЛО

19 стр.

"ШКОЛА –
ЭТО МАЛЕНЬКАЯ ЖИЗНЬ"

КОРОНАВИРУС

Талдықорған қалалық ардагерлер ұйымының қаланың барлық тұрғындарына ҮНДЕУІ

Құрметті қала тұрғындары!
Қытайдың Ухань қаласынан тараған КОРОНАВИРУС індеті қазір әлемдік пандемияға айналып отырғаны белгілі. Ол қауіпті аурудың Қазақстанға да жеткені мәлім болды. Құзырлы органдардың өкілдері халықты сақтандыру, індеттің алдын алу мақсатында көптеген шараларды жүзеге асыруда. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Кемелұлы Тоқаев халыққа Үндеу жолдап, өзінің Жарлығымен елде төтенше жағдай жариялап, карантин режимін енгізді. Мұның бәрі сақтық шаралары екенінде дау жоқ. «Сақтансаң сақтаймын» деген, Алланың атымен айтылған қасиетті сөзді басшылыққа ала отырып, қала ардагерлері баршаңызды сақ болуға шақырады. Өзіміздің санитариялық тазалығымызды, жеке басымыздың гигиенасын сақтап, көпшілік шоғырланған жиындардан алыстап жүргеніміз дұрыс. Мұны қазір денсаулық сақтау ұйымдарының ресми өкілдері де айтуда. Осындай жағдайлардан туындаған шарттар мен талаптарды мүлтіксіз орындап жүрсек, өзіміз үшін де, қоршаған орта үшін де нәтижелі болмақ. Қиын сәттерде пайдалы ақыл-кеңестерге құлақ асып, сабыр сақтай білгеніміз абзал. Дана халқымызда «Сабыр түбі – сары алтын» деген аталы сөз бар.
Ұлтымыздың өткен тарихына көз жіберсек, талай қиын сәттерді бастан кешіргенін анық байқаймыз. Мұнан да қиын уақыттарда өмір сүрген, тағдырдың талқысына түскен дәуірлерде халқымыз өздерінің сабырлылығымен, парасаттылығымен, қажыр-қайратыменен өрелі өміршеңдігімімен, күшті ерік-жігерімен бүгінгі күнге аман-есен жетіп, әлем елдерінің алдыңғы шоғырынан көрінуде. Осындай ұстамдылық сол Ұлы даланың тәзіргі ұрпағына ауадай қажет екені түсінікті. Тек бір-бірімізді қолдай, демей білсек болды. Сондықтан қаладағы көпті көрген көнекөз, сан тарихи құбылыстарды бастан кешірген, тәжірибелі ардагер ақсақалдар барша қала тұрғындарын сабырлықты сақтауға, орынсыз үрейге берілмеуге, бір-бірімізге түсіністік білдіре отырып, қиындықты бірлесе жеңуге шақырады. «Жұмыла көтерген жүк жеңіл» екенін ұмытпайық, ардақты ағайын!

ТАЛДЫҚОРҒАН ҚАЛАЛЫҚ АРДАГЕРЛЕР ҰЙЫМЫ

АУДАН ТЫНЫСЫ

АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНЫҢ КӘСІПКЕРЛЕР ПАЛАТАСЫ БАСПАСӨЗ ҚЫЗМЕТІНІҢ ХАБАРЛАУЫНША, ӨҢІРДІҢ КӘСІПКЕРЛЕР ПАЛАТАСЫ ҚАРАСАЙ АУДАНЫНЫҢ КӘСІПКЕРЛЕРІМЕН ЕСЕП БЕРУ КЕЗДЕСУІН ӨТКІЗДІ. КЕЗДЕСУДЕ 2019 ЖЫЛҒЫ ЖҰМЫС ҚОРЫТЫНДЫСЫ МЕН 2020 ЖЫЛҒА АРНАЛҒАН НЕГІЗГІ БАҒЫТТАР АЙТЫЛДЫ.

ЕСЕП БЕРУ КЕЗДЕСУІ

«Өңір экономикасының басты тірегі негізінен ауыл шаруашылығы, өңдеу өнеркәсібі, құрылыс, сауда және көлік салаларында екені белгілі. Атап айтқанда, кәсіпкерлер құқығын қорғау бойынша Палатаға заңды тұлғалардан 198 өтініш келіп түсті. Сонымен бірге, өткен жылы облыстық Кәсіпкерлер палатасы облыс тұрғындарын бизнеске тарту бойынша нақты жұмыстар атқарды. "Бастау бизнес" жобасымен 4360 адам оқытылды. Олардың 30% өз бизнесін бастауға жеңілдетілген несиелер мен мемлекеттік гранттарға ие болса, 1321 адам 2,3 млрд теңге көлемінде қаржыландырылды», – деп атап өтті директордың орынбасары Дәурен Оңалбаев.
Сондай-ақ, өңірде шағын бизнестің қалыптасуына «Жас кәсіпкер» жобасы да жақсы ықпал етті. Бұл бағдарлама 29 жасқа дейінгі жастарға іскерліктің қыр-сырын үйретеді. Былтыр Алматы облысы бойынша 1450 жас кәсіпкер осы бағдарлама аясында даярлықтан өткен. Бұл тізімдегі 537 жас кәсіпкердің жобасы мемлекеттен қолдау тауып, жалпы сомасы 309 млн. теңгеге қаржыландырылған. Сонымен бірге қызметкерлер тарапынан өңірлік Палата жұмысының негізгі бағыттары бойынша дуалды оқытуды енгізу, кәсіпкерлердің құқықтары мен заңды мүдделерін қорғау, жеңілдетілген несие беру, мемлекеттік қолдау құралдары және «Қарапайым заттар экономикасы», «Бизнестің жол картасы-2025» бағдарламаларын жүзеге асыру жөнінде түсініктеме берілді. Кездесу барысында кәсіпкерлер гранттар, оқыту бағдарламалары бойынша сұрақтар қойды.
Кездесу соңында Алматы облысы Кәсіпкерлер палатасының қызметкерлері бизнесмендерді жекелей қабылдап, әр жоба бойынша жеке-жеке сұрақтарға жауап берді.

Ш. ХАМИТОВ.

МАМАН МІНБЕРІ

НАУРЫЗДЫҢ МӘНДІ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Қазақстанда ресми түрде Наурыз 1988 жылдан бері тойланып келеді. Бұл мерекені Шығыс елдері Өзбекстан, Қырғызстан, Ауғанстан, Тәжікстан, Пәкстан ерте кезден өткізеді. Бұл мереке табиғат пен адамның үндестігін көрсетеді. Наурыз күн мен түннің теңелген күні. Көктемгі күн тоғысы наурыз айының 21-нен 22-не ауысқан түні болды. Осы уақыттан бастап күн ұзарып, түн қысқарады.

Бұл күнгі басты тағам – Наурыз көже. Оны кем дегенде жеті түрлі дәмнен: су, сүрленген ет, тұз, май, дән, айран, құрт және басқа дәмдерден жасайды. Тұзды қосқаны тұз астың дәмін келтіреді. Тіпті «Тұз астың дәмін келтіреді, мақал сөздің мәнін келтіреді» деген де сөз бар. Сүт немесе ақ құйған «Сүттей ұйып отырайық, көңіліміз ақ, таза болсын» деген ұғымды білдіреді. Қазақта: «Ағы бардың бағы бар» деген түсінік бар. Құрт қосатын себебі – құрт аурушаң адамдарға қуат беретін күшті ас. Ет қосқаны – ет қазақтың төл асы. «Қазан толсын, асар мол болсын» деген мақсатта сақталған сүр етті Наурыз көжеге мол етіп салған. Ал дәмді дақылдардың емдік қасиеттері бар. Бұл күні барлық адам наурыз көжені тойып ішулері керек. Тойып ішкен адам жыл бойы

тоқ жүреді, дені сау болады, отбасында береке-бірлік орнайды деген сенім бар.
Ал 22 наурызға қараған түнді «Қыдыр түні» деп атайды. Қыдыр ата – бүкіл халықтың қамқоры, оларға жақсылық жасаушы, ырыс, құт, несібе әкелуші, бақыт, береке, өмір сыйлаушы қасиет иесі, кемеңгер, әулие, көріпкел, жарылқаушы қарт. Ол Ұлыстың ұлы күнінде елге келіп, әр шаңыраққа соғып бата береді, деген сенім бар. Сондықтан, әр үй Қыдыр атаның жолын күтіп, өздерінің жанын да, тәнін де, киер киім, ыдысы мен бұйымдарын да таза ұстауға тырысады. Үйдің іші-сыртын, қора-қопсыны тазартып, ағаш егіп, өсімдікке су құяды. Мұсылман қауымы мұндай үйге Қыдыр ата түнеп немесе бата беріп кетеді деп түсінген. «Қыдыр қонған», «Қыдыр дарыған» деген сөздер осындайdan шыққан. Батыс қазақтары Наурызды 14 наурыздан бастап тойлайды. Көне заманда мереке 13 күн бойы тойланған екен.
Дастархан басында жастар үлкендердің батасын алған. Бата – үлкендердің өзінен жасы кішілерге беретін ықыласты тілегі. Ақсақалдар: «Ұлыс оң болсын! Ақ мол болсын, қайда барса жол болсын!» –деп бата береді.
Меруерт ДЖЕКЕМБАЕВА, Шатырбай орта мектебінің бастауыш сынып мұғалімі. САРҚАН АУДАНЫ

ҚОҒАМ ДЕРТІ

Алматы облысы Әділет департаментінде қызметкерлер тарапынан сыбайлас жемқорлық бойынша құқық бұзушылықтар болдырмау мақсатында тиісті жұмыстар атқарылуда.

ЖЕМҚОРЛЫҚПЕН КҮРЕС — БАСТЫ МІНДЕТ

Мекемеде 2020 жылдың қаңтар айынан мүдделі органдармен бірлесіп, сыбайлас жемқорлыққа тосқауыл қою бағытында әділет органының «Адалдық алаңы» жобалық офисінің аумақтық бөлімшесі құрылып, жұмысын жүргізуде. Мекемедегі мемлекеттік қызметкерлердің әдептілік мінез-құлық ережесін ұстануына қатаң бақылау қойылған. Әдептілік мінез-құлық нормаларын сақтау, сыбайлас жемқорлық, сонын ішінде тұрмыстық жемқорлық көріністерінің алдын алу бойынша қызметкерлермен іс шаралар тұрақты өткізіледі.
Тұрақты түрде, әсіресе мереке күндері қарсаңында мемлекеттік функцияларды орындауға уәкілеттік берілген тұлғаға немесе оған теңестірілген тұлғаға және оның отбасы мүшелеріне қызмет көрсету барысында сыйлық қабылдамауы қажеттілігі, егер осындай факт орын алған болса, қолданыстағы заңнамаға сәйкес арнаулы мемлекеттік қорға тапсыруы қажет екендігі туралы түсіндірме жұмыстары жалғасуда.
Әділет департаменті, Сыбайлас жемқорлыққа қарсы Ұлттық бюросымен сондай ақ, «Nur Otan» партиясы Алматы облыстық филиалымен сыбайлас жемқорлық қылмыстарын анықтау, алдын алу және Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметшілерінің Этикалық кодексі талаптарын сақтау бойынша өзара ынтымақтастық жайлы меморандум жыл сайын бекітіліп, тиісті іс шаралар атқарылуда. Сонымен қатар, өткен жылы облыс деңгейінде өткізілген «Парасаттылық пен адалдық – сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимылдың

басты бағыттары» атты акцияға Әділет департаменті қызметкерлері белсенді қатысып, бейне роликтер түсіріліп, Департаменттің әлеуметтік желілерінде жарияланды. Осы бейнероликтер арасында «Ең үздік бейне ролик», «Ең үздік сурет» номинациясы бойынша Департамент қызметкерлері Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс қимыл Агенттігінің алғыс хатымен марапатталды.
Мұнымен қоса, «Мен сыйлық алмаймын», «Мен пара бермеймін» атты челленджер жасалып, көпшілік арасында түсіндірме жұмыстары өз жалғасын тауда. Әділет департаменті жанында Сыбайлас жемқорлыққа қарсы Кеңес құрылып, өз жұмысын арнайы бекітілген жоспарға сәйкес тұрақты жүргізуде. Кеңес құрамына әділет органы ардагерлері, бұқаралық ақпарат құралдары өкілдері, үкіметтік емес ұйымдардың өкілдері енгізілген.
Кеңес отырысында сыбайлас жемқорлықпен күрес, алдын алу, болдырмау бойынша Әділет департаментінен атқарылып жатқан жұмыстар бойынша тиісті лауазымды тұлғалардың есебі тыңдалып, жұмысты одан әрі жақсарту бойынша бағыт бағдар беріледі. Мұның барлығы сыбайлас жемқорлыққа қарсы күресте нақты нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді деп ойлаймыз.
Қ. ПИЛАЛОВ, Алматы облысы Әділет департаменті басшысының орынбасары, Әділет департаментінің Әдеп жөніндегі уәкілі

ГОД ДОБРОВОЛЬЦА

ВОЛОНТЕРАМИ НЕ РОЖДАЮТСЯ –
ВОЛОНТЕРАМИ СТАНОВЯТСЯ!

Подписан меморандум о взаимном сотрудничестве между Назарбаев Интеллектуальной школой города Талдыкорган и Общественным объединением «Социально-волонтерским центром «DOC.kz».

В рамках меморандума планируется сотрудничество по развитию и поддержке волонтерского движения «Клуб Волонтеров» в Назарбаев Интеллектуальной школе города Талдыкорган, а также для реализации общенационального проекта «Birgemiz: Bilim».

Волонтерским движением ученики Талдыкорганского НИШ занимаются девятый год. Ребята плодотворно ведут работу в девяти социальных проектах по служению обществу: преподают английский язык для детей областного детского дома «Айналайын», Реабилитационного центра «Байтерек», Интерната слабослышащих, сельской школы М.Маметовой поселка «Шымыр», а также ведут развивающие программы для маленьких воспитанников «Дома малютки». По проекту «Ұрпақтар сабақтастығы» каждую среду для бабушек и

дедушек проводят тематические, культурно-познавательные занятия. Вместе с тем, НИШ-евцы не забывают и о бездомных питомцах, которых посещают, кормят и заботятся.

Теперь Интеллектуальная школа совместно с «Социально-волонтерским центром «DOC.kz» планируют запустить общенациональный проект «Birgemiz: Bilim». В рамках которого ученики будут оказывать волонтерскую помощь по подготовке к ЕНТ, олимпиадам, обучению английскому языку, компьютерной грамотности, конкурсах научных работ учащимся старших классов средних школ сельской местности Алматинской области.

Так держать курс, НИШ-евец! Волонтерами не рождаются – волонтерами становятся.

НИШ

В ПАМЯТЬ О РЕЖИССЁРЕ

Байсеитов Канабек,
народный артист Каз.ССР

Канабек Байсеитов Народный артист КазССР, известный режиссер, драматург, является одним из основателей Казахского музыкального театра. Уже в раннем детстве он был обучен грамоте, ис таким же успехом успел прославиться талантом певца. Его трудовая карьера началась в 20-х годах прошлого столетия, с преподавания в аульной школе, секретарем ревкома, начальником районного отделения милиции. Но его интересовало искусство, он организовывает «Театр рабочей молодежи», в котором становится главным режиссером.

В годы обучения в Казахском педа-

ТАЛАНТЛИВЫЙ ЧЕЛОВЕК –
ТАЛАНТЛИВ ВО ВСЁМ

гогическом техникуме, на сцене Казахского музыкального театра, он сыграл роль Арыстана в музыкальной комедии М. Ауэзова «Айман – Шолпан» и зарекомендовал себя, как талантливый актер. Постановка получила известность, произвела впечатление на зрителей. С роли Аркалык батыра в одноименной пьесе Ж.Т. Шанина началась его профессиональная театральная карьера.

В последующие годы он исполнял главные роли в операх Евгения Брусиловского «Ер Таргын», «Кыз-Жибек», «Жалбырын», но сценическое мастерство Байсеитова было оценено за блестящее исполнение главной роли Абая, удостоившееся Государственной премии Казахской ССР. Актер неограничивался достигнутым, его постоянно сопровождал усердный, неустанный труд. Он занимался также своей режиссурой, поставив на сцене театра более двадцати опер.

Профессиональному коллективу молодых актеров театра, в их числе и Канабеку, помогла сплоченность, интуиция, любовь к профессии поэтому за короткий срок, благодаря кропотливому труду, в условиях выживания, удалось завоевать публику как в стране, так и за ее пределами.

Бексултан Нуржекеев в своей книге «Қанабек туралы естеліктер» писал следу-

ющее: Қанекеннің замандастары-шетінен аңыз адамдар. Олардың өнері де бір-бірімен араласқан, адамдық қатынастары да айрықша. Ондай талант шоғыры тек заман тудырады. Ұлттық мінез құлықпен әлем өнерінен сусындаған ондай таланттар қайталана бермесі хақ.

Е.Серкебаев с особым трепетом вспоминает тех, кто встретил его на пороге театра и балета имени Абая, куда он пришел в 50-е годы. Это были основоположники театра - Куляш Байсеитова, ее супруг, режиссер Канабек Байсеитов.

В дни декады казахской культуры, казахская молодежь покорила сцену Москвы, Ленинграда. «Театр своей энергией превзошел Европу» – писал А.Толстой. Газеты восторженно отзывались о постановках, характеризующих самобытность культуры. Оперу «Кыз Жибек», где Канабек играл главную роль, оценили как музыкальную поэму, по праву являющейся одним из самых высоких образцов поэзии, где автором ее и композитором является — сам казахский народ, отмечается в истории ГАТОБ.

Произведения выдающегося деятеля национального искусства, жемчужины казахской сцены, известного режиссера и певца Канабека Байсеитова является образцом для подражания подрастающего поколения. Канабек достиг профессиона-

лизма благодаря кропотливому труду и таланта от природы.

Нынешняя молодежь должна гордиться известными личностями своего народа, знать их достижения, и благодарить судьбу за то, что есть на кого можно равняться и брать пример.

Сельчане с гордостью отзываются о деятеле, внесшего значительный вклад в культурное развитие страны. Несмотря на его именем названа школа и село где он родился. В школе существует уголок Канабека, в котором размещены фотографии земляка, вещи, которыми пользовалась его семья. Учащиеся школы с честью носят его имя, и с удовольствием проводят экскурсии для гостей.

В историко-краеведческом музее имени М.Тынышпаева, в честь 115 летия режиссера была организована выставка, просмотр видео и тематическая экскурсия для учащихся школ города. Дети узнали многое о жизни и творчестве знаменитого земляка. Им была предоставлена информация о заслуге артиста, его достижениях, принесших ему известность. Мы должны сохранить наследие наших предков на века.

Р. ЕСЕНБАЕВА,
СНС. Музей Тынышбаева.

С ПОМЕТКОЙ ДЛЯ ВКЛАДЧИКА

НАЙДЕНЫ ВЛАДЕЛЬЦЫ 675 ТЫСЯЧ НЕАКТИВНЫХ СЧЕТОВ

Сотрудники Единого накопительного пенсионного фонда в 2019 году установили контакты с 675 тысячами владельцами неактивных «спящих» счетов. Данная категория счетов не пополняется в течение одного года и более. В их числе самозанятые, безработные, а также категория граждан, которая временно не отчисляет пенсионных взносов – находящиеся в декретном отпуске более одного года, учащиеся, практиканты, стажеры, домохозяйки, инвалиды, военнотружущие, осужденные.

В рамках информационно-разъяснительной работы ЕНПФ, вкладчикам была доведена информация о важности осуществления перечислений обязательных пенсионных взносов, по результатам проведенной работы, на 128 тысяч индивидуальных пенсионных счетов поступило 523 202 взноса на общую сумму 4 млрд тенге.

Таким образом, ЕНПФ продолжает работу со «спящими» счетами и проводит поиск вкладчиков, не пополняющих свои счета на протяжении последних лет.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению

Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz).

АЗЫҚ-ТҮЛІК

СҮТ МҰНАЙДАН ҚЫМБАТ ПА?

АЗЫҚ-ТҮЛІК БЕЛДЕУІНІҢ БІРІ – СҮТ ӨНДІРУ БАҒДАРЛАМАСЫ. ЕЛБАСЫ НҰРСҰЛТАН НАЗАРБАЕВ 2014 ЖЫЛЫ АЛМАТЫ ОБЛЫСЫНА ІС-САПАРМЕН КЕЛГЕНДЕ ӨҢІРДЕ АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ БАҒЫТЫНДА ҚЫЗЫЛША ЖӘНЕ СҮТ ӨНДІРУДІҢ КЕНЖЕЛЕП ҚАЛҒАНЫН СЫНҒА АЛЫП, СОЛ КЕЗДЕГІ ОБЛЫС ӘКІМІ БОЛҒАНАҢСАРМҰСАХАНОВТЫ СЕНАТҚА АУЫСТЫРЫП, ОРНЫНА ОРЫНБАСАРЫ БОЛҒАН АМАНДЫҚ БАТАЛОВТЫ ӘКІМ ҚЫЗМЕТІНЕ ТАҒАЙЫНДАП КЕТКЕН БОЛАТЫН.

Содан бергі аралықта алты жылдың жүзі болыпты. Облыс тізгінін қолына алған Амандық Ғаббасұлы Елбасының тапсырған міндеттемелері бойынша қызылша мен сүт өндіруді бірден қолға алды. Алайда, тәтті түбір өндіруден жоспарлы межеге жеткенімен, сүт өндіру бағыты әлі де көңіл көншіте қоймайды. Кешегі кеңестік кезеңдерде ұжымшарлардағы бір жүйеліліктің арқа-сында сауын фермаларындағы малдың сүті бірден өндіріс орындарына жіберілетін. Қазір ол дәурен келмекке кетіп, жекешелендіру дәуіріндегі ірі агрофирмалар болмаса, ірі қара өсіріп отырған шаруалардың көбі сүт өндірумен айналыспайды. Сүттен өндірілетін кілегей, қатық, айран ірімшік, құрт, сары май, сыр өнімдерін өндіретін кішігірім зауыттар, сауын фермалары бар шаруашылықтар мен қолдарындағы азын-аулақ малдарының сүтін сатып, күн көріп отырған ауыл тұрғындарынан сүт жинап жүр. Ауыл тұрғындарының көбі сауылған малдың сүттерін базарға апарып, қолма-қол саудалағанды тиімді санайды. Себебі, базардағы бір литр сүттің бағасы – 200 теңге. Ал, сүт өнімдерін өндіретін шағын және үлкен өндіріс орындары, елден жинаған сүттің әр литрін 100, 120, 135 теңгеден алуда. Бұл баға – қолындағы малына қарап отырған ауылдықтардың көңілін көншітпейді. Сол себепті де, тікелей базарға шығарып сатқанды жөн санайды.

Сүттен өнім өндіретін кәсіпорындар мемлекеттің қамқорлығында. Мәселен, оларға сүтті сатып алуға, өнім өндіруге 527 миллион теңге субсидия берілуде. Бұл Алматы облысындағы 22 сүт өнімін өндіретін кәсіпорынға тиесілі қаржы. 2015 жылы Алматы облысы бойынша 693 мың тонна сүт өндіріліп, оның 26%-ы ғана өңдеуден өтсе, 2019 жылы 787000-790000 тонна сүт өндірілген. 2020 жылы бұл көрсеткішті 300 мың тоннаға жеткізу жоспарланған. Тағы да нақты фактілерге жүгінсек, 2015 жылы облыста 13,2 мың бас ірі қараны топтастырған 51 тауарлы сүт фермасы жұмыс істесе, бүгінгі таңда 77 тауарлы сүт фермасы тұрақты жұмыс атқаруда. Алматы облысының ауыл шаруашылығы басқармасы берген мәліметтері бойынша 17195 бас сауын сиырдың күніне 15-20 литр сүт алынады. Жалпы облыс бойынша тауарлы сүт өңдеу орындары қуаттылығы 250 мың тонна сүт өндіруі тиіс болса, бүгінгі таңда 87 мың тонна сүт өндіруде. Оның 40 мың тоннасы тұрғындардан алынады. Бұдан бес жылғы көрсеткішпен салыстырғанда сүт өнімін өндіруде анағұрлым іргерілеушіліктер бар.

2015 жылғы көрсеткіште өндірілетін сүт көлемі жылына 40 мың тоннаны құраған. Онда ішкі нарықта тұтынылған сүттің 22%-ы немесе 35 мың тоннасы импорт өнімі болса, облыста өндірілетін 125 мың тонна сүттің 3,2%-ы немесе 4 мың тоннасы ғана шетелге шығарылған. Мұны сол тұстағы Алматы облысының ауыл шаруашылығы басқармасының басшысы болып тұрған Сексембай Бекішов айтқан болатын. Жекеменшік дәуірдегі нарық заманына орай, мал басының көбі жеке тұрғындарда олардан алынатын сүттің өзі зертханалық тексеруден жіті өтетінін, олардың майлылығы, тағы басқа да құрамдарының қалыпты болуы қатаң қадағаланды. Сарқан, Алакөл, Ескелді тағы басқа аудандарда сүтке деген сұраныстың артқандығын зерде-

леген шаруалар өздерінің бағымындағы малдарымен қоса елдің қоспа малдарын да біріктіріп бағып, солардан алынған сүт өнімдерін өңдеуші кәсіпорындарға өткізуде. Себепп, мемлекеттен берілетін субсидия ірі қара мал өсірушілерді ынталандыруда. Субсидияның киллограммын 10 теңгеден алып отырған шаруалар аналық басты ірі қараның санын көбейтуде оларды асылдандыруға зейін қойған. Кейінгі жылдары Балқаш, Талғар ауданының шаруалары шетелдік іріқараларды сатып алуда. Бұл үрдіс облыстың барлық ауданында жүзеге асып келеді. Өзекті өртеп тұрған бір өкініш осы малдарға жем-қорын дайындайтын жер тапшылығы қолбайлау болуда. Бар ғәп, мың жерден зертханалық тексеруден өткен сүттердің сапасы стандартқа сай келе ме? Бұл да бүгінгі күннің өзекті мәселесі. Ірі қараның көбі үй шаруашылығында болуы сүт фермаларын шикізатпен қамтамасыз ету мәселесін түбегейлі шешуге кедергі болуда. Осы мәселені шешу үшін ауыл шаруашылығы кооперативтерін ұйымдастыру тәсілі қолға алынған. Сүт өндіріп, өңдеудің және таратудың кластерлік түріне көшкен біздің жағдайымызға тіпті тиімді. Оның үстіне Үкімет 2017 жылдан бастап осындай отбасылық фермаларға 30% көлемінде субсидия төлейді. Азық-түліктің ішіндегі айрықша орын алатын сүт өнімін өндіру, санитарлық-гигиеналық тазалық басты талап. Әсіресе, елден жиналған сүт өнімдері арнайы зертханада тексеріледі. Ескіні елемей, жаңаның жаңғыруы екі талай екенін ескерсек, кешегі кеңестік кезеңде шаруашылықтардағы аналық сиырды сауу көбіне автоматты түтік арқылы жүзеге асатын. Бұл сауыншылардың да жұмысын жеңілдететін. Қазіргі таңда осы жүйеге ірі агрофирмалар ғана болмаса, жеке малдарының сүтін сауып өткізіп жүргендердің гигиеналық тазалықтары, сүттің сапалығына қаншалық мән беріліп жатқанын ешкім де бақылай алмайды.

Иә, кемелденген, төрт құбыласы тең үлкен агрофирмаларда 1000 басқа дейінгі аналық сиырларды автоматтандырылған жүйемен небәрі 7-8 сауыншы сауып жүр. Бұлар 100 сиырға дейін сауа алады. Өйткені бәрі автоматты жүйемен іске асатын. Панфилов ауданы «Көктал АГРО» жауапкершілігі шектеулі серіктестігі 2021 жылға Австриядан 1000 аналық құнажын әкелуді жоспарлапты. Соның 124 басын өткен жылы алып келіп күтімге алған. Бүгінде соның 34 басы бұзаулап, автомат-

ты жүйемен сауынға алыныпты. «Күніне әр сиырдан 20 литрден сүт сауылуда», – дейді шаруашылық директоры Жәнібек Оқанов. Жылдың төрт мезгілінде қорда тұратын сауын сиырлардың жемдік қоры жеткілікті дейді Панфилов ауданының ауыл шаруашылығы бөлімінің басшысы Жұмағазы Найман-таев. Тауарлы сүт фермаларының көбеюіне «Сыбаға», «Құлан», «Алтынасық» мемлекеттік бағдарламаларының жүзеге асуы және ірі қараның жылдан-жылға өсуі дәнекер болуда.

«Аграрлық несие корпорациясының»

жүйесінде жұмыс істейді. Өндірісті тұтастай автоматтандыру өнімділікке жол ашқан. Еңбекшіқазақ ауданындағы «Адал» компаниясының сүт зауытында да тәулігіне 150 тонна сүт өңдейтін 2 цех бар. Зауытта пастерленген және ультрапастерленген сүт, қаймақ, айран, сүзбе, сары май сияқты сүт өнімдерінің 56 түрі шығарылады. Төрт бағытта жұмыс істейтін компания тауарлы сүт фермаларын дамытуға барынша мүдделі. Ал Талғар ауданындағы «Байсерке-Агро» ЖШС туралы кеңінен айтуға болады. Мемлекет және қоғам қайраткері Темірхан Досмұхамбетов басқаратын шаруашылықта ғылым мен еңбек ұштастырыла өрбіп, өндірістің дамуы жаңаша бағытта жолға қойылған. Бір ғана мал басын көбейту мен сүт өндіруге қатысты айтар болсақ, биыл облыс бойынша ірі қара санын арттыруда топ бастады. Бұл шаруашылықта мүйізді ірі қараның қазақстандық «Ақбас» және «Әулікөл» тұқымы өсірілді. Осы екі тұқымнан төл алуда рекорд жасалды деуге болады. Ал бір сауғанда 70 литрге дейін сүт беретін асыл тұқымды «Ангус» және «Герефорд» сиырлары Канададан әкелінген болатын. Сүт фермасындағы жұмыс толық цифрлы технологияда атқарылады. Бұл мысалдардың барлығынан аймақтағы сүт өнімдерінің өндірісі артып, азық-түлік қауіпсіздігін нығайтуға жасалған нақты қадам. Сүт қабылдайтын кәсіпорындар жеке тұрғындардан сүттің әр литрін 100, 120, 135 теңгеден қабылдайды. Бұл

қаржыландыруымен 50-200 бас сауын сиыр ұстауға арналған фермалар ашу жұмысы қызу жүріп жатыр. 2021 жылға дейін облыстағы тауарлы сүт фермаларының саны 100 бірліктен асып, сауылатын сиырдың басы 23 мыңға жетеді. Өңірдегі тауарлы-сүт фермаларының табысты жұмысы Талғар, Еңбекшіқазақ, Көксу, Қаратал аудандарында қарқынды жұмыс істеуде. Мысалға, Көксу ауданындағы «Каримов» жеке шаруа қожалығы ауданда бірінші болып жаңа технологиямен сүт өндіруді бастапты. Мемлекет жекешелік әріптестігі негізінде ашылған тауарлы сүт фермасында 400 бас сауын сиыр бар. Малдың барлығы асыл тұқымды, шетелден әкелінген. Фермадағы жұмыс та толықтай цифрлы жүйеде басқарылады. Сауын сиырлардың жем-шөбін уақытылы берумен астын тазалап, суаруға дейінгі әрекет арнайы жүйеде бақыланады. Ал сиырды 4 робот сауып, сүтінің құрамын анықтап, тұтынуға жіберуге дайындайды. Қазір сауылып тұрған 309 сиырдан тәулігіне 10 мың тоннаға дейін сүт жиналады екен. Қазір ауданындағы «Тастөбе Агрофуд» ЖШС - нің тауарлы сүт фермасындағы жұмыс та жаңаша ұйымдастырылуымен ерекшеленеді. Фермадағы жұмыстың дені автоматтандырылған бір жүйеде атқарылады. Сиырлар неміс технологиясының құрылғысымен сауылады. Қорадағы 24 сиырдың сүтін төкпей-шашпай сауатын аппарат пен малды күтіп-баптау процесі «Dairy plan»

баға сүт өткізетін ауыл тұрғындары үшін тиімді ме? Қолдарындағы малы көп болса екі үш литр сүт берер. Бір отбасында екі-үш, әрі кетсе төрт бес бас мал болса, соның бәрі сауылғанда әр сиырдан 3 литрден сүт сауылғанда 5-ті 3-ке көбейтсеңіз 15 литр сүт алынады екен. Сол он бес литр сүтті 100 теңгеге көбейтсеңіз 1500, 120-ға көбейтсеңіз 1800, 135-ке көбейтсеңіз 2025 теңге болады. Бұл бағаға қанағаттанбағандардың көбі сүттерін базарларға шығарып, литрін 200 теңгеден сатып отырғандарын мақала барысында айттық. Ал, интернет желісінде «бір литр сүттің бағасы жанармайдан 2-3 есе қымбат. Сонда сүт зауыты мұнай өндіруші зауыттан көп ақша таба ма?» деген ақпаратты көзіміз шалды. Бұл пікірмен мүлде келісуге болмайды. Себебі, сүт өнімімен айналысатын кәсіпорындардың 50 пайызы ғана таза өнім өндіріп отыр. Ал, қалғандары сүт өндіру үшін түрлі қоспалар қосып отырғаны жасырын емес. Бұқара таза сүт ішу үшін сүт зауыттары қуаттылығы толықтай жұмыс істеу керек. Ол үшін ірі қара мал басы көбеймей, әрі асылданбай, мұнай өнімімен теңесе алмайды. Сүт мұнайдың шегіне де жете алмайды. Мұнай мен сүтті салыс-тырып жүргендер сауда нүктелеріндегі сүттің бағасын айтуда. Нарық заманында саудагерлер мен өнім өндірушілер «қайдан құлақ шығарса» өз еріктері болып тұр

Айтақын МҰХАМАДИ

ЕЛДІ МЕКЕН ТЫНЫСЫ

Бала кезімізден айтып жүретін «Гүлденсе ауыл гүлденеміз бәріміз» деген ұран болған еді. Осы сөзге немқұрайлы қарап, тіпті миығынан күліп отырғандарды да көргенбіз. Алайда, түп тамырымыз ауыл болған соң бұл сөздің астарында үлкен мән-мағына барын қазір көбі шын ықыласпен ұғынғандай.

...Ауылдағы халықтың жүрегі кең ғой, шіркін. Бір ауыл үлкен отбасы секілді. Жалғыз шаттық қуантады әр үйді, шөкім қайғыға барлық халық налиды. Сондықтан бәрі аспанға атып тойлайтын мереке-лерде де, жан азасына да ауылдықтар жұмылған жұдырықтай атсалысады.

Әр мерекеде бір-бірінің үйіне кіріп, жайылған дастарханнан дәм татады. Ұлыс-тың ұлы мерекесі Наурыз да ауылда ерекше аталып өтіледі. Шағын шараның шырайын кіргізіп, атымтайлар мал атап, жомарт жүректер бәйге тігіп, ұлттық мереке – ұлыс күні Бөжейдің асынан көм өтпейді. Тіпті алты бақанды да ауылдың алпамса жігіттері құрып, шаңырақ көтеріп, ақшақан киіз үйлерді өздері құрастыра береді. Ал ұлттық ойындарды ауыл белсенділері ұйымдастырып, жастарға жігер беру жолын-да жан аямайды десек, мұны асыра айтты деменіз... Ал ауыл баласының жөні тіптен бөлек. Бір қолында көмпиті, бір қолында ойыншығы. Телефон дейтін қорапқа емес, жасыл жайлау кең жолаққа көз тастап ой-

2 жарым мыңдай халық өмір сүруде. Бұл Рудник Архарлы ауыл халқын қосқандағы көрсеткіш. Ауыл әкімі Дина Ақбасованың сөзінше, кезінде елді мекендегі халықтың саны 7 мың болған екен. Тоқырау жылда-рында басым көпшілігі көшіп кеткен. Де-

«ҚАРАШОҚЫЛЫҚТАРДЫҢ»
ҚАДАМЫ НЫҚ

генмен, соңғы жылдары ата-жұрттан кел-ген қандас бауырларымыз қоныс теуіп, мұнымен қоса жастар жағы да ауылға көптеп тартылып, халық саны едәуір өскен.

Елді мекендегі елдің негізгі кәсібі мал мен егін шаруашылығы болып табылады. Округте екі: орта және негізгі мек-теп бар. Сонымен қатар, 10 төсектік стационары бар ауылдық дәрігерлік амбулатория, 140 орындық «Балбөбек» балабақшасы, екі мешіт, 18 сауда орыны,

қатары да еселеніп келеді.

Осы уақытқа дейінгі ауылдағы негізгі проблемалардың бірі ауыз су болып кел-ген. Аудан әкімі Махаббат Бигелдиев ау-ылды аралау кезінде биылғы жылы бұл мәселенің түйіні тарқатылатынын айтыпты. Әкім сөзінде тұрып, ауыз су жобасына 8 млн. теңге қаржы бөлінген. Мұнымен қоса Рудник Архарлы ауылының жолын жөндеу жұмысы кіріктіріліпті. Жаз басталысымен 50 млн. теңге бөлінген жолдың жөндеу жұмысы жүзеге аспақшы.

Жүзеге асырсақ деген тағы бір мәселе – ауыл көшелерін жарықтандыру. Әзірге,

оның сметасы жасалыпты. Ал 23 көшені жарықпен қамту үшін 111 млн. теңге қаржы қажет екенін айтты ауыл әкімі Дина Ерасылқызы. Бұл жайттан да аудан әкімі хабардар және көмектесеміз деп уәде етіпті.

Ауыл ажарын кіргізіп тұрған ғимарат – өнер мектебінің ордасы. Айта кетейік, бұл мектеп жабыл-ғалы 20 жыл болған. Ал аудан әкімі Махаббат Сәдуақасұлы келгеннен кейін арнайы қаржы бөлі-

ніп, мектеп жанданып сала берген. Екі жылдан астам уақыт жұмыс істеп келетін мектепте оқытушылар үйірменің әр түрінен сабақ беріп, ауыл балаларын өнерге баулу

үстінде екен. Ал өткен «Жастар жылында» ауыл жастарының салауатты өмір салтын ұстану үшін футбол алаңы ашылыпты.

Ауыл әкімінің айтуынша, елді мекенде медицина мамандары тапшы. «Диплом-мен ауылға» бағдарламасы негізінде жас мамандар келсе, нұр үстіне нұр болар еді дейді.

Жалпы ауылдың дамуына үлес қосып, жұмыссыз жүргендерді жұмыспен қамтып отырған шаруа қожалықтарының үлесі басым екендігін айтпай кетпеске болмас. Ауылдағы ірі шаруа қожалығының алды Мұхамедхан Нұрелов төрағалық ететін «Қарашоқы» өндірістік кооперативі болып табылады. Мұнымен қоса Өмірзақ Бағлан басқарып отырған «Ырыс» шаруа қожалығы тағы бар. Олар ауылда өтетін әр мереке-де, мұқтаж жандарға қолұшын созуда өз көмектерін беріп, демеушілік танытып оты-рады.

...Қалай айтып, қалай жазсақ та халықтың бірлігі мен тарихы, тұтастай алғанда ел дамуының қайнар көзі болып та-былатын ауылдың ахуалы жақсарған. Бұл тұста сөз арнасына әкімі жақсы ауылдың – ахуалы жақсы дегенді қоссақ болатындай. Бірлігі мен берекесі артқан елді мекенді аралауда шағын ауылдың алға қойған мақсатының биік екеніне көз жеткіздік. Ал алға қойған мақсатқа қол жеткізу үшін көп еңбектену қажет. Мұны ауыл тұрғындары жақсы біледі және осы жолда үнемі ізденісте екендігін сөздерімен аңғартты. Негізінде: «қарашоқылықтардың» қадамы нық.

найды. Шыбықты ат қылып мініп, сырықты қылыш қылып, көше бойында асық ойнап жүрген де солар.

Біз барған ауылдан да осыны аңғардық. Аудан орталығы Сарыөзек кентінен оңтүстік батысқа қарай 27 шақырымдай жерде, Қарашоқы тауының баурайында орын теп-кен ауыл ажарына, елдің ыстық ықыласы мен кең пейіліне қарап-ақ көңіл тояды. Бүгінгі таңда Қарашоқы ауылдық округінде

100-ден аса ірілі-ұсақты ш а р у а қожалығы бар. Жал-пы, округке қарайтын Рудник Архарлыдағы халықтың басым бөлігі зейнеткерлерді құрайды. Ауылдағы туу көрсеткіші қалыпты жағдайда. Жыл санап Алтын, Күміс алқа алушылар

ІСКЕР БАСШЫ

ӨңІРІМІЗДЕ ЕРЛЕРМЕН
БІРГЕ ИЫҚ ТІРЕСТІРІП ЖҮРГЕН
ӘЙЕЛДЕР БАРШЫЛЫҚ МӘСЕЛЕН,
КЕРБҰЛАҚ АУДАНЫНДАҒЫ ЕКІ
АУЫЛДЫҢ ӘКІМІ – ӘЙЕЛДЕР. ЕЛ
БАСҚАРУ ІСІНДЕ БІЛІМ МЕН БІЛІГІ
ЖЕТЕТІНДІГІН ДӘЛЕЛДЕП КЕЛЕТІН
ӘКІМНІҢ БІРІ – ДИНА АҚБАСОВА.
ЖҰРТ АРАСЫНДА ЖЫЛЫ ЛЕБІЗГЕ
ЛАЙЫҚТЫ АДАМ ДЕУГЕ БОЛАДЫ.

Дина Ерасылқызы Қарашоқы ауылының тумасы әрі келіні. Отбасындағы сегіз баланың үшіншісі. Бүгінде бауырларының бәрі әр жақта қызмет етсе, ауылдан кетпей, туған жерінде орнығып қалған сол ғана. Мектепті бітірген жылы оқуға түсе алмай, ауылдағы балабақшада жұмыс істейді. Бір жылдан кейін Алматы қаласындағы ауылшаруашылық институтының экономист-ұйымдастырушы мамандығы бойынша білім алады. 1987 жылы ауылға қайтып оралып, әлеуметтік қызметкер болып еңбек жолын бастайды.

«Алатын еңбекақым 3,5 мың сом еді. Оның өзінде қолға ақша емес, азық-түлік алатынбыз. Ауылда бірлі-жарым жекеге шығып жатқан шаруа қожалықтары болатын. Сол шаруашылықтардан ұн алатын едік. Осы тірлікке де қанағат етіп, жұмыстан қалмай жүріп, еңбек еттік. Одан кейін салық маманы болып ауыстым. Алғаш жұмысқа тұрғанымда

ҮЙДЕ – АНА, ТҮЗДЕ – ӘКІМ

ауылдағы халықтың саны 7 мың еді. Басшымыз Василий Палаев деген азамат болды. Сондай білікті басшы еді. Салық маманы болып жүргенімде бас маман етіп тағайындады. Содан кейінгі өмірім осы әкімдікпен тікелей сабақтасты.

Осы ауылдың азаматына тұрмысқа шықтым. Жолдасым – Алтынбек Шыңғыс-баев экономист-ұйымдастырушы болып еңбек етті. Өкінішке орай, қазір арамызда жоқ. Өмірден кеткеніне он жылдай уақыт болды. Құдай берген төрт баламыз бар. Бүгінде өсіріп баққан балалардан немере сүйіп, апа атанып отырған жайым бар.

Ал енді ауылдың әкімі болып 2015 жылдан сайландым. Осының бәрі адал еңбектің нәтижесі болар?! Өзіңіз білесіз, төрт жылдық өкілеттілік деген бар. Былтыр желтоқсан айында төрт жыл-ын бітіп, быыл тағы сол төрт жылға әкім болып қайта сайландым... Елбасы Н.Назарбаевтың «Әкім халыққа жақын болуы керек, елдің тұрмысын жақсарту үшін қолдан келгеннің бәрін жасауы тиіс» деген басты қағидатын ұстанып, ауылды көркейтіп, гүлдендіруге барынша күш салып келеміз.

Әкімінің негізгі міндеті – халықтың әлеуметтік-тұрмыстық жағдайын жақ-сарту ғой. Ендеше, қолымыздан кел-генше халыққа берген уәдемізді уақыт-ылы орындауға тырысамыз» – деген

Қарашоқы ауылдық округінің әкімі Дина Ерасылқызы әңгіме желісінде осы жасына дейін мынау ердің яки әйелдің жұмысы деп бөлмегендігін, ауылының әр тасы, әр талы қымбат екенін де айтты.

Әкіммен әңгімелесуде көп дүниені аңғардық. Ең алдымен, әкім болу әркімнің қолынан келе бермейтіндігі. Әсіресе, қазіргі заманда. Себебі, халық сауатты, Үкімет талапты. Басты меже – отыздыққа ену. Бәсекеге бой түзеп, билігіңді жүргізу үшін еңбегіңмен жиған беделің болуы керек. Оған қоса, адамдық ар тазалығы, асқақ рух аса қажет. Міне, осы құндылықтардың бәрін Дина Ерасылқызы бойына жинай біліпті.

Әңгіме желісінде ол: «Ауылды түле-туіміз керек. Бұл ретте Ұлт Көш-басшысының әркезде жарияланған бағ-дарламалық мақаласындағы талаптарды орындаудың маңызы ерекше» – дей келе, жұмысшанды дұрыс жасасаң көре білетін, халықтың айтқан ұсынысымен алдына барсаңыз шешіп беруге тырысатын аудан әкімі Махаббат Сәдуақасұлының да еңбегін даралап айтып өтті. Мәселен, ауылдағы Өнер мектебі тікелей аудан басшысының араласуымен қайта бой тіктеп, 27 адам жұмыспен қамтылыпты. Бүгінде мектепте 17 үйірме жұмыс істеуде, онда 130-дан аса бала өнерлерін шыңдау үстінде екен.

«Еңбек ескерусіз қалмайды» демекші,

аудан басшылығы Дина Ерасылқызының жылдар бойғы еңбегін бағалап, «Кербұлақ ауданының Құрметті азаматы» атағын беріпті.

«Түзде қанша жерден әкім болсам да, үйде әйелмін, анамын» деген Дина апай өзіне тән жайдарлы мінезімен, жылы жүзімен, әдемі әңгімесімен адам жанын бірден баурап алар қасиетімен ерекшеленді. Жақсы басшы елдің тірлігі мен берекесінің сәнін келтіреді. Олай болса, ауыл әкімі Дина Ақбасова осындай жан.

Сарби ҚАСЫМБЕКҚЫЗЫ
КЕРБҰЛАҚ АУДАНЫ

ВКЛАДЧИКИ 2020 ГОДА ПОЛУЧИЛИ СВЫШЕ 1,5 МИЛЛИОНОВ УСЛУГ

На первое февраля 2020 года Единый накопительный пенсионный фонд оказал 1 551 766 услуг, из которых большая часть - 80,4% (1,25млн) услуг была выполнена в электронном формате. По сравнению с аналогичным периодом 2019 года рост составил 2%.

Тем не менее, многие вкладчики все ещё предпочитают личное обращение для получения пенсионных услуг. Только за январь в офисах ЕНПФ ежедневно в среднем по всему Казахстану производилось порядка девяти тысяч операций.

Самой популярной услугой по-прежнему остается получение выписки о состоянии индивидуального пенсионного счета – за месяц было выдано более 1,3 млн выписок (93,2% из них – в электронном формате. Также пользуется спросом такая услуга как изменение реквизитов вкладчиков и получателей. Чаше всего эта услуга оказывается в офисах (85%). Также изменить реквизиты (электронный адрес и адрес проживания для доставки выписки) можно на сайте enpf.kz при наличии электронной цифровой подписи и в подразделениях АО «Казпочта». Изменили способ информирования за один месяц порядка 51 тысячи вкладчи-

ков. Преимущественно вкладчики меняли способ получения выписки в офисах ЕНПФ (42,7 тысяч услуг) и в ходе выездного обслуживания (5,7 тысяч услуг).

Традиционно большой рост в зимний период наблюдается в сфере выездного обслуживания. В частности, за первый месяц 2020 года мы видим рост предоставления услуг в данной категории более чем в 2 раза по сравнению с аналогичным периодом 2019 года. В

частности, увеличение произошло за счёт проекта «Мобильный офис». Это современные микроавтобусы, которые оборудованы всем необходимым для обслуживания вкладчиков, включая современные средства спутниковой связи. Таким образом, жители отдалённых населённых пунктов могут получить в «Мобильном офисе» те же услуги, что и в отделениях ЕНПФ, в частности, получить выписку со счета, открыть индивидуальный пенсионный счёт по добровольным пенсионным взносам, изменить способ информирования и многое другое. Сейчас мобильные офисы ЕНПФ курсируют 10 областях республики (Алматинской, Атырауской и Костанайской, Карагандинской, Кызылординской, Актыбинской, Акмолинской, Жамбылской, Павлодарской и Северо-Казахстанской). В 2020 году дополнительно планируется реализовать проект «Мобильный офис» ещё в трех областях: Восточно-Казахстанской,

Западно-Казахстанской и Туркестанской.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz).

КАК ПОЛУЧИТЬ ПЕНСИОННЫЕ НАКОПЛЕНИЯ ПРИ ВЫЕЗДЕ НА ПМЖ?

Многих из наших соотечественников интересует вопрос о том, как при переезде из Казахстана на постоянное место жительства (ПМЖ) в другую страну они могут получить свои пенсионные накопления из Единого накопительного пенсионного фонда.

Стоит отметить, что средства, учитываемые на индивидуальных пенсионных счетах, являются собственностью вкладчика и хранятся в фонде до обращения вкладчика бессрочно, даже в случае переезда на ПМЖ. Отметим, что в соответствии с Законом Республики Казахстан «О пенсионном обеспечении в Республике Казахстан» право на пенсионные выплаты из ЕНПФ в связи с выездом на ПМЖ за пределы Казахстана за счёт обязательных пенсионных взносов (ОПВ) и обязательных профессиональных пенсионных взносов (ОППВ) имеют выехавшие на ПМЖ за пределы Республики Казахстан иностранцы и лица без гражданства, имеющие пенсионные накопления в ЕНПФ и представившие документы, определённые законодательством Республики Казахстан, подтверждающие факт выезда.

Для получения пенсионных выплат из ЕНПФ выехавшие на ПМЖ за пределы Республики Казахстан иностранцы и лица без граждан

данства при личном обращении в обязательном порядке представляют в ЕНПФ:

- 1) заявление о назначении пенсионных выплат по форме, утверждённой внутренним документом ЕНПФ;
- 2) копию заграничного паспорта и оригинал для сверки, если иное не предусмотрено международными договорами, ратифицированными Республикой Казахстан;
- 3) сведения о банковском счёте получателя.

После получения вышеуказанных документов ЕНПФ запрашивает сведения из информационных систем государственных органов Республики Казахстан о наличии у обратившегося иностранца или лица без гражданства удостоверения личности гражданина Республики Казахстан либо вида на жительство иностранца в Республике Казахстан, либо удостоверения лица без гражданства, выданного уполномоченным органом Республики Казахстан, и его действительности.

В случае получения сведений о недействительности удостоверения личности гражданина Республики Казахстан либо вида на жительство иностранца в Республике Казахстан, либо удостоверения лица без гражданства, выданного уполномоченным органом Республики Казахстан, в связи с выездом обратив

шегося иностранца или лица без гражданства за пределы Республики Казахстан на ПМЖ либо аннулированием иностранцу или лицу без гражданства разрешения на постоянное проживание в Республике Казахстан, ЕНПФ осуществляет пенсионную выплату в течение десяти рабочих дней со дня приёма документов в ЕНПФ.

Пенсионные выплаты переводятся ЕНПФ на банковский счёт получателя, реквизиты которого указаны в заявлении: в национальной валюте – при перечислении на банковские счета, открытые в банках второго уровня или организации, осуществляющей отдельные виды банковских операций, на территории Казахстана; в долларах США, в евро, в фунтах стерлингов или в российских рублях – при перечислении на банковские счета, открытые в иностранных банках за пределами Республики Казахстан.

В случаях получения сведений о наличии и действительности удостоверения личности гражданина Республики Казахстан либо вида на жительство иностранца в Республике Казахстан, либо удостоверения лица без гражданства, выданного уполномоченным органом Республики Казахстан, а также отсутствия сведений о выезде за пределы Республики Казахстан на ПМЖ обратившегося иностранца

или лица без гражданства, ЕНПФ отказывает в приёме заявления в день обращения с вручением расписки об отказе в приёме документов, либо исполнении заявления путём направления уведомления в течение десяти рабочих дней с момента получения документов.

Важно помнить, что перед выездом на ПМЖ за пределы Республики Казахстан необходимо пройти процедуру оформления документов на выезд на ПМЖ за пределы РК в установленном порядке. В случае, если этого не будет сделано, для получения выплат из ЕНПФ иностранцу и лицу без гражданства необходимо будет вернуться в Казахстан, получить вид на жительство и пройти процедуру оформления документов на выезд на ПМЖ за пределы РК в органах миграционной службы. Соблюдение этого законодательного требования необходимо, чтобы выехавший на ПМЖ за пределы РК выполнил все обязательства перед Республикой Казахстан и её гражданами по долгам, кредитам, алиментам и другим обязательствам, если таковые имеются. Вся информация об оформлении выезда на ПМЖ за пределы Казахстана, поставщиком которой является Министерство внутренних дел РК, фиксируется в Государственной базе данных «Физические лица» Министерства юстиции РК, к которой ЕНПФ обращается при рассмотрении документов иностранцев и лиц без гражданства.

ВЫПИСКА ИЗ ЕНПФ ОНЛАЙН

Получение выписки – это самая популярная услуга у вкладчиков Единого накопительного пенсионного фонда. В общей сложности за 2019 год данной услугой воспользовались более 14 миллионов раз. Как известно, вкладчики ЕНПФ вправе получать выписку со своего индивидуального пенсионного счета на любую запрашиваемую дату с даты открытия ИПС на безвозмездной основе. Это законодательно закреплённое право. Сегодня узнать о состоянии своих накоплений можно несколькими способами:

- при личном обращении непосредственно в ЕНПФ;
- электронными способами:
 - посредством электронной почты на адрес, представленный в ЕНПФ;
 - посредством Личного кабинета ЕНПФ (на сайте или в мобильном приложении) с использованием электронной цифровой подписи (ЭЦП) или логина и пароля;
 - посредством Личного кабинета на портале электронного правительства с использованием ЭЦП или с применением одноразового sms-пароля, который будет приходиться на номер мобильного телефона вкладчика, зарегистрированный в базе мобильных граждан;
 - посредством услуг почтовой связи.

Самый оперативный способ – это получение информации через личный кабинет ЕНПФ или портал электронного правительства. Также можно воспользоваться обновлённым мобильным приложением для смартфонов и планшетов. На данный момент это - самый популярный способ получения информации для вкладчиков. В общей сложности 5,6 миллионов человек получили информацию о состоянии своих пенсионных накоплений через Личный кабинет. За год количество лиц, выбравших указанный способ, увеличилось почти на 500 тысяч человек. Ещё одну онлайн платформу оповещения - электронную почту - выбрали 860 тысяч вкладчиков.

Личное обращение в филиалы ЕНПФ стоит на втором месте по популярности. Этот способ информирования выбрали порядка двух миллионов человек.

Постепенно снижается количество граждан, получающих информацию от ЕНПФ с помощью почтовой службы. Периодичность такого информирования – раз в год (!) и на сегодня этот способ выбрали 1,3 млн вкладчиков, что на 11,5% ниже по сравнению с предыдущим годом. Напоминаем, что в случае смены адреса, указанного в целях информирования, необходимо уведомлять об этом Фонд. Если этого не сделать, то ЕНПФ имеет право в дальнейшем

не отправлять информацию о состоянии пенсионных накоплений.

Обращаем Ваше внимание на то, что для выбора способа получения информации вкладчик должен обратиться в офис ЕНПФ с документом, удостоверяющим личность, либо при наличии ЭЦП выбрать или изменить способ информирования через Личный кабинет на сайте enpf.kz.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности

управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, а также предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz).

СҰХБАТ

«СОҒЫСҚА АТТАНҒАНДА ӘКЕМДІ ТҮРМЕГЕ ӘКЕТТІ»

**ХАЛҚЫМЫЗДЫҢ БАСЫ-
НАН НЕБІР ЗҰЛМАТТЫ
КЕЗЕҢДЕР ӨТТІ. БИЫЛ
75 ЖЫЛ ТОЛАТЫН
ДҮНИЕЖҮЗІЛІК ЕКІНШІ
СОҒЫС ҚАСІРЕТІ ДЕ
ҚАЗАҚТЫҢ СОҢҒЫ
КӨРГЕН АЛАПАТ
ЖЫЛДАРЫНЫҢ БІРІ
ЕДІ. МАЙДАН ӨТІНЕ
ҚАНШАМА БОЗДАҚ АТ-
ТАНЫП, СОНЫҢ ЖАР-
ТЫСЫ ҒАНА ТУҒАН
ТОПЫРАҒЫНА ТІРІ ОРАЛ-
ДЫ. ОТ ПЕН ОҚТЫҢ ОРТА-
СЫНАН АМАН ШЫҒЫП,
ЕЛІНЕ ОРАЛҒАСЫН ДА
ӨЛШЕУСІЗ ЕҢБЕК ЕТКЕН
СОНДАЙ АЗАМАТТАРДЫҢ
БІРІ – ҒАЙЫС ЕГЕМБЕР-
ДИЕВ. ҒАСЫРҒА ЖУЫҚ
ЖАС ЖАСАҒАН КӨКІРЕГІ
ШЕЖІРЕ АҚСАҚАЛМЕН
НАУРЫЗ МЕРЕКЕСІ
ҚАРАСАҢЫНДА БАРЫП,
СҰХБАТ ҚҰРЫП ҚАЙТТЫҚ.**

– Батыста амал мерекесі бас-
талды. Сізді де бір жасыңызбен
құттықтаймын. Одан ары Ұлыстың
ұлы күні өз-Наурыз да келді. Қазір
Наурыз 1988 жылдан бері тойланып
жүр дегенімізбен, кеңес үкіметі орнап
Наурызға тыйым салғанға дейін бұл
қазак ішінде аталып өтіліп келді ғой.
Сіздердің балалық шақтарыңызда
қалай еді өзі?

– Иә, орынды айтасың. Наурыз біз-
дің балалық, бозбала кезімізде қазақ
ауылдарында тұрақты аталып өтіл-
етін. Бұл өзі үлкен мереке болушы еді
сол тұста. Өсіресе, оңтүстік жұртына
Наурыздың жылы самалы ерте жетіп,
жер ерте құрғайды ғой. Көк те шығып
үлгереді. Қазіргі жұрт жаңа жылды қалай
қарсы алса, сол уақытта бізде де сондай
көңіл-күй болушы еді. Балалар мез-
мейрам болып мерекенің лебі сезілетін.
Қазіргіден басқаша тұғын. Алдымен үлкен
кісілер бір-бірінің үйіне кіріп, әуақтарға
Құран–хатым түсіретін. Кедей-кепшіктер,
жарлы-жақпайларға қамқорлық жасала-
тын. Әркім өз әліне қарай Наурыз келгені
жасайтын. Адамдар шақырмаса да бар-
ып, дәм татып, ризашылығын білдіріп,
ақсақалдар батасын беріп жататын.
Қазіргідей киіз үйді көрініске тігіп қойып,
қарап отырмайтын. Қазір Наурыз келгені
22-сі жақындағанда ғана байқалады
ғой. Ол кезде олай емес-тін. Айналып
келгенде заман өзгерді. Соған орай
Наурызды да тойлау басқаша сипат
алды ғой.

– Оңтүстікте деп қалдыңыз, туған
ауылыңыз, өскен ортаңыз туралы
айта отырсаңыз?

– Қызылорда облысы, Жаңақорған
ауданы, Бірлік ауылының тумасымын.
Сол жерде өсіп-өндік. Әкем бес уақыт
намазы толық шаруаның адамы болды.
Сол Бірлікте жүргенде соғыс басталды.
18 жасымда әскер сапына алынып,

Беларусь майданындағы сұрапыл
соғысқа қатысып кете бардым. Соғыстан
кейінгі өмірім Жетісу жерінде жалғасын
тапты. Осында оқыдым, отбасылы
болдым. Қазір құдайға шүкір, үлкен
әулетпіз.

– Соғыстан кейін сіз қаруыңызды
қаламға айырбастап, отыз жылдан
астам уақыт баспасөзде еңбек
еттіңіз. Кеңестік цензурада жүрсеңіз
де қоғамдық құрылыстың көп жағын
жаздыңыз. Ал Тәуелсіз елдің қазіргі
БАҚ-да не кемшін деп ойлайсыз?

– Зейнеткерлікке шыққаннан кейін де
біраз жылға дейін баспасөз арқылы өз
пікірлерімді, ойларымды айтып, жазып
жүрдім. Кейінгі кезде жастың ұлғаюы-
мен оны қойды. Бірақ, өздеріңіз секілді
журналистер келгенде айтарымды ай-
тып қаламын. Қазіргі баспасөзде бәрі
айтылып жатыр. «Сын – шын болса» бұл
аса пайдалы. Отыз жылдан астам қалам
ұстадық, өз кезінде айттық та, жаздық та.
Қазір баспасөзде не жазылып не қойып
жатқанын толық біліп отырмын деп айта
алмаймын. Бәлкім, менің айтқым келген
дүниелерді жастар жазып, қаузап жатқан
да шығар...

– Жастар демекші, қазіргі аға буын
жастарға сын көзбен қарайды. Ұрпақ
тәрбиесі нашарлап бара жатыр деп
айтамыз. Бұған өзі кім кінәлі?

– Заман деп айтамын. Қазір кімді
кінәләгандайсың? Жастар заман ағымы-
мен ағып барады. Оған ақыл айтар,
бұрыс іске кетіп бара жатса тоқтау
салар үлкеннің сиқы қандай? Мәселе
осында. Буындар арасында байланыс
жоқ. Бір-бірімен байланыссыз кетіп
барады. Кішісінде үлкенді сыйлау,
сөзін тыңдау жоғалған жерде осылай
болады. Бұл жақсылық емес. Кеңес
заманында басқаша еді ғой. Ең бастысы
әр буын ортасында сабақтастық бар еді.
Қазіргілерге өз жолы дұрыс. Жастар
үлкенді тыңдауды қойды ғой. Мысалы,
мен мақтанғаным емес, 18-ге толар
толмаста соғысқа кеттім. Қазіргі сол
жастағылар әлі бала. Былайша айтқанда,
менің балалығымның, жігіт-тігімнің
жартысы соғыспен өтті. Қазір балалар
арасында армияға барудан қашатын
жайттар бар. Бұл тәрбиенің о баста
дұрыс жүргізілмегендігінен ғой. Қазіргі
адамдардың мінез-құлқын бұрынғымен
салыстыра алмайсың. Бірақ, осыған да
тәубе деймін. Жастардың болашағына
үмітпен қарау керек. Бәлкім, насихат
жұмыстарын жақсартса, олар да
дұрыстала, жөнге келер.

– Жастарға үлгі өнеге беретін
өздеріңіз сияқты қазыналы қариялар
ғой. Жергілікті әкімдік сіздердің
ғибратты өмір жолдарыңызды жас
буынға насихаттау жұмыстарын жүр-

гізгенде жағдай басқаша болар ма еді?

– Олар бізді Жеңіс мейрамы
жақындағанда іздейді ғой. Басқа уақытта
біз кімге керекпіз? Өз басым ешқандай
материалдық қажеттілікке мұқтаж адам
емеспін. Тәубе. Бірақ, бізге не керек? Біз
сияқты үлкен адамдарға шынайы ниет
керек. Ардагерлердің үйіне басшылықтың
нұсқауымен немесе жылдағы дәстүр
бойынша әйтеуір селқос келе салу үрдіске
айналды ғой. Бұрындары қалай еді. Бәрі
жақсы болатын. Ел басқарып жүрген
азаматтар дәйім қарттарға кіріп батасын
алып, жөн-жосығын көрсетіп тұратын.
Қазір әйтеуір бару керек, кіре салу керек
деген әңгіме... Солар жастармен біз
сияқты қарттарды кездестіріп, насихат
жұмыстарын жүргізсе, кім қой демек?!
Әрине, қазір жүр десе шауып ере кететін
хәлде емеспін. Бірақ, осы істерді басқа
да өнегесі мол жандармен жүргізсе
болады ғой. Жоғарыда да айттым ғой.
Үлкендер мен жас буын арасындағы бай-
ланыс үзілген. Ешкім-ешкімге керек емес
сияқты. Жақсылықты насихаттау керек.
Жақсы адамдардың тағылымды істерін
кейінгі ұрпаққа үлгі-өнеге ету керек.
Дүние осылай аман сақталып тұрса, ол
жақсы жандардың бар болуынан.

– Жақсы жандардың бірі өзіңізсіз.
Жастық өміріңіздің жартысын біздің
қазіргі бақытымызға арнадыңыз.
Сол үшін сізге де рахмет айтамыз. Сіз
рахмет айтатын жандар бар ма?

– Бар қарағым, мен жақсылығын
көрген жандарға өз уақытында ризашыл-
ығымды білдіруге тырысамын. Талай
адамға айттым да. Өмірімде ешкімнің
ала жібін аттап, жұмысымнан кінәрат
шығарған жан емеспін. Сұрағыңа орай
бір оқиға есіме түсіп кетті. 18 жасқа енді
толып жатқан шағым. Соғыс басталған
уақыт болатын. Жоғарыда айттым ғой,
әкем шаруаның адамы еді. Бірақ бес
уақыт намазын қаза қылмайтын әдеті
бар тұғын. Онысы енді құлшылық.
Соны көп көрген жергілікті белсенділер
әкемді молда-қожасың деп 8 жылға
соттап жіберді. Сотына да қатысып та
үлгермедік. 20 күннен кейін майданға
аттанғалы жатқанмын. Ақыры осы жа-
ғдайға байланысты сол кездегі Қазақ
КСР Жоғарғы Кеңесі Төралқасының
төрағасы Ә.Қазақбаевқа өлеңмен хат
жазып жібердім. Онда әкемнің кінәсіз-
дігін, өзімнің соғысқа аттанып бара
жатқанымды, үлкен ағамның алдыңғы
шепте Отан қорғап жатқанын жаздым.
Сонымен, Латвия майданындағы алғы
шепке аттанып кеттім. Бір жарым жылдан
кейін соғыс поштасымен маған бір хат
келді. Онда «Солдат Егембердиев сіздің
жазған өтінішіңізге сәйкес, әкеңіздің ісі
қайта қаралып, кінәсіздігі анықталды» –
деген бір ауыз сөз екен. Екі күннен кейін

үйден «Жәкең үйге келді» – деген хат
келді. (Әкемді Жәке деуші едім). Сонда
мен мұсылманшылықты, адамшылықты
алғаш рет сезіндім. Ол кез енді белгілі
ғой, соғыс, соғыстың артындағы тыл
жұмыстары, жетіспеушілік, кейбір жерде
ашаршылық дегендей... Қазақбаевтың
хатымды алып, оған жауап қайтаруын
үлкен адамгершілікке баладым. Жапан
түздегі құм ортасынан бір баланың
жазған хаты екен дей салуға болады ғой.
Бірақ, өйтпепті. Сол кісінің азаматтығын
үнемі еске алып, зор құрметімді
білдіремін, рухына рахмет айтамын.
Кейін «Социалистік Қазақстан» газетінде
жүргенде де біраз адамның жақсылығын
көрдім.

– «Социалистік Қазақстан» газетіне
де біраз жыл тер төктіңіз. Елдегі ең
ықпалды газетте жұмыс жасау екінің
бірінің қолынан келе бермесі анық.
Өмір жолыңызда осы газеттің алар
орны ерекше болар?

– Иә, «Социалистік Қазақстан»
талай жасты тәрбиелеп шығарған қара
шаңырақ қой. Өзім сонда 16 жыл еңбек
еттім. Кейін Талдықорған облыстық
«Октябрь Туы» газетінде бас редактор
болдым. Алғаш қалам ұстап, жазудың
қыр-сырын үйреткен осы «Октябрь
Туында» зейнетке шыққанша жұмыс
жасадым. Сол уақыттарда қазақтың
небір дарынды ұлдарымен әріптес,
дәмдес, сырлас болдық. Кейбірімен
отбасы болып араластық. «Социалистік
Қазақстанда» жұмыс істеген уақытымды
өмірімнің көркем сәттері, шуақты күндері
деймін. Талдықорғанда да солай болды.
Өмір болған соң талай нәрсе бастан өтті
ғой. Бірақ, құдай соның бәрінен жақсы
өтуге мүмкіндік берді.

– Қазір бізде жеке адамдар өсігінің
алдына ту іліп қоя алмайды. Үкімет
шектеу қояды. Ал, сіз іліп қойыпсыз.
Алып тастаңыз дегендер болмады
ма?

– Болғанда қандай?! Болды, бір емес,
бірнеше кезек келіп айтты. Бізде ту
ілмейді, алып тастаңыз деп. Бірақ, әуелгі
«Мемлекеттік рәміздер туралы» Заңында
бұған рұқсат берілген болатын. Соны
айттым. Сосын ол кетті. Артынан бір
подполковник келіп тұр, болмайды деп.
Себебін сұрасақ, «Көрші аулада үлкен
көмір алаңы бар. Соның ысы байрақты
бұлғайды», – деп тұр.

Қызым: «Көмір алаңын басқа жерге
көшіріңіздер», – деп еді, подполковник:
«Оған шамашымы жетпейді», – деп шынын
айтты. Сонда қызым жұлып алғандай,
«Көмірді көшіре алмайсыздар, туды
жұлып алып тастау оңай ғой?», – деп қарсы
сұрақ қойды. Тапқыр жауапқа не айтарын
білмей дағдарған офицер үн-түнсіз үйден
шыға жөнелді. Содан бері бұл байрақ
осы ауланың төрінде желбіреп тұр.

– Өсіп келетін болашақ ұрпаққа не
айтасыз?

– Қайысы бірін айтатын, айтатын
дүние көп қой... Ең бастысы, адам
өз адамшылығын жоғалтып алмауы
тиіс. Ешкімнің ала жібін аттамаған
адамның өмірі нұрлы, көңілі жай
болады. Жақсылық та жамандық та
өзіне қайтатынын білу керек. Бағана
Қазақбаев туралы айттым ғой. Мысалы,
соның бір ауыз сөзінің өзі біздің
әулеттің тағдырын жақсылыққа бұрды.
Бір ауыз сөз ғой. Қазіргі адамдарға
жетіспейтіні осы бір ауыз жылы сөз.
Жақынына қимайтын сөзді жатқа қалай
айтарсың? Кішілер үлкенді тыңдасын
десек, үлкен де соны тыңдатын ақыл,
ғибрат болу керек. Менің айтарым осы.
Ұлыс оң болсын. Елдің ішін дау, сыртын
жау торымасын. Барлық пәле-жала ескі
жылмен кетсін!

– Сұхбатыңызға рахмет!

А. НАЗЫМ.

ТӘРБИЕ

СЫЙЛАСАҢ – СЫЙЛЫ БОЛАСЫҢ

Сыйластық – адам өмірінің мәні. Себебі бәрі осы сыйластық, сыйласымдықтан басталады. Отбасы, ата-ана, үлкендер, дос жаран, көрші-қолаң елжұрт құрмет көрсетуге лайықты барлық адам арасындағы түсіністік, ілтипат пен ықылас нағыз-сыйластықтың түп негізі.

Саққұлақ би: «Адамның басшысы – ақыл, шолушысы – ой, жетекшісі – талап, қорғаушысы – сабыр, сынаушысы – халық, таусылмайтыны – арман, ең қымбаттысы – ар сақтау, бәрінен ардақтысы – адал өмір сүру, соның ішінде ең тәттісі – сыйластық», – деген екен.

Адам өмірінің ең бақытты қуанышты, сүйіспеншілікке толы қызық дәурені отбасында өтеді. Отбасы – сыйластық пен жарастық орнаған, адам баласы өсіп-өнетін алтын ұясы, әрбір тұлғаны дамытатын әлеуметтік маңызға ие ортасы екеніне еш күмән жоқ. Отбасы мүшелерінің дұрыс қарым-қатынасы баланы адамгершілікке тәрбиелейді. Ол отбасынан жақсыны да, жаманды да бойына сіңіреді, адамдар мен қарым-қатынас жасауы, қоғамға емін-еркін енуі отбасынан қалыптастырған қасиеттерімен басталады. Баланың мінез-құлқына ата-ана мен отбасы мүшелерінің сүйіспеншілік-сыйластықтары тәлім-тәрбиелері көркем-мінезі, көңіл бөлулері ерекше әсер беріп қасиет-қалыптасуына тікелей ықпал етеді. Сондықтан, атам қазақ текті жерден келін алуды мақсат етіп ұрпақ қамы үшін бар мүмкіндікті жасаған. Себебі ана-баласына бесігінде

жақсы тәрбие беріп, үлгі-өнеге көрсете алса бала өмірінде сол әдепті сақтап қалатынын біліп, әйелді отбасының алтын қазығы ретінде құрметтеген. «Ана үйдің берекесі, бала үйдің мерекесі», деп өз ұрпағын «Адам, азамат» деген атқа лайық етіп өсіруді мақсат еткен. Ерлі-зайыптылар сыйластығы некенің түп қазығы және бала үшін өте маңызды. Отбасының мейірімділік, ибалық, имандылық сияқты қасиеттері сыйластықтың мерей-мәртебесін арттырып, баланың бойына құт болып қона береді. Дана халқымыз «балалар ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі» деп бекер айтпаса керек-ті. Ал күнде реніш-киікпілжің бола беретін сыйластығы шамалы отбасындағы ата-ана қылығы, қарым-қатынастары балаға кері әсерін тигізе беретіні де шындық. Немесе әйелі күйеуіне жылы қабақ таныта білмейтін әке қасиетін аяқ асты етіп отыратын, баласына әкесінен ұрлап сый-сияпат көрсететін, әкесіне баласын қарсы қойып, жымысқы тәрбие беретін, біреулерді сыртынан жамандап-өсектеп, жалғандықты жаны сүйетін кейбір ата-аналар отбасында өскен баланың келешегінен не күтуге болатыны айтпаса да түсінікті. Осындайда өскен баланың

тағдыры немен аяқталып жүргенін өмір өзі кеш болса да түсіндіріп жатады.

...Қыз бала өзіне көрсетілген құрмет-қошамет, сыйластықтың бәріне келін болып түскен сәттен бастап сын көзбен қарағаны абзал. Қазақы құндылықты санасына сіңіріп, салт дәстүрімізді сыйлай білген қыздар шаңырағының шайқалмауына барын салуы тиіс. Ал анасы қызына, бақыты

барған жерінде екендігін, жолдасына құрмет, ілтипат көрсетуді, ата-енесінің сенімінен шығып, тәркінің төбе көрсете беруді мақсат етпе деп кесіп айтуы абзал.

Бәрін айт та, бірін айт, қамшының сабындай қысқа ғұмырда сыйласып, сыйлы болып жүргенге не жетеді.

Құрметбек САНСЫЗБАЙҰЛЫ
АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ

ОҚЫТУШЫ ОЙЫ

АСЫЛ СӨЗДІ ІЗДЕСЕН – АБАЙДЫ ОҚЫ

Абайдың қара сөздері (Ғақлия) - ұлы ақынның сөз өнеріндегі көркемдік қуатын, философиядағы даналық дүниетанымын даралап көрсететін классикалық стильде жазылған прозалық шығармасы. Жалпы саны қырық бес бөлек шығармадан тұратын Абайдың қара сөздері тақырыбы жағынан бір бағытта жазылмаған, әр алуан. Оның алты-жеті үлгісі қысқа болса, қайсыбіреуі мазмұн, тақырып жағынан өзгешелеу, ауқымды болып келеді.

Абай өзінің қара сөздерінде шығарманың ажарына ғана назар аударып қоймай, оның тереңдігіне, логикалық мәніне зер салған. Оның қара сөздерінің бірнешеуі ең алғаш 1918 ж. Семейде шыққан «Абай» журналында жарық көрді. Кейіннен, Абайдың қара сөздері орыс, қытай, француз және тағы басқа көптеген әлем тілдеріне аударылды. Ең алғашқы қара сөзінде алдағы өмірінде нені кәсіп қылып, қайтіп өткізетіні жайлы талқылап, жазған. Ел бағу, мал бағу, ғылым бағу, соғылық қылып дін бағу, балаларды бағу - қажыл, жер ортасы жасқа келгенде бұлардың ешбірін кәсіп қылғысы келмеді. Осы уақытқа дейін қылып жүрген істерінің байлаусызын, баянсызын, барлығының қоршылық екенін 1-ші қара сөзінде атап көрсетеді. Қорытындысында ойына келген нәрселерді қағазға жазып, ақ қағаз бен қара сияны ермек қылуды жөн көреді: «Кімде-кім ішінен керекті сөз тапса, жазып алсын, я оқысын, керегі жоқ десе, өз сөзім өзімдікі дедім де, ақыры осыған байладым, енді мұнан басқа ешбір жұмысым жоқ», – деп ойын түйіндейді.

Жоғарыда айтылғандай, ол өз

өмірінде, жалпы қазақ елінің өміріндегі кемшін тұстарды айқындап жазып, тіпті қазақтардың бойындағы жаман қасиеттерді жіпке тізіп осыдан жиреніндер деп өсиет етеді. Бір сөзінде мақтаншақтық жайлы сөз қозғаса, енді бірінде иман жайында жазады, ал енді бірінде қазақтарда кең қолданысқа ие болған алайда еш мағынасы жоқ, мағлұм болған мақалдарды сынай отырып оқырманға оның дұрыс бұрыстығын нұсқап көрсетеді. Қара сөздерінің қайсысы болмасын қазақты жақсылыққа, игі істерге шақырады, жамандық пен жалқаулықтан жирендіру үшін түрлі әдіспен сөздерден маржан түзіп әсерлі етуге барын салғандығы маған ерекше ұнады. Қара сөздің барлығын публицистикалық шығарма деп тануға әбден болады. Себебі қайсыбірін оқысаңыз да санаңызға қозғау салып, ойыңызды шымырлата түспегі анық. Тіпті білім-ғылым жайында жазылған қара сөздерден ерекше қуат алып, мотивация алатын жандар да баршылық. Әрбір қазақ азаматы осы қара сөздерді оқып шығуға міндетті деп санаймын. Әлбетте ол ұлтының нағыз жанашырын тәрбиелеп шығаратыны анық. 45 қара сөздің барлығын да жаттап алған жастардың саны бүгінгі күні аз болса да алдағы уақытта көбейетініне сенемін. Бірлікке, тірлікке, ізгілік пен адамгершілікке шақыратын публицистикалық шығарманы неге жаттап алмасқа?! Ақыл жүрек қайрат үшеуін бірге ұстап Абай атамыздың нұсқауымен жүрсек, келешегіміз жарқын болшағымыз баянды болары сөзсіз!

Айжан МЕЙРАМҒАЛИ,
Бақанас аграрлы – индустриалдық колледжінің ағылшын тілі пәнінің оқытушысы.
БАЛҚАШ АУДАНЫ

ЖАН АЗЫҒЫ

«Ең бай әке» кітабы оқырманға жол тартты.

Нұр-Сұлтанда белгілі қаламгер, ҚР Парламенті Мәжілісі бірінші шақырылымының депутаты, тұңғыш қазақ тілінде жазылған «Халықтың көші-қоны туралы» заңының авторы Әкім Ысқақтың 60 жылдық мерейтойына арналған «Ең бай әке» кітабының тұсаукесер рәсімі өтті.

«ЕҢ БАЙ ӘКЕ» ОҚЫРМАНМЕН ҚАУЫШТЫ

Жинақты жазушының бір топ шәкірті шығарған. Оған Ә.Ысқақтың Қазақстанның түкпір-түкпіріндегі оқырмандарынан келген хаттар, естеліктер, жас ақындардың арнау өлеңдері енгізілген. Сондай-ақ Әмірбек Байгелді, Марат Оспанов, Фарида Оңғарсынова, Әкім Тарази, Қалихан Ысқақ, Мұхтар Шаханов, Ұлықбек Есдаулет, Көпен Әмірбек, Несіпбек Айтұлы, Мархабат Байғұт сынды қазақ зиялыларының жазушы туралы айтқан ой-пікірлері де бар.

«Қайраткер Әкім Ысқақ 60 жасына дейінгі өмірін Адам іздеумен, шәкірт жинаумен, тілеулес табумен өткізді. Ғұмырындағы осынау миссиясы сәтті орындалып келе жатқанына жұрт куә. Қаламгердің мерейтойы қарсаңындағы шәкірттерінің тарту кітабында шәкірттерінің естеліктері

мен тілектеріне, арнауларына басымдық берілді», – дейді «Ең бай әке» кітабының сқұрастырушысы Абай Сейфуллаұлы.

ҚР Кәсіподақтар Федерациясы ұйымдастырған жиында кітаптың тұсауын ҚР Мемлекеттік қызмет істері агенттігі төрағасының орынбасары Дархан Жазықбаев, ҚР Парламентінің бірнеше шақырылым депутаты, ф.ғ.д. Уәлихан Қалижан, сатирик Көпен Әмірбек қиды.

«Кітаптың аты «Ең бай әке» деп қойылуы өте ұтымды.

Бұл Әкім Ысқақтың рухани бай екенін көрсетеді. Бір шетінен осындай кітаптың шығуы – Әкімнің және оның шәкірттерінің тындырымдылығының нәтижесі. Жақсы кітап», – деп баға берді К.Әмірбек.

ҚР Мемлекеттік Елтаңбасының авторы Жандарбек Мәлібеков Ә.Ысқаққа латын қарпінде жасалған гербтің бір нұсқасын тарту етті. Сонымен бірге жиынға ҚР Парламенті Сенаты аппараты басшысының орынбасары, ақын Асқар Өртембаев, «Ақжол» партиясы төрағасының орынбасары Қазыбек Иса, журналист Бекен Қайрат және тағы басқа қоғам қайраткерлері қатысып, сөз сөйледі. Шәкірттері шығармаларынан үзінді оқып, әндерін орындады.

«АЛАТАУ –АҚПАРАТ»

Дүйсенбі - Понедельник, 23 наурыз

ҚАЗАҚСТАН

Телеарна ұсынылмаған бағдарлама үшін кешірім сұрайды.

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Өнұран
06.00 «Ұлыстың ұлы күні» концерт 2019ж
08.35 М/с «1001 ночь: не- рассказанные истории»
09.20 Мультфильм «Рок Дог»
10.50 «Қазақ аруы 2020»
13.10 Димаш
Құдайбергеновтің жеке концерті
15.25 М/ф «Как приучить дракона»
17.00 Кино «Хранитель времени»
19.15 Кино «Балуан шолақ»
21.00 Сериал «ЛИСТО- ПАД»
12.00 Жаңалықтар
23.35 Телехикая «Абдул- хамид хан»
00.20 Телехикая «Құстар әні»
01.20 Концерт «Көктем көңіл»

АСТАНА

06.00, 05.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Бәрі жақсы»
08.00 М/ф «Маша и мед-ведь»
09.50, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.20 «Көкпар»
14.00 «Алдараспанға 10 жыл»
18.00 Т/с «Сыла»
20.00 С. Майғазиевтің ән кеші
20.55 «Лоторея 777», «Кено»
23.25 Т/х «Бір болайық»
00.25 VineTime
00.55 Сериал «Запах ребенка»
03.50 «Біреудің есебінен»
04.35«KazNet»

ЕВРАЗИЯ

06.00,02.40 Т/х «Шипов- ник на обочие»
07.30, 04.10 «Той заказ»
08.00 «Basty bagdarlama»
08.40 «Ұшқалақ»
09.00 Сериал «Расплата за счастье»
13.00 «QALAYYMLIVE»
16.45 «Пусть говорят»
18.00 Х/ф «Не свадебное утешствие»
19.50 Шоу «Дастархан»
03.25 «Bastyprime»
20.55, 22.50Т/с «Такая работа»
22.00, 01.55«П@УТИНА»
00.00 Ночной кинотеатр «Смотрящая вдаль»

КТК

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 «Тартылыс күші»
09.00 «Любимая» мело- драма

11.00 «Зеркала»
13.00 «Перекресток»
16.45 Т/с «Жан құрбым»
17.45, 03.20 Т/с «Ясминның тағдыры»
19.10 Станция судьбы
20.40 кешкі жаңалықтар
21.00 ВЕЧЕРНИЕ НОВО-СТИ
21.20 Х/ф «На твоей стороне»
23.20 «ШЕФ-3»
01.20 «От ненавести до любви»
02.00 «Мұңайма Нефисе»
03.00-04.00 КТК қоржынынан

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «Әсем әуен»
09.00 Апта /каз/
10.00 Апта /рус/
10.50 «Күлкі-түрпі»
11.00 «Спорт-тайм»
11.20 «Полицейская служ-ба»
12.00 «Киноман»
13.00 «Зерделі отбасы»
14.00 «Елес қыз» телехи-каясы, 36-серия
14.30 «Сағындырған әндер-ай» концерті
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
19.30 К/ф «Жаужүрек мың бала»
22.00 «Қазақтың қара жорғасы» концерті
23.55 Өнұран

31 КАНАЛ

06.00, 02.00 «Ризамын»
07.00 Информбюро
08.00 Бауыржан шоу
09.00 «Әзілдер жинағы»
10.00 Концерт «Өнер қырандары»
13.00 М/сф «Три богатыря: На дальних берегах»
14.40 М/ф «Три богатыря: ход конем»
16.20 Кино «Боги Египета»
19.00 Х/ф «Черная панте-ра»
21.50 Концерт «Шаншар»
23.30 Сериал «Интерны»
00.30 Алдараспан, Ныса-на, Шаншар әзілдері
02.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 Қыздар арасында
06.50 «Көңілді тапқырлар алаңы»
09.00 Х/ф «Шпион по со-седству»
11.00 Х/ф «Мечь дракона»
13.15 концерт
15.00 Измайловский парк
17.00 «Брат или брак»
18.50 «Брт или брак-2»
21.00, 02.00 сериал «Тақиясыз періште»
22.00 «Келинка Сабина. Правдивая история»
00.00 Х/ф «Ва-банк»
03.00 «Айнаонлайн»
03.40 «Элиф»
04.30 «Жеңіп көр»
05.15 «Гу-гулет»

Сейсенбі - Вторник, 24 наурыз

ҚАЗАҚСТАН

Телеканал «Qazaqstan» приносит извинения за непредоставленную программу

ХАБАР

06.00, 02.00 ҚР Өнұран
06.00 Қортынды жаңалықтар
07.15 М/с «Клео-забавный щенок»
07.40,16.30 «Қызық таймс»
08.40,14.50 Т/х «Мәдениет үйі»
09.30,19.30 Т/х «Пауза»
10.20, 21.40 Т/х «Листо-пад»
12.00 «Жаңалықтар». 12.15 «Баспанаға бағыт»
12.45 Новости
13.00 Т/с «Простая жизнь»
17.45, 23.15 Т/с «Абдул- хамит хан»
20.20 «Қортынды жаңалықтар»
20.50 «Новый курс»
21.00 Итоги дня
00.50 «Бәсеке- 2»
01.20 Драма «Мектеп»

АСТАНА

06.00, 05.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Бәрі жақсы»
08.00 М/ф «Маша и мед-ведь»
09.50, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.20,21.00 Т/с «Қара ниет»
12.20 М/ф «Буба»
12.30 «Зеленый фонарь»
15.00 «Құрманжан Датқа»
18.00 Т/с «Сыла»
20.00, 03.00 «Үздік әзілдер»
20.55 Лоторея 777
23.25 Т/х «Бір болайық»
00.25 Вайн Тайм
00.55 Сериал «Запах ребенка»
04.35 «KazNet»

ЕВРАЗИЯ

06.00,02.40 Т/х «Шипов- ник на обочине»
07.30, 04.10 «Той заказ»
08.00 «Ұшқалақ»
09.00 Х/ф «Кровь не вода»
13.00 «QALAYYMLIVE»
16.45 «Пусть говорят»
18.00 Басты жаңалықтар
18.45 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВО-СТИ»
20.45, 22.50 Т/с «Такая работа»
22.00, 01.25«П@УТИНА»
00. 50 «Смотрящая вдаль»

КТК

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 «Ән мен әнші»
08.00 «Тайлақтың тақиясы»
09.30 «Станция судьбы»
11.00 «Пес-3»
13.10, 23.40 Х/ф «Шеф-3»
15.00 Х/ф «На твоей стороне»
16.45 Т/с «Жан құрбым»
17.45, 03.20 Т/с «Ясминның тағдыры»
19.10 «Тоқал»

20.40 Кешкі жаңалықтар
21.00 Вечерные новости
21.20 Х/ф «На твоей стороне»
01.20 «От ненавести до любви»
02.00 «Мұңайма Нефи-се»
04.20-05.00 «КТК қоржынан»

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.30 «Қазақтың қара жорғасы» концерті
09.00 Д/ф «Кең ауқымда»
09.30 Д/ф «Таңғажайып табиғат»
10.00 «Туржорық»
10.30 «Әсем әуен»
11.00 Д/ф «Батысқа қарай аққан өзен»
12.00 «Ауылдағы ағайын»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Әсем әуен»
14.00 «Елес қыз» телехи-каясы, 37-серия
14.30 «Жетісу зертхана-сы»
15.00 «Әсем әуен»
15.30 «Білек пен жүрек»
16.00 «Болмыс» ток-шоуы
17.00 «Абай-175»
17.20 «Үшінші көз»
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
19.30 «Қазақ әні»
20.15 «Абай-175»
20.30 К/ф «Қыр әңгімелері»
22.00 «Қазақтың Майра-сы» концерті
23.55 Өнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұран
06.00,02.00 «Ризамын»
07.00 Бауыржан шоу
08.30, 22.30 «Әзілдер жинағы»
10.00 «Whats Up?»
11.00, 21.30 Концерт «Шаншар»
12.40 «Три богатыря: ход конем»
14.20 «Три богатыря и морской царь»
16.00 «Черная пантера»
19.00 «Оз: великий и ужасный»
23.30 «Интеры»
00.30 Алдараспан, Ныса-на, Шаншар әзілдері
02.00 «Ризамын»
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасын-да»
06.50 «Наурызда бастық боламын»
09.00 М/ф «Балерина»
11.00 «Джим пуговка и машинис Лукас»
13.15 Концерт
15.00 «Измайловский парк»
17.10 «Келинка тоже человек-2»
19.00 Х/ф «Ва-банк»
21.00, 01.40 «Тақиясыз періште»
22.00 «Келинка Саби-на-2»
23.50 «Брат или брак»
02.40 «Айнаонлайн»
03.45 «Элиф»
04.30 «Жеңіп көр»
05.15 «Гу-гулет»

Сәрсенбі - Среда, 25 наурыз

ҚАЗАҚСТАН

Телеарна ұсынылмаған бағдарлама үшін кешірім сұрайды.

ХАБАР

06.00, 02.40 ҚР Өнұраны
06.00 «Тамаша»
07.15 Концерт «Терме деген өсиет»
09.30 М/с «1001 ночь: не- рассказанные истории»
10.00Мегахит «Соучаст-ник»
12.15 Тікелей эфирде «Баспанаға бағыт»
12.45 Концерт «Елге жеткен әуендер»
15.00, 01.40 Телехикая «Құстар әні»
18.45 Мегахит «Три икса»
21.00 Қорытынды жаңалықтар
21.30 «Біздің назарда»
21.40 Итоги дня
22.20 Сериал «Листо-пад»
23.55 Т/х «Абдулхамид хан»

АСТАНА

06.00, 05.00 «Ән мен әзіл»
06.30 «Күлдірген»
07.00 «Бәрі жақсы»
08.00 М/ф «Маша и медведь»
09.50, 22.00 Т/х «Кулфи»
11.20, 21.00 Т/с «Қара ниет»
12.20 «Құрманжан датқа»
15.20 «Назар аудар»
18.00 Т/х «Сыла»
20.00, 03.00Үздік әзілдер
20.55 Лоторея 777
23.25 Т/х «Бір болайық»
00.25«Vine time»
00.55 Сериал «Запах ребенка»
03.50 «Біреудің есебінен» деректі драма
04.35 «KazNet» ғаламторға шолу

ЕВРАЗИЯ

06.00, 02.40 Т/х «Шипов- ник на обочине»
07.30, 04.10 «Той заказ»
08.00, 18.00 «Басты Жаңалықтар»
08.45 «Ұшқалақ»
09.00 Сериал «Сила Веры»
13.00 «QALAYYMLIVE»
16.45 «Пусть говорят»
18.45 «Басты прайм»
20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВО-СТИ»
20.45, 22.50 Т/с «Такая работа»
22.00, 01.55«П@УТИНА»
00.00 Премьера. «Смо-трящая вдаль»

КТК

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 «Ән мен әнші»
09.00 «Токал» драма
11.00 «Пёс-3» детектив
13.00, 23.20 Х/ф «Шеф-3»
15.00, 21.20 «На твоей стороне»
16.45 Т/х «Жан құрбым»
17.45, 03.20 Т/х «Ясминнің тағдыры»
19.10 «Бизнес по- казахски»
20.40 Кешкі жаңалықтар

21.00 Вечерние новости
01.20 «От ненависти до любви»
02.00 Т/х «Мұңайма, Не-фисе»
04.20-05.00 «КТК Қоржынынан»

ЖЕТИСУ

07.00 Өнұран
07.05 «ҚазақтыңМайрасы» концерті
09.00 Д/ф «Кеңауқымда»
09.30 Д/ф «Таңғажайыптабиғат»
10.00 «Экорейд»
10.30 «Әсемәуен»
11.00 Д/ф «Батысқарайаққанөзен»
12.00 «Қазақәні»
12.35 «Абай-175»
13.00 «Әсемәуен»
14.00 «Елесқыз» телехи-каясы, 38-серия
14.30 «Спорт-тайм»
15.00 «Әсемәуен»
16.00 «Жүрексөзі»
16.30 «Ауылдағыағайын»
17.00 «Абай-175»
17.20 «Үшінші көз»
17.35 Д/ф «Әлемнің мәдени қазынасы»
18.00 «Әсемәуен»
19.00 Д/ф «Ғажайып мәдениет»
19.30 «Қателік»
20.00 «Әсемәуен»
21.00 К/ф «I love Taldykorgan»
22.00 «Әндер мен жыл-дар» концерті
23.55 Өнұран

31 КАНАЛ

05.58 ҚР Өнұраны
06.00, 02.00 «Ризамын»
07.00 Бауыржан-шоу
08.00 «Әзілдер жинағы»
09.00 «What's Up?»
09.40 Концерт Шаншар
10.40 М/с «Три богатыря и Морской царь»
12.30 М/с «Иван Царевич и Серый волк»
14.30 Х/ф «Оз: Великий и Ужасный»
17.30 Х/ф «Щелкунчик и четыре королевства»
19.30 Х/ф «Чем дальше в лес...»
22.00 Концерт Шаншар
23.30 Сериал «Интерны»
00.30 Алдараспан, Ныса-на, Шаншар әзілдері
04.00 Әзіл студио

7 КАНАЛ

06.00 «Қыздар арасында»
06.50 Сольный концерт Еркина Нуржанова
09.00 М/ф «Маугли дикой планеты»
11.00 Детский фильм «Ча-родейка»
08.50, 18.20 Сериал «Спецотряд «Шторм»
13.15 Концерт
15.00 Измайловский парк
17.00 Х/ф «Келинка Са-бина»
19.10 Х/ф «Келинка Саби-на-2»
21.00, 01.50 Т/х«Тақиясыз періште»
22.00 Х/ф «Келинка тоже человек-2»
23.50 Х/ф «Брат или брак-2»
03.00 «Айнаонлайн»
03.45 Т/х «Элиф»
04.30 «Жеңіп көр»
05.15 «Гу-гулет»

ПРАЗДНИКИ

НАУРЫЗ «ГЛАЗАМИ МИРА»

Валентина ВЛАДИМИРОВНА – мордвинка, 65 лет:
«В Казахстане я живу давно. Переехали мы почти в раннем детстве. Хотя и родилась я не здесь, но выросла на казахской земле, и родиной считаю – Казахстан. Наурыз – национальный праздник. В этот день устраиваются пышные гулянья. Каждый год, на центральной площади мы делаем ярмарки, с бесплатным, традиционным блюдом – наурыз коже. Мне нравится, что все собираются вместе, и дружно веселятся. В 21 веке, думаю это редкость».

Ахмед ЙЫЛДЫЗ – турк, 40 лет:
«В Турции ежегодно празднуется – Невруз. По традиции здесь главным украшением стола, являются крашеные яйца и пророщенные ростки пшеницы. А еще все готовят традиционное блюдо – сумалак. По поверьям давних традиций, у нас говорят «кого увидишь первым на Невруз, с тем и проведёшь весь год». Поэтому мы стараемся окружать себя всем благим в праздничные дни... Мне нравится отмечать Невруз, ходить друг другу в гости, и желать счастья. Вот и вас поздравляю с наступающим: всем здоровья и долголетия!».

Тимур КУСАИНОВ – кореец, 21 год:
«На моей родине существует большой праздник в честь Нового года, празднуется он по лунному календарю «Сольналь», весной. Вот он, очень похож на праздник Наурыз. Даже некоторые традиции совпадают: почитание предков, радость по наступающей весне. Как и Наурыз, он такой же великодушный и светлый»...

ОТ ЛАТИНСКОГО NOVUS ИЛИ
ПО НАШЕМУ НАУРЫЗ – НАЦИОНАЛЬ-
НАЯ ТРАДИЦИЯ ТЮРКСКИХ НАРОДОВ.
ОНА СИМВОЛИЗИРУЕТ НАЧАЛО ВЕСНЫ, И
ОТМЕЧАЕТСЯ В ДНИ, НА КОТОРЫЕ ПРИ-
ХОДИТСЯ ВЕСЕННЕЕ РАВНОДЕНСТВИЕ.
НАУРЫЗУ ПРИДАЁТСЯ ОСОБОЕ ЗНАЧЕ-
НИЕ: ИЗ ГОДА В ГОД ЧТЯТСЯ ОБЫЧАИ
ПРЕДКОВ. ТАК КАКОВ ОН: НАУРЫЗ «ГЛА-
ЗАМИ МИРА»?!
ОБ ЭТОМ РАССКАЖЕМ ИЗ УСТ ЛЮДЕЙ,
ОТМЕЧАЮЩИХ ПРАЗДНИК.

Евгений ЕВГЕНЬЕВИЧ – украинец, 39 лет:
«Я частенько бываю в Казахстане, приезжаю навестить друзей. Потому не понаслышке знаю, какое у них гостеприимство. Мне нравится, что люди здесь соблюдают национальные традиции. Так, очень красочно и масштабно из года в год проходит праздник Наурыз. Казахстанцы чтят его, отдавая дань уважения предкам. Собираются на площадях, чтобы посмотреть на выступления артистов, и полакомиться местной, национальной едой. Очень большую значимость играют и национальные обряды, игры в этот день. К примеру молодые парни соревнуются в силе, и устраивают показательные бои, дети играют в асыки, а девушки катаются на качелях – алтыбақан. На Наурыз воздух пропитан атмосферой домашнего тепла и уюта. Это очень зрелищно и интересно! Советую всем, посетить хоть раз вживую этот праздник и увидеть его собственными глазами».

Ира ГЛАДКИХ – русская, 33 года:
«У нас схожий с Наурыз, есть праздник Масленица. А вообще я когда-то была в Узбекистане. Так вот, попала на 22 марта. Только у них этот праздник называется Навруз, отмечается он не один день. Я очень рада, что мне выпала возможность тогда познакомиться с колоритом, присущим этому событию. Все в национальных костюмах танцуют и поют: так и хочется пойти за ними в пляс... А ещё я выучила фразу "Мереке кутты болсын!", что означает с Праздником вас всех!».

Алина ЕВГЕНЬЕВНА

ТРАДИЦИИ

НАУРЫЗ – ПРАЗДНИК ОБНОВЛЕНИЯ

Наурыз – праздник обновления и наступления Нового года по солнечному календарю. Отмечается у многих азиатских народов, в частности у тех, чьи государства в древности были расположены вдоль Великого шелкового пути. Считается, что в этот день природа просыпается, на землю спускается добро и благодать, а никакие злые духи не могут проникнуть в жилище людей. Само слово «наурыз» образовано от двух древнеиранских основ: «ноу» – новый и «роуз» – день. 22 марта, в день весеннего равноденствия, созвездия и звезды после годичного круговорота приходят на точки своего первоначального пребывания и начинают новый путь – круг. Согласно легендам, очень важной является также и ночь перед Наурызом.

В дни празднования Наурыза готовилось много еды, символизирующей достаток и изобилие. Главным угощением на праздничном дастархане было блюдо "Наурыз коже". Наурыз коже – это ритуальное блюдо, похлебка, включающая в себя семь компонентов: воду, мясо, соль, жир, муку, злаки и молоко. Цифра семь сама по себе имеет сакральный характер у казахов. Семь компонентов наурыз коже означали семь элементов жизни.

В первой половине XX века Казахстан

потерял возможность праздновать Наурыз. После прихода советской власти праздник добра и благополучия причислили к религиозным. С 1926 года отмечать Наурыз запретили. Долгих 62 года в Казахской ССР никто официально не отмечал день прихода весны. Однако, когда Союз доживал последние дни, люди устали терпеть и в 1988 году открыто встретили Наурыз. Тогда это получило широкую поддержку общественности. Еще через три года правительство республики признало Наурыз мейрамы на-
родным торжеством, а в 2001-м внесло в список национальных праздников Казахстана. В современном Казахстане Наурыз празднуют три дня — с 21 по 23 марта. Несмотря на шесть десятилетий забвения, главные принципы и традиции праздника практически не изменились. Как и прежде, люди желают друг другу добра. В городах и селах организуются уборки парковых зон, облагораживаются общественные места, высаживаются новые деревья.

Айнур СЕИЛЬХАНОВА,
главный специалист Талдықорган-
ского городского суда.

ШАҢЫРАҚ ҰЙЫТҚЫСЫ

ЖҮЗ ЖАСАҒАН
ӘЖЕЛЕР

ЕКІ ҒАСЫРДЫҢ ДА ӨТПЕЛІ КЕЗЕҢІН БАСТАН ӨТКЕРІП, ТАР ЖОЛ, ТАЙҒАҚ КЕШУДІҢ ТАЛАЙЫНА КУӘ БОЛҒАН ҒАСЫР ЖАСАҒАН ӘЖЕЛЕРІМІЗДІҢ АРАМЫЗДА БАРЫ КӨҢІЛ ҚУАНТАДЫ. КӨКТЕМНІҢ ЖАЙМА ШУАҚ КҮНІНДЕ СОНДАЙ ӘЖЕЛЕРМЕН ЖОЛЫҒЫП, ОЛАРДЫҢ ҒҰМЫРЛЫҚ ТАРИХЫНАН СЫР ШЕРТУ БҰЙЫРЫПТЫ. ТІЛГЕ ТИЕК ЕТКЕЛІ ОТЫРҒАН ҚОС ӘЖЕ КЕРБҰЛАҚАУДАНЫНА ҚАРАСТЫ ҚАРАШОҚЫ АУЫЛДЫҚ ОҚРУГІНДЕ ҒҰМЫР КЕШУДЕ. ҰЛЫСТЫҢ ҰЛЫ КҮНІ ҚАРСАҢЫНДА ЖҮЗГЕ КЕЛГЕН ӘЖЕЛЕРІМІЗБЕН ЖОЛЫҒЫП ҚАЙТУДЫҢ СӘТІ ТУДЫ.

Қазыналы кейуана

«Құрыштан құйған құдіреттей болып төрінде қазыналы кейуана отырса – ол әулет бақытты. Өйткені «Қариясы бар үй – қазына» деп атам қазақ тегін айтпаған» – дейді жүз жасқа келген енесі Қалшықан ДОСЕТОВАНЫ бағып-қағып отырған қарашоқылық Құралай апай.

Айтуынша, бұл әулетке 21 жасында келін болып түсіпті. Содан бері аттай зулап арада отыз жыл уақыт өткен. Бүгінде Құралай тәтеміз Алла берген бес баланы өсіріп, жеткізіп, жүзге келген қарт енесін әлпештеп, бағып отырған жайы бар.

«Апам осы ауылға үлгілі адам болған. Бұл босағаға келгелі бері апамнан үйренгенім көп. Атам қазақ айтпай ма, келін деген ертең өзі ене болады деп. Сол айтқандай, ененің мектебінен өткен келін еш жаман болмайды.

...Алғаш келін болып түскеннен кейін біраз жыл іштегі балам туған соң көп өмір сүрмей шетінеп кете берді. Төртінші рет балалы болғанымызда апам нәрестені әдейілеп ауылымыздың

қазіргі әкімі Дина апайдың үйіне ырымдап апарып, «нәресте тұрып қалсыншы» деген ниетпен бала сатып алу рәсімін ұйымдастырып, немересінің пұлын төлеп, одан кейін ауылдағы жеті апаның бұтының астынан өткізді. Осы бір қазақтың ырымнан кейін бала тоқтап, одан кейін тағы төртеуін өмірге әкелдім. Сол тұста апам біліп, мұны жасамаса, қалай болар еді?! Аллаға сансыз шүкір деймін.

Апамыз жас кезінен өте пысық, он саусағынан өнер тамған қолөнердің хас шебері болғанын да ауыл жұрты жақсы біледі. Қандай үйде той, қандай үйде қаралы қаза болмасын апам сол жерден табылатын. Етін асып қана қоймай, ең ақыры тамақ асқан қазанына дейін жылтыратып жуып кететін пысық адам болғанын ел ішінде әлі күнге әңгіме етіп айтып жүреді. Бір сөзбен айтсам, көптің алғысына бөленген жан. «Көп тілеуі – көл» деген ғой. Апамыздың жүз жасқа жетуінің бір сыры осы өмір-жолында жақсы адамдардың батасын алып, алғысқа бөленуінен болар деймін.

Апам 97 жасына дейін зыр-жүгіріп, сиырын сауып, майын шайқап, қатығын

жасап, нанын жауып жүрген еді. Жүргенде жылдам жүретін, тіпті қасына ешкім ілесе алмайтын. Денсаулығының сыр бергеніне үш жылдай болды. Ал, жолдасым – Әлімғазы марқұмның өмірден өткеніне 17 жылдай болып қалды. Өзім көпбалалы отбасынан шыққанмын. Отағасы қайтыс болған соң туыстарым көшіріп әкетсек деген еді. Бірақ, мен кетпеймін дедім. Жалғыз тұяғы ұлы

өмірден өтті. Енді мен кетсем, бұл кісінің жайы қалай болмақ. Жастайынан құлағы тәуір естімейтін, қазір көруден қалды. Қасына келген адамды сипалап отырып біледі. Түнде осы кісінің қасына жерге төсек салып жатамын. Оянса бірге оянып, жыласа бірге жылап өмір кешіп жатырмыз. Шынымды айтсам, өзімнің туған анамдай болып кетті.

Ауыл әкімдігі әр мереке сайын апамды арнайы құттықтап, сый-сияпатын жасап жүреді. Апаммен бірге бұл құрметке мені де қосып қойған. Осы орайда ауыл әкімі Дина Ақбасова апайыма да алғысымды білдіргім келеді – деп ағынан жарылды Құралай Майлыбаева.

Бүгінде Майлыбаевтардың отын өшірмей, түтінін түтетіп, жүзге келген енесін балаша бағып отырған Құралай тәтеміздің бұл ісін қарашоқылықтар үлгі етіп, мақтанышпен айтады. Әлбетте, Құралай тәтеміздің бұл ісі көпке үлге емей не дерсің?! ...Алла берген немерелерден 5 бірдей шөбере сүйіп отырған Қалшықан әже әңгіме айтудың ауылынан алыстап қалғанымен, қолын жайып, ақ батасын бергеніне қуандық.

«Тау тескен» әже

Ғасыр жасаған Несіпбала әжейдің өзі айтқандай: елдің баласы құсап оқымады. Оқымаса да өмірден көргені мен түйгені көп екен. Мұны кейуананың бізге айтқан зейінді әңгімесінен аңғардық. Қалшықан әжедей емес, Несіпбала апамыз сөзге зерек, әнге әуес жан болып шықты.

«Келген жерім Керей елі болса да, өзім Албанның қызымын. Райымбек батырдың тұқымы, Мұқағали ақынның аталас туысы, былайша айтқанда әпкесі боламын. Ақын менен бес жас кіші еді. Үш жасымда қытай асып, отыздан асқан шағымызда атамекенімізге қайта оралдық қой» деп ағынан жарыла сөйледі Несіпбала БАЗАРБАЙҚЫЗЫ.

1959 жылдың маусымында Қарашоқы ауылына қоныс теуіп, содан бері тұрып келеді. Мұнда келгеннен кейін алты жылдай мал баққан. Одан кейін сол үйдің тіршілігі, бала-шағаның қамымен шаңырақтың түтінін түтетіп, Құдай берген балаларды тәрбиелеп жеткізді.

«Шалымның ана жаққа аттанғанына отыз жылдан асты. Енді өзім артынан барсам ба деймін, бірақ шақырмайды» деп бір күліп алған кейуана: «Шалыммен бірге 47 жыл ғұмыр кештік. Құдай берген екі баламыз болды. Ұлым өмірден ерте кетті. Қазір осы Тағатқан қызымның қолындамын» – дейді.

«Біздің заман бүгінгідей болмады ғой. Наурыз мейрамын тойламадық. Бірақ, қаңтар мен ақпан соғым айы деп, екі ай

ауыл халқы соғымның етін жеп шықсақ, сосын наурызда ауыл болып көже пісіріп, жаяуы бар, аттысы бар түсіп жүріп, тоқтаған үйімізден көже ішеміз. Қытайдағы өміріміз қазақ үйде өтті. Таңнан тұрып, құла таудың басынан жылқыны жинап, қайтар жолда етегіме алманы толтырып қайтатынмын. Содан әлгі алманы дорбаға салып, түскііздің артына қыстырып қоятын едім. Біздің үйге келгендердің бәрі осы үйден алманың иісі аңқып тұрады дейді екен. Бұл келіншек болған кезім ғой.

Ол уақытта қызды жастай ұзататын. Он бес жасымда бәркіме үкі тағып, өлтірісін беріп, алып кетпек болған ғой. Соның арасында Қытайдағы

Үкіметтің «он алтыға толмай, қызды ұзатуға болмайды» деген Заңы шығып, тойды тоқтатып қойып, он алты жасымда аттандырды ғой. Ол тұс наурыздың 16-ы мен 17 күндері еді. Табалдырықтан аттаған күннің ертеңінде үйдегі үш абысынымның бірі ұл туды. Одан кейін өзімнің енем егіз қыз босанды. Мұнан соң үйдегілер тіптен қуанып, босағамызға құтты келін келді деп, сол шақтан «құтты келін, құтты жеңге» атандым. Бүгінде жүз жасауымның сыры елдің алғысы мен батасын алғандығымнан болар деймін» деп өткені туралы тамаша естелік өрбіткен Несіпбала әжеміз атамыз өзінен бір

мүшел үлкен болғанын айтты. Болашақ жарының кім, қандай адам екенін құда түсіп келгенде біліп, бет-жүзін де сол күні көріпті.

Әжеміздің айтуынша, бала шақтан ішкені қымыз, шұбат, жегені тары, қатық, ет болған. Таудың басынан таңқурайды теріп, рауғаш пен қымыздықты да үзбей жеп өсіпті. Бүгінге дейін денсаулықтың сыр бермей, ғасыр жасауы содан болар. Әңгімешіл әже келіншек кезінде ерлермен қатар жүріп, ауылға су тарту үшін таудың басына барып, тауды тесіп, су шығарғанын да айтты. «Бұл менің келін болғанда жасаған ең ауыр жұмысым еді. Одан кейінгі өмірім бие, түйе сауумен өтті. Бірақ, «тау тескен» деген атымыз қалды ғой ел ішінде», – дейді.

Ғасыр жасаған әже бүгінде немерелерінен шөбере, шөбереден шөпшек сүйіп отырған жайы бар.

P.S. Статистикалық мәліметтерге жүгінсек, елімізде адам өмірінің орташа жасы – 66 жас екен. Бүгінде 100-ге толған қарттардың бар екенін есту біз үшін таңқаларлық жаңалық. Ал адамдардың өмір жасының ұзақтығы жөнінен Қазақстан соңғы орындардың бірінде тұр екен.

Сөз орайында Құралай мен Тағатқан төтелеріміз апаларының осындай ұзақ жасауы адалдығы мен кеңпейілділігінде жатқан деп есептейтінін айтып қалды. Айтуынша, олар ешқашан біреуге таршылық жасап көрген емес. Келген қонағын жылы қабақпен қарсы алып, барын алдына қоя білген. Балаларын да солай тәрбиелепті.

Сарби ӘЙТЕНОВА
КЕРБҰЛАҚ АУДАНЫ

ҚОЛӨНЕР

Қазақта «ағаштан түйін түйген» деген керемет теңеу бар. Он саусағынан өнер тамған нағыз шеберлерге берілетін бұл баға екінің біріне қаратылып айтылмайтыны даусыз. Төзім мен шыдамдылықты серік етіп, жай ғана ағашты әдемі бір дүниеге айналдыру нағыз шебердің ғана қолынан келеді. Қазіргі таңда қолөнердің әр түрімен айналысып, өз ісін өркендетемін деушілерге кәсіп көп. Тек жоғарыда айтылған екі түрлі қасиетті жанына серік етсе болғаны. Өңгіміміз сол темірдей төзім мен болаттай шыдамдылықты бойына сіңіріп, бармағынан бал тамған қолөнер шеберлерінің бірі Жеңіс ЫСҚАБАЙ туралы болмақ.

АҒАШТАН ТҮЙІН ТҮЙГЕН

«Жігітке жеті өнер де аз». Бұл мақал дәл біздің кейіпкерге арналып айтылғандай. Себебі, жігітке тән түрлі қасиетімен айналасына танылып, талайдың таңдайын қақтырып жүрген ол – бір өзі – суретші һәм сәулетші, фотограф әрі ағаш ұстасы. Бұл өнердің барлығы Жеңіс Жұмалыұлының бойынан табылғанымен, бүгінде ұлттық өнерімізді ұлықтап, ағаштан қолөнер бұйымдарын

дүниенің бірі – флюгер. Ол желдің бағытын анықтау үшін таудың биік жеріне орнатылатын аспап. Шебердің қолынан шыққан ең алғашқы қолөнер туындыларының бірі осы флюгер болған. «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің» демекші, бала күннен атасы мен әкесінің жанында ере жүріп, көрген-білгенін шұқылап жасай беруге қызығатын жас шебердің ең алғашқы өз қолымен жасаған бұйымы әлі күнге дейін есінде. Ол туралы: «жасалуы аса қиын емес сол бір қарапайым ғана дүние мен үшін балалық шақпен байланыстырып т ұ р а т ы н керемет әсерге ие» деп есіне алады.

Ж е ң і с
Ж ұ м а л ы ұ л ы

фототілші, Алматы облысы әкімінің жеке фотографы болып қызмет атқарып, кейінгі жылдары Талдықорған қаласындағы Оқушылар сарайында балаларды фотографияға да баулыды.

«Адамның жасағанын адам жасайды» дегеннің өзі бекер емес. Тек өзі жасап жатқан дүниесіне деген қызығушылығы мен шыдамдылығы болуы шарт. Сол себепті де, үйренемін деген әрбір жанға үйретуден жалықпаймын. Мен ешқандай да жаңалық ашып отырған жоқпын. Ата-бабамыздан қалған мұраны жаңғыртып, бүгінгі заманға сай көркемдеп жеткізіп жүрмін деп ойлаймын. Қазіргі таңда жұмысымның ауқымын кеңейтіп, өз шеберханамды ашып жатқан жайым бар», – дейді.

Жеңіс Жұмалыұлының қолынан бүгінде түрлі керемет дүниелер туындауда. «Жусанның» жаңа шеберханасы ашылып, жұмыс жасап жатқанына аз ғана уақыт болса да, іс қызу қарқынмен алға ілгерілеуде. Бағасын халықтың қалтасына қарай қолжетімді етіп қойған қолөнер б ұ й ы м д а р ы н а сұраныс пен тапсырыс та аз емес. Ұстаның қолынан қазақтың қарапайым сандығынан бастап, төсекке дейін жасау, керек десеңіз, бөлмені сән

толықпақ.

«Бұл ойыншықтар балаларды түрлі гаджеттерден арылтып, денсаулығын нығайтуға, спорт түрлері мен ұлттық болымысымыздан алшақтамауға үйретеді. Сол себепті бұл балалар үшін табиғи әрі таптырмас ойыншық деп есептеймін», – дейді шебер.

Жеңіс Ысқабайдың алға қойған мақсаттары да айқын. Жұмыс ауқымын кеңейтіп, шеберханадағы заманауи құрал-жабдықтар санын көбейтпек. Қазақтың ұлттық өнерін өрістетіп, жас ұрпаққа ұлағаттап, жаңғыртып отырған шебердің қолынан әлі талай құнды бұйымдар шығарына сенеміз.

Отбасында бірнеше бала тәрбиелеп отырған бақытты әке бүгінде екінші ұлы Марғұланды осы өнерге баулып жүр. Ұлы да әкесінің айтқандарын жадында сақтап, оның осы бір ерекше шығармашылығын игеруге тырысады. «Әке көрген оқ жонар» демекші, кішкентайынан әкесінің жанында шеберліктің қыр-сырын үйреніп жүрген 8 жасар Марғұлан да қолынан құрал-сайманы түспей, демалысын шеберханада өткізуді әдетке айналдырған. Өзі төп-тәуір көмекші. Жұмысына тиянақты әрі ұқыпты қарайды. Шеберханадағы жұмыстарға көп көмегін тигізіп жүрген ол әке жолын қуып, он саусағынан өнер тамған шебер болсам деп армандайды.

Ата-бабамыздың дәстүрлі мұрасын бүгінгі күнге жалғастырушы шеберлерге күннен-күнге сұраныс та артып келеді. Себебі, қазір сыйлы қонақ күткенде байырғы ағаш тостағандармен қымыз-қымыраның құйып, астаумен ас әкелу, ағаштан жасалған түрлі кәде-сыйларды бір-біріне сыйға тарту бұрынғы дәстүріміздің жалғасы ретінде бүгінгі күні үрдіске айналған. Сандық, кебезелерді әспеттеп төрге қойып, қасиетті қара домбыра мен қамшыны қастерлеп іліп қою да – соның айқын айғағы. Атадан балаға мирас болып келген алтын қолды шеберлеріміздің ісмерлігін жалғаушы ұрпақ бүгінде некен-саяқ. Ал, олардың абыройын асырып, қадірін көтеруге ел болып барынша атсалыссақ, нұр үстіне нұр болар еді.

жасауды күнделікті жұмысына айналдырған. Ол – Талғар ауданы, Туғанбай ауылының тумасы. Мамырдың 9-шы жұлдызында дүниеге келгендіктен, жеңіс күнінің құрметіне орай атасы тұңғыш немересін Жеңіс деп атапты.

Қолөнер кез келгенге қона бермейді. Оны екінің бірі үйреніп, кәсіп қылып кете алмайды. Бұл – атадан балаға берілетін ерекше қасиет. Жастайынан суретші болуды армандап, ағаш жонуды сүйікті ермегі қылған оның бұл асыл қасиеті атасы Сақбай ақсақалдан дарыған. Соғыс ардагері өмір бойы жылқы бағуды кәсіп етіпті. Ұстаның айтуынша, атасы – нағыз шебердің өзі болған. Сондай-ақ, ол адам баласына өнер атадан-балаға қан арқылы, оның өзінде бір атадан тараған баланың бәріне емес, ілуде біреуіне ғана берілетінін айтады. Себебі, өзі бір әкеден ағайынды үш ұл болғанымен, өзінен кейінгі екі інісінің бұл салаға аса икемі жоқ екен.

– Өзім немеренің ең үлкені болғандықтан атамның баласы болып, көп тәлім-тәрбиесін алдым. Ол кісі өте шебер адам еді. Шынымды айтсам, қазірге дейін атамның өрген қамшысындай қамшы көрген жоқпын. Оның қамшы өрүдегі ептілігі соншалық, қамшының аяқталған жерін де білдіртпей доғал етіп шығаратын. Сонымен бірге, теріні өзі илеп, өзі өңдеп, қамшыға таспаны өзі тілетін. Атамның қолынан шыққан әрбір дүние мен үшін құнды жәдігер іспеттес. Өз қолымен жасаған ер тоқымын қастерлеп әлі күнге дейін үйімде сақтап жүрмін. Анығында атаның баласы болу – мен үшін үлкен мәртебе. Бұл өркімнің басына бұйыра бермейтін бақ екен, – дейді ол.

Жайлауда малшылар үшін керекті

мектеп бітіргеннен кейін Алматы құрылыс және менеджмент колледжінде «сәулетші» мамандығына оқуға түседі. Колледжді тәмамдаған соң, әскер қатарына шақырылып, екі жыл Отан алдындағы борышын өтеген ол тағы бір жарым жыл сол жерде қалып жұмыс атқарады. Кейіннен Абай атындағы педагогикалық университеттің «Бейнелеу өнері және сызу» мамандығы бойынша білім алып шығады. Студенттік шағында бала күнгі қызығушылығын әрі қарай дамытып, қолөнердің қыр-сырын меңгеруіне үлес қосқан жандардың бірі – ұстазы Геннадий Пак болатын.

«Ресейден білім алып келген Геннадий Борисович есімді мұғалім өте шебер адам еді. Өз кезінде Дінмұхамед Қонаевқа қолөнер бұйымын жасап берген. Осы өнердің қыры мен сырын терең ұғынуыма оның берген тәлімі мен ықпалы зор. Осы күні жұрттың мені «Жеңіс – шебер» деп тануы атам мен ұстазымның арқасы», – дейді кейіпкеріміз.

Жеңіс Ысқабай тек қолөнермен ғана айналысып қоймай, басқа да көптеген салада: «Алматы ақшамы» газетінде

салтанаты жарасқан ұлттық нақышта безендіру де келеді. Сонымен қатар, оның ең басты жаңалықтары – балаларға арналған «Zhongataу» мен «Qua-qua». Біраз уақыттан кейін бұлардың қатары «Дігідік-дігідік» деп аталатын ағаш атпен

ЗАКОН

ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ СОГЛАШЕНИЕ

Процессуальное соглашение - это соглашение, заключаемое между прокурором и подозреваемым, обвиняемым или подсудимым на любой стадии уголовного процесса или осужденным в порядке и по основаниям, предусмотренным УПК. Порядок заключения процессуального соглашения регламентирован в разделе 13 УПК РК. Законом предусмотрена возможность заключения двух видов процессуальных соглашений: в форме сделки о признании вины - по преступлениям небольшой, средней тяжести либо тяжким преступлениям - в случае согласия подозреваемого, обвиняемого с подозрением, обвинением; в форме

соглашения о сотрудничестве - по всем категориям преступлений при способствовании раскрытию и расследованию преступлений, совершенных преступной группой, особо тяжких преступлений, совершенных иными лицами, а также экстремистских и террористических преступлений (ст. 612 УПК). Сделка о признании вины предполагает добровольность волеизъявления подозреваемого, обвиняемого на заключение такого соглашения, если они не оспаривают подозрение, обвинение, имеющиеся по делу доказательства, характер и размер причиненного вреда, а также, если потерпевший согласен с заключением такой сделки (ст. 613 УПК). При этом, согласно ч. 3 ст. 55 Уголовного кодекса РК, по делам, по которым выполнены все условия процессуального соглашения, срок или размер наказания за совершенное уголовное правонарушение не может превышать половины максимального срока или размера наиболее строгого вида наказания, предусмотренного соответствующей статьей уголовного закона. В соответствии со ст. 67 УК лицо, выполнившее все условия процессуального соглашения, может быть освобождено от уголов-

ной ответственности. Основными последствиями заключения такого соглашения являются возможность сокращенного судебного разбирательства дела в суде или его рассмотрение в порядке согласительной процедуры, а также то, что потерпевший, подписавший такую сделку, теряет право в дальнейшем изменять требование о размере возмещения ущерба. Подозреваемый, обвиняемый имеют право отказаться от процессуального соглашения до удаления суда в совещательную комнату для принятия решения. Процессуальное соглашение не лишает потерпевшего и гражданского истца права на предъявление гражданского иска в данном уголовном деле или в порядке гражданского судопроизводства (ст. 614 УПК). Подозреваемый, обвиняемый вправе заявить ходатайство о заключении процессуального соглашения в форме сделки о признании вины в любой момент досудебного производства по уголовному делу. Процессуальное соглашение может быть заключено по инициативе прокурора. Орган, ведущий уголовный процесс, получив ходатайство от подозреваемого, обвиняемого либо защитника о заключе-

нии сделки о признании вины в течение трех суток направляет его вместе с материалами уголовного дела прокурору. Прокурор, усмотрев в деле возможность заключения процессуального соглашения, предлагает стороне защиты обсудить вопрос о его заключении либо письменно сообщает об отказе в удовлетворении ходатайства. При этом прокурор обязан проверить юридическую возможность и правомерность заключения такого соглашения, для выяснения обстоятельств, указанных в ч.3 ст.615 УПК, должен вызвать подозреваемого обвиняемого, его защитника и потерпевшего, у которых выясняет мнение о возможности заключения процессуального соглашения. Лицу, подавшему ходатайство, прокурор разъясняет последствия процессуального соглашения, право отказаться от его заключения. Одним из условий заключения процессуального соглашения является, то обстоятельство, что без согласия потерпевшего процессуальное соглашение не заключается.

Рустем СМАГУЛОВ,
начальник отдела прокуратуры
города Талдыкорган.

ПОЛИТИКА

ДЛЯ ПРЕОБРАЗОВАНИЯ КАЗАХСТАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Гендерная политика – это государственная и общественная служба, направленная к достижениям равенств мужчин и женщин. Национальная гендерная политика является важнейшей основой демократического процесса нашей страны. Реализация этой стратегической задачи перехода к новой модели социально-экономического и технологического развития невозможна без активного и всестороннего участия женщин в экономической и политической деятельности. Женщины не только составляют большинство трудоспособного населения

страны, имеют более высокий уровень образования, но и обладают в большей степени такими необходимыми качествами для деятельности в сфере информационных технологий как внимательность, аккуратность, ответственность, исполнительность, коммуникабельность, большей психологической и физиологической устойчивостью, чем мужчины. Именно подобные качества личности более соответствуют информационным технологиям, в то время как индустриальные и добывающие технологии больше требовали физической силы, выносливости, решительности, концен-

трированности на какой-то одной деятельности или операции. Поэтому в эпоху развития индустриального общества, с преобладанием промышленного развития человеческого общества основной производственной силой были мужчины. В век электроники — большей ее частью будут женщины. Именно в руках женщин как никогда ранее, будущее страны. И оттого, насколько полно будут использованы в нашей обществе возможности и способности женского субъектного потенциала, будет во многом определяться место и роль казахстанского государства в миро-

вой экономике и международной политике. Осознание этой значимости использования и развития способностей и возможностей женщин для преобразования казахстанского общества, явилось бы важным шагом на пути социально-экономического и технологического реформирования к постиндустриальному состоянию.

Жанна ЖУМАБАЕВА,
главный специалист-секретарь
судебного заседания
Талдыкорганского городского суда

СУДЕБНАЯ СИСТЕМА

ВНЕДРЕНИЕ АУДИОВИДЕОФИКСАЦИИ

Целью оснащённости залов судебных заседаний системами аудио-, видеофиксации во всех регионах страны, а также ведения аудио-, видеозаписей судебных процессов является повышение общественного контроля гражданского общества за законностью отправления правосудия, беспристрастностью судей. Это в свою очередь позволит повысить степень доверия общества к национальной судебной системе. Преимущества системы аудио-, видеофиксация судебных процессов очевидны. Во-первых, аудио-, видеофиксация (далее - АВФ) судебных процессов в реальном времени дисциплинирует всех участников: судью, гособвинителей, адвокатов, а также стороны. Во-вторых, при возникновении спорных моментов, не разрешенных в ходе процесса и вызвавших неудовлетворенность, обе стороны могут обратиться к электронной записи, чтобы убедиться в своей правоте или неправоте. В-третьих, система АВФ служит своего рода страховкой для судей и других лиц, осуществляющих свои служебные полномочия на процессе, в случае преднамеренного оговора или похожих ситуаций. И, наконец, фиксация судебного процесса минимизирует непроцессуальные контакты, а это одна из мер антикоррупционной политики судебной системы. Кроме этого, введение аудио-, видеозаписи судебного заседания позволит сэ-

кономить время на составление протокола заседания, время для снятия с него копий в целях ознакомления с ним участников процесса, а также снизит риск уничтожения бумажного документа. Кроме этого, аудио-, видеофиксация позволит устранить многочисленные замечания, связанные с документированием судебного заседания. Стоит отметить, что видеозапись, в отличие от традиционного протоколирования на бумаге, фиксирует не только слова, но и интонацию, а также реакцию всех участников судебного процесса, что позволяет более объективно, беспристрастно оценивать позиции всех участников процесса, избегая интерпретации и субъективных факторов. Таким образом, введение в судопроизводство аудио-, видеофиксации позволит сделать судебный процесс более транспарентным. Примечательно, что и судьи, и работники суда пришли к пониманию необходимости использования аудио-, видеофиксации судебных процессов. Ведь это способствует повышению уровня открытости и транспарентности судебных процедур, что положительным образом отражается на имидже судебной системы Республики Казахстан. **Айнур ЕСТАЙ,**
заведующая канцелярией
СМЭС Алматинской области.

СЕКРЕТАРЬ СУДЕБНОГО ЗАСЕДАНИЯ

Секретарь судебного заседания является важным звеном в судебной системе. Его роль крайне значима для исполнения судом отправления правосудия. Недаром говорят, что от работы сотрудников аппарата суда зависит очень многое, начиная от оперативности и заканчивая качеством выполнения задач, стоящих перед судом. Секретарь должен знать действующее законодательство Республики Казахстан, следить за законодательными изменениями и тенденциями, иметь организаторские способности, умение анализировать, разрабатывать план определенных действий, грамотно распределять свое рабочее время, при этом быть собранным, ответственным и корректным. Ведь за защитой своих прав в суде зачастую обращаются люди, оказавшиеся в трудной ситуации из-за незнания своих прав или закона и зачастую секретарь суда является тем человеком, которого в первую очередь встречают граждане, пришедшие в суд, поэтому надлежит относиться уважительно и корректно к каждому посетителю суда. Каждый рабочий день секретаря судебного заседания очень насыщенный, его работа в условиях развития электронного правосудия многофункциональна и в то же

время интересна. В обязанности секретаря судебного заседания входит: работа с электронными базами данных, в частности с АИАС «Төрелік», «Әділет», подготовка дела к слушанию, обеспечение необходимых мер для вызова в суд лиц, участвующих в деле, путем направления SMS-уведомлений и извещений. Непосредственно в день слушания дела секретарь судебного заседания проверяет явку вызванных участников процесса, исправность аудио-, видеоаппаратуры в зале заседания, так как судебные дела рассматриваются с применением аудио-, видеофиксации, в процессе наблюдает за надлежащей работой фиксирующего оборудования, а по окончании обеспечивает запись файла на носителе и его сохранности до сдачи дела в архив. Работа секретаря интересна тем, что всегда есть возможность наблюдать за правосудием и быть причастным к этому. Многочисленным участникам приходится в суд отстаивать свою позицию по делу.

Ильяс МЫРЗЕКЕНОВ,
главный специалист- секретарь
судебного заседания СМЭС.

ГРАЖДАНСКИЕ ПРАВА

ПОРЯДОК ПОДАЧИ ИСКОВОГО ЗАЯВЛЕНИЯ

Соблюдение надлежащей формы искового заявления — одно из важных условий осуществления права на предъявление иска. Исковое заявление подается обязательно в письменном виде и должно содержать определенные реквизиты, указанные в статье 150 Гражданского процессуального кодекса РК. Наряду с тем, что в исковом заявлении должны содержаться общие для всех категорий дел сведения, его содержание должно отражать специфику спора, подлежащего разрешению. В нем, независимо от характе-

ра спора, должно быть указано наименование суда, в который подается исковое заявление, а затем обозначены все необходимые сведения об истце (ф.и.о., место регистрации и фактического проживания, телефон, а, в необходимых случаях — год рождения). Такие же сведения должны содержаться и об ответчике. Если же одной из сторон является организация, то, помимо точного наименования в соответствии с зарегистрированным уставом, должно быть указано и место её нахождения. Необходимо четко указать обстоятельства, на которых истец основывает свое исковое требование к ответчику, а также доказатель-

ства, подтверждающие обстоятельства, изложенные истцом в обоснование своих требований. Важное значение имеет точное изложение того материально-правового требования истца к ответчику, которое составляет предмет иска. Исковое требование определяется характером спорного правоотношения, из которого вытекает требование истца. По существу просьба истца, реализованная в виде этого требования, и составляет просительный пункт искового заявления. От того, насколько четко и юридически грамотно сформулировано исковое требование, зависит и уяснение позиции, занимаемой истцом.

В связи с этим закон подчеркивает, что истец в исковом заявлении должен указать, в чем заключается нарушение или угроза нарушения прав, свобод и законных интересов истца и его требования. В исковом заявлении могут содержать сведения о номерах телефонов, факсов, адреса электронной почты истца, его представителя, ответчика, иные сведения, имеющие значение для рассмотрения и разрешения дела, а также излагаться ходатайства истца. **Мәлдір МУХАМЕТЖАНОВА,**
ведущий специалист СМЭС.

Бейсенбі - Четверг, 26 наурыз

 ҚАЗАҚСТАН	
Телеарна ұсынылмаған бағдарлама үшін кешірім сұрайды.	
 ХАБАР	
06.00, 02.00 ҚР Өнұраны 06.00 Қорытынды жаңалықтар 07.15 М/с «1001 ночь: нерасказанные истории» 07.40 «Қызық times» 08.40, 14.50 Т/х «Өз үйім» 09.30, 19.30 Т/х«Рауза» 10.20, 21.40 Сериал «Листопад» 12.00 Жаңалықтар 12.15 Тікелей эфирде «Баспанаға бағыт» 12.45 Новости 13.00 Сериал «Сестра моя, Любовь» 15.45 Концерт «Арайлым – айдын шалқарым» 17.45, 23.15 Т/х «Абдулхамид хан» 20.20 Қорытынды жаңалықтар 20.50 «Открытый диалог» 21.00 Итоги дня 00.50 Т/х «Абзал жан» 01.25 Деректі драма «Менің тағдырым»	13.00, 23.40 Х/ф «Шеф-3» 15.00, 21.40 «На твоей стороне» 17.00 Т/х «Жан құрбым» 18.00, 03.00 Т/х «Ясминнің тағдыры» 19.30 Кешкі жаңалықтар 20.00, 04.00-04.45 «Астарлы ақиқат» 21.00 Вечерние новости 01.20 «От ненависти до любви»

 АСТАНА	
06.00, 05.00 «Ән мен әзіл» 06.30 «Күлдірген» 07.00 Т/х «Бәрі жақсы» 08.00 М/ф «Маша и медведь» 09.50, 22.00 Т/х «Кулфи» 11.20, 21.00 Т/с «Қара ниет» 12.20, 17.20 Т/х «Қарлығаш күзет агенттігі» 13.00, 03.50«Біреудің есебінен» деректі драма 14.00 Т/с «Сын моего отца» 16.20 «Қош келдіңіз!» 18.00 Т/х «Сыла» 20.00, 03.00 Astana Times 20.55 Лотерея 777 23.25 Т/х «Бір болайық» 00.25«Vine time» 00.55 Сериал «Запах ребенка» 04.35 «KazNet» ғаламторға шолу	17.00 Жетісу 17.20 Новости 17.35 «Күлкіқоржын» 18.00 «Шашу» 19.00 «Бүгін» /тікелей эфир/ 19.30 «Білекпен жүрек» 20.15 «Абай-175» 20.30 Жаңалықтар 21.00 «Әдебиет пен адамзат» 21.30 Новости 22.00 Д/ф «Батысқақарайаққанөзен» 23.00 Жаңалықтар 23.30 Новости 23.55 Өнұран

 31 КАНАЛ	
05.58 ҚР Өнұраны 06.00, 02.00 «Ризамын» 07.00 Бауыржан-шоу 08.00, 23.00 «Әзілдер жинағы» 09.00 Концерт Шаншар 10.30 М/с «Иван Царевич и Серый волк» 12.30 М/с «Иван Царевич и Серый волк-2» 14.10 Х/ф «Щелкунчик и четыре королевства» 16.20 Х/ф «Чем дальше в лес...» 19.00 Х/ф «Кристофер Робин» 21.00 Концерт Шаншар 23.30 Сериал «Интерны» 00.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері 04.00 Өзіл студио	

 ЕВРАЗИЯ	
06.00, 02.40 Т/х «Шиповник на обочине» 07.00 «Той заказ» 07.15, 18.00 «Басты Жаңалықтар» 08.00, 22.00, 01.55 «П@УТИНА» 09.00 Телеканал «Доброе утро» 10.00 «Ради любви я все смогу!» 12.00 «QALAYYMLIVE» 15.35 «На самом деле» 16.45 «Пусть говорят» 18.45, 03.25 «Басты прайм» 20.00 «ГЛАВНЫЕ НОВОСТИ» 20.45-22.50 Т/с «Такая работа» 00.00 «Смотрящая вдаль»	05.58 ҚР Өнұраны 06.00, 02.00 «Ризамын» 07.00 Бауыржан-шоу 08.00, 23.00 «Әзілдер жинағы» 09.00 Концерт Шаншар 10.30 М/с «Иван Царевич и Серый волк» 12.30 М/с «Иван Царевич и Серый волк-2» 14.10 Х/ф «Щелкунчик и четыре королевства» 16.20 Х/ф «Чем дальше в лес...» 19.00 Х/ф «Кристофер Робин» 21.00 Концерт Шаншар 23.30 Сериал «Интерны» 00.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері 04.00 Өзіл студио

 КТК	
07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ 07.05 «Мерекелік концерт» 07.50, 02.00 Т/х «Мұңайма, Нефисе» 09.00 «Замуж в 30» 11.00 «Пес-3» детектив	05.58 ҚР Өнұраны 06.00, 02.00 «Ризамын» 07.00 Бауыржан-шоу 08.00, 23.00 «Әзілдер жинағы» 09.00 Концерт Шаншар 10.30 М/с «Иван Царевич и Серый волк» 12.30 М/с «Иван Царевич и Серый волк-2» 14.10 Х/ф «Щелкунчик и четыре королевства» 16.20 Х/ф «Чем дальше в лес...» 19.00 Х/ф «Кристофер Робин» 21.00 Концерт Шаншар 23.30 Сериал «Интерны» 00.30 Алдараспан, Нысана, Шаншар әзілдері 04.00 Өзіл студио

Жексенбі - Воскресенье, 29 наурыз

 ҚАЗАҚСТАН	
Телеарна ұсынылмаған бағдарлама үшін кешірім сұрайды.	
 ХАБАР	
06.00 «Тамаша» 07.00 Концерт 08.35 М\х 09.20 Самопознание 09.30 Проспорт 10.00 «Олжалы отбасы» 10.30 «Селаполетела» 11.00 От всего сердца 12.10 «Қызықтаймс» 13.15 «Бір туынды тарихы» 13.45 «Шерлок Холмс» 15.25 «Рауза» 18.45 «Мәжіліс КЗ» 19.158 «Жұлдызды жекпе-жек» 21.00 «7 күн» 22.00«Большая неделя»	23.00 «Хабар боксинг» 01.20 Т\х «Абзал жан»

 АСТАНА	
06.00, 05.30«Ән мне әзіл» 07.10 Х\ф «Запрещенный прием» 09.20 М\ф 10.00 Телебинго 10.25, 22.00 Т\х «Кулфи» 11.55, 21.00 «Қара ниет» 13.00 «Кью Тревл» 13.30 Х\ф «Красная шапочка» 15.30 Алдараспан 18.00 «Сыла» 20.00 «Үздік әзілдер» 20.40 «Аялы алақан» 20.55 Лотерея 777, Кено 23.25 «Бастаймс» 01.05 «Ел аузында» 01.50 Х\ф «Если свекровь монстр» 03.50 «Казнет» 04.20 «Әзілстан»	

Жұма - Пятница, 27 наурыз

 ҚАЗАҚСТАН	
Телеарна ұсынылмаған бағдарлама үшін кешірім сұрайды.	
 ХАБАР	
06.00,02.00 ҚР Өнұраны 06.00 Қорытынды жаңалықтар. Итоги дня 07.15 М/с «1001 ночь, нерасказанные истории» 07.40 «Қызық times» 08.40 Т/Х «Өз үйім» 09.30, 19.30 Т/х «Рауза» 10.20, 21.40 Сериал «Листопад» 12.00 Жаңалықтар. 12.15 Религия сегодня. 12.45 Новости 13.00 Сериал «Сестра моя, Любовь» 14.50 «Ұлы дала қазынасы» концерті 16.20 Журналистік зерттеу 16.45 Тікелей эфирде «Қоғамдық талқылау» 17.45, 23.15 Т/х «Абдулхамид хан» 20.20 Қорытынды жаңалықтар 20.50 Премьера Новый курс 21.00 Итоги дня 00.50 Т/х «Абзал жан» 01.25 Д/драма «Менің тағдырым»	10.30 Сериал «Пёс-3» 13.10 Сериал «Шеф-3. Новая жизнь» 15.00 Мелодрама «На твоей стороне» 17.00 Т/х «Жан құрбым» 18.10, 03.00 «Ясминнің тағдыры» т/х 19.30 «Кешкі жаңалықтар» 20.00 «Әйел қырық шырақты-2» 21.00 « Вечерние новости» 21.40 Мелодрама «Нежные листья, ядовитые корни» 01.20 Мелодрама «От ненависти до любви» 04.00-04.45 «Ақиқатын айтайық»

 АСТАНА	
06.00, 05.00 «Ән мен әзіл» концерт 06.30 Күлдірген 07.00 Т/х «Бәрі жақсы» 08.00 М/ф «Маша и медведь» 09.50, 22.00 «Кулфи» 11.20, 21.00 «Қара ниет» 12.20, 17.20 Т/х «Қарлығаш күзет агенттігі» 13.00, 03.50 Д/драма«Біреудің есебінен» 14.00 Сериал «Сын моего отца» 16.20 Т/х«Қош келдіңіз» 18.00 Т/х «Сыла» 20.00, 03.00 «Astana times» 20.55 Лотерея 777, Keno 23.25 Т/х «Бір болайық» 00.25 Vine Time 00.55 Сериал «Запах ребенка» 04.35 «KazNet»	

 ЕВРАЗИЯ	
06.00, 02.20Т/х «Шиповник на обочине» 07.00, 18.00 Басты жаңалықтар 07.45 Жұма уағызы 08.00, 23.00, 01.35 Паутина 09.00 Доброе утро 10.00 Мелодрама «Ради любви я все смогу» 12.00 «Қалаулым» 15.30 «Давай поженимся» 16.20 Открытие Китая 16.55 «Жди меня Казахстан» 18.45, 03.05 «Заң сөйлесін» 20.00 Главные новости 20.45 Поле чудес 22.00, 00.00 Сериал «Верни мою жизнь» 04.05 «Ұшқалақ»	

 КТК	
07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ 07.05 КТК қоржынынан 07.50 Мерекелік концерт 08.40, 02.00 Т/х. «Мұңайма Нефисе» 09.50 Новости	

 ЕВРАЗИЯ	
06.00 Т/х «Первая любовь» 06.45, 03.10 «Тамаша сити» 07.35 «Той заказ» 08.00 «Сенбілік жаңалықтар» 08.35, 04.00 «Ұшқалақ» 08.45 «Воскресные беседы» 09.00 Х/ф «Гольчатай. Ради любви» 12.45 Контент 13.15 «Точь в точь» 16.00 Х\ф «Не говори мне прощай» 18.00 Басты бағдарлама 18.35 «Дастархан» 20.00 Аналитика 20.55, 23.00 «Где живет На-дежда» 22.00, 02.25 Паутина 00.50Концерт	

 КТК	
07.05 «Аналардың анасы» 09.00 Юрмала 11.00 Мелодрама «В поисках	

 ЖЕТИСУ	
07.00 Өнұран 07.05 «Әсем әуен» 09.00 Жаңалықтар 09.30 Новости 10.00 «Жетісу зертханасы» 10.25 «Сильные духом» 10.50 «Өмір әні» 11.35 Мультфильм «Момын	

Сенбі - Суббота, 28 наурыз

 ҚАЗАҚСТАН	
Телеарна ұсынылмаған бағдарлама үшін кешірім сұрайды.	
 ХАБАР	
06.00,02.00 ҚР Өнұраны 06.00 Концерт 07.50 М/с «1001 түн: айтылмаған әңгімелер» 09.00 «Өзін-өзі тану» 09.30 «Патриот» 09.10«Дорогая Кымбат» 10.00 «Сенат аксакалов» 10.30 Премьера! «Села полетела» 11.00 «От всего сердца» 12.15 «Қызық times» 13.05 «Жұлдызды жекпе-жек» 4 маусым 14.50 Т/х «Өз үйім» 17.00 Концерт «Абайдың әндері» 18.45 М/ф «Тарзан» 20.15 Премьера «Отдел журналистских расследований» 21.00 «7 күн» 22.00Мегахит «Тайна в их глазах» 00.00 Сериал «Черный список» 00.40Т/х «Абзал жан»	07.40 Мерекелік концерт 08.20 «Әйел қырық шырақты-2» 09.20 «Юрмала» 10.20 Мелодрама «Нежные листья, ядовитые корни» 14.00 Мелодрама «Спасенная любовь» 17.40 «Аналардың анасы» Р. Әлқожаның ән-шашуы 21.00 Мелодрама «Горная болезнь» 00.40 Мелодрама «В поисках мамы-2» 02.10 Реалити-шоу «Свадьба вслепую» 03.30Кино«Құтқарыңдар, ғашық болып қалдым»

 АСТАНА	
06.00,05.30 «Ән мен әзіл» концерттік 06.30,05.00 «Әзілстан» жасырын камера 07.00,20.00 Үздік әзілдер 08.00 М/ф.«Маша и медведь» 10.00,22.00 Т/х. «Кулфи» 11.30, 21.00 Т/х. «Қара ниет» 12.30 Т/х. «Қош келдіңіз!» 13.30 Ел аузында 14.20 «Vine Time» 14.50 М/ф. «Буба» 15.30 Х/ф «Запрещенный прием» 18.00 Т/х. «Сыла» 20.55 Лотерея 6/49, «777», «Keno» 23.25 «Алдараспан» 02.15 Х/ф «Зеленый фонарь» 04.15 Той жыры 04.40 «KazNet» ғаламторға шолу	

 31 КАНАЛ	
05.58 ҚР Өнұраны 06.00, 01.00 Өзіл студио 07.00, 03.30Ризамын 08.00 «Бауыржан шоу» 09.00 Готовим с Адель 09.30«Битва экстрасенсов» 11.50 Х/ф «План игры» 14.30 Х/ф «Операция Ы и другие приключения Шурика» 16.40 М/ф. «Ральф против Интернета» 19.00 М/ф. «Иван царевич и Серый волк-3» 20.30 М/ф. «Angrybirds в кино» 22.30 Концерт «Ойна да күл» 1 часть 04.30 «Алдараспан, Нысана, Шаншар» әзілдері	

 ЕВРАЗИЯ	
06.00Т/х «Первая любовь» 06.45Тамаша сити 07.35Той заказ 08.05 Басты жаңалықтар 08.50, 04.15Ұшқалақ 09.00 Сериал «Гольчатай. Ради любви» 12.50«Фабрика грез» 13.10 «Dastarxan» бағдарламасы 14.25 «Лучше всех» 16.10 Х/ф. «Блестящей жизни лепесток» 18.00 Сенбілік жаңалықтар 18.35, 03.15 «Super Qala.kz» 20.00 «Главная тема» 20.30 «Сенат онлайн» 20.55,23.00 Х/ф. «Мой любимый,гений» 22.00, 02.30«П@утина» 00.45Кино «Отпетые напарники»	

 КТК	
07.00 ҚР Өнұраны 07.05, 05.00 Т/Х «Үлкен үй-2»	

мен қарақшылар» 12.00 «Жүрек сөзі» 12.30 «Ауылдағы ағайын» 13.00 «Зерде» 13.45 «Полиция қызметі» 14.05 «Туржорық» 14.30 «Ұлт пен рух» 15.00 «Жұлдыз болғың келсе» концерті 17.00 «Абай-175» 17.15 «Әсем әуен» 17.30 «Әдебиет пен адамзат» 18.00 «Зерделі отбасы» 18.40 «Полицейская служба» 19.00 «Спорт-тайм» 19.30 «Киноман» 20.30 Апта /каз/ 21.30 Апта /рус/ 22.20 К/ф «Талан» 00.40 Өнұран	
---	--

 31 КАНАЛ	
06.00, 03.00 «Әзіл студио» 07.30, 04.30 «Ризамын» 08.30 «Бауыржан шоу» 10.00 «Готовим с Адель» 10.30 Концерт	

12.50 Х\ф «Операция «Ы» и другие приключения Шурика» 15.00 М\ф 17.00 М\ф 19.00 Х\ф «Книга мастеров» 21.00 «Битва экстрасенсов» 23.30 «Кино По понятиям» 01.30 Алдараспан. Нысана. Шаншар әзілдері	
---	--

 7 КАНАЛ	
06.00 « Қыздар арасында» 06.50 «Қуырдақ» 07.30, 05.10 «Гу-гу-лет» 08.00, 03.00 «Айнаонлайн» 09.00М\ф 09.30 «Юморина» 11.20 Х\ф «Бабушка легкого поведения» 13.10 «Дизель шоу» 15.00 Концерт 17.00 Концерт 21.00 Х/ф «Прямой контакт» 23.00 Х/ф «Чистильщик» 01.00 Х\х «Обитатели» 04.00 «КУ ели» 04.30 «Жеңіп көр»	

ТӘҢІРБЕРГЕН ҚАЛИЛАХАНОВТЫҢ ТУҒАНЫНА – 95 ЖЫЛ

ӘНЕГЕСІ ЕРЛІ ТУҒА

Бүгінгі Тәуелсіздігімізді баянды ете отырып, әлемдегі бәсекеге қабілетті 30 елдің қатарында өркениеті жоғарғы дамыған ел болуға арналған «Қазақстан -2030» Стратегиялық даму бағдарламасын жүзеге асырып жатқан тарихи кезеңде өткенімізді саралап, келешегімізді бағамдай барымызды бағалай білгеніміз абзал. Бүгінгі күнге дейін халық басынан түрлі заманды өткерді. Солардың ішінде XX ғасырдағы Ұлы Отан соғысы ел жадынан шыға қойған жоқ. Биыл осы қан-қасап зобалаңның Жеңіспен аяқталғанына 75 жыл толады.

Ажал оғын сепкен соғыстан аман-есен оралып, өмірінің 45 жылдан астамын әдебиетіміз бен мәдениетіміздің, тарихымызға сүбелі үлес қосқан, артынақұнды шығармалар мен ғылыми зерттеулерін қалдырған дарынды тұлға Тәңірберген Қалилаханов атамыздың туғанына 95 жыл толып отыр. Осы орайда оның баға жетпес мұраларын айтқан абзал.

Республикалық дәрежедегі дербес зейнеткер, Ұлы Отан соғысының ардагері, қарымды журналист, драматург, ақын, прозаик, күйші, тарихшы, ғалым зерттеушілігімен қайталанбас дарынды тұлға Тәңірберген Қалилаханов атамыз өзінің саналы ғұмырын ел игілігіне, ұрпақ тәрбиесі мен ілім-білімді дамытуға арнаған. Жан жары Гүлбахару апаймызбен 10 баласын еліміздің саналы да айтулы азаматтары етіп тәрбиелеген. Ғұмырының 30 жылға жуық уақытын зағип болып өткізсе де, қолынан қаламын тастамай, тарихи тұлғаларымыз Абылай хан, Қаракерей Қабанбай, Асанқайғы бабамыз, Ақын Сара жайлы кешегі кеңес заманында да еш тайсалмай прозалық та, поэзиялық та, драматургиялық та еңбектер жазып халыққа ұсынды.

Облыстық М.Тынышпаев атындағы тарихи-өлкетану мұражайында қызмет атқарған бірер жылда Алакөл, Андреев аудандарына экспедициялар ұйымдастырып, тастағы тарихи жазуларды зерттеген. Аймақтың барлық ауданынан Жетісу жерінің тарихы мен мәдениеті, әлеуметтік-экономикалық жағдайлары жайлы мол жәдігерлер жинақтап қалдырған. Мұражайдағы экспонаттардың дені – сол атамыздың жинаған дүниелері.

Кезінде Ақсу, Қапал аудандарында партия салсында қызмет істеп, ұзақ жыл бойы аудандық газеттің газет редакторы болған ағамыз үнемі зерттеу, шығармашылық жұмыстарды қатар алып жүрді. Оған дәлел «Қазақ әдебиеті», «Жас Алаш», «Жерұйық», «Заря коммунизма», «Жетісу», «Огни Алатау», «Ленин жолы» газеттерінде жариялаған мақалалары мен өлең-жырлары мен «Қазақнама», «Гибратнама», «Күйдастан», «Жауынгер жазбалары», «Ақын Сара», «Абылай аманаты» және басқа кітаптары. Осы еңбектерін оқи отырып Тәңірберген Қалилаханов ақсақалдың ой-өрісі кең, қиялы ұшқыр, ақыл-парасаты қайнар бұлақтай мол зиялы жан екенін білеміз. Пайым-парасаты мол ардагердің қолынан шыққан жыр жинақтары ғана емес, түрлі деңгейлердегі ғұлама ғалымдардың ортасында ой талқысына түсіп абыроймен

қорғаған қазақ халқының тарихы жайлы жүргізген түрлі ғылыми - зерттеу еңбектері өз алдына – бір төбе.

2001 жылы Алматыда өткен «Түркітану мәселелері: бүгінгі мен болашағы» халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияда «Об алфавите Асанқайғы» ой-зерттеуін ортаға салып, ғалымдардың зор құрмет ілтипатына бөленген. Тарихи маңыздылығы аса құнды үш томдық «Қазақнама»-ның алғашқы кітабындағы алғы сөзінде: «... *Жетісу – шын мәнінде қазақ этносының алтын бесігі. Дала өркениетінің тірек діңгегі, қазақ халқының ерлігі мен өрлігін танытқан өлке...*» дей келе, «...*Қазақ тілі-өз халқының жан құпиясымен тарих тағылымын бойына жинаған Тайқазандай асыл қазына. Сондықтан да мен өз зердемелерімде тіл этимологиясына, тарихи жағдайлар мен географиялық оқиғалар тереңіне барынша бойлауға тырыстым. Істі бұлайша қарастыру қайткенде де тарихи шындықтың бетін ашуға және деректердің дәйектілігіне бастайды. Ал бұл өкінішке орай, бұрынғы тоталитарлық билік идеологиясы үшін тиімді емес-ті, «дәмең зор ғой, кімнің алдына түспекшің, кімге қол сілтейсің» деп мысқылдайтындар болды. Барып тұрған ұлтшыл деген айдар менің өзіме ғана емес, ұл-қыздарыма да тағылды. Сөйтіп, бұл кітаптың қал жағдайы – өз кезегін күтіп 30 жылдан астам менің кебежемде жатты, ал олардың, бір көшірмесі жиырма жылдан бері Қазақстан Республикасы Ұлттық Ғылымдар Академиясының қолжазбалар қорында сақтаулы. Мені тағдыр екі көзден айырып, су қараңғы еткенімен, өз халқыммен бірге Қазақстанның Тәуелсіздік Туын көтереген, туған тіліміздің пәрменін танытқан, экономика мен мәдениетті өрістеткен қуанышын бөлісуге жеткізді. Менің «Қазақнама»-жиырмасыншы ғасырдың басында өмір есігін ашқан қазақ ұлының отыз бес жылдық еңбек тірнегі. Мен қазір 90-ға келдім. Мен сый-сияпатты, марапат-мақтауды дәмеппеймін, тек оқырман қауымға өз ойымды, тарих таңбасы тудырған өз пікірімді ұсынуды мақсат еттім. Алайда менің айтқандарым ғана дұрыс деген пікірден аулақпын, өз зерттеулерімді Ұлы Қазақстанның зерделі ұлдары мен қыздарына арнадым» деп ағынан жарылған Тәңірберген Қалилаханов 2006 жылғы 22 наурыздағы жазбасында.*

Алматыдағы «Умай» баспасынан шыққан бірінші кітабында автор тарихи деректерге сүйене отырып қазақ халқының қалыптасуы туралы өз пікірін

ортаға салады.

Түптеп келгенде түрік, қазақ қ а ғ а н а т т а р ы туралы түбегейлі түйін әлі айтыла қойған жоқ. «Қазақнама»-ның бірінші кітабында қазақ халқын құраған ежелгі тайпалар

туралы және ежелгі түрік жазуларына байланысты тың ой-пікірлер ұсынған. Үл-ғасыр басында Жиделі-Байсын (Жетісу) жері Батыс Түрік қағанатының орталығы болғандығын, ондағы түркітідес халықтардың мекендегенін, тыныс-тіршілігін баяндайды. Жиделі-Байсын жерін ежелден керейлер, үйсіндер, дулаттар, жалайырлар, найман, арғын, қоңырат, қыпшақтар мекендегенін, Майқы бидің туған жері өскен ортасы екенін, жалпы қазақ атауына орай өз тұжырымын ұсынады. Таң династиясы, Садыр атауы, Шыңғыс хан және ұрпақтары жайлы соны ой-пікірлер жазған. «Қазақ халқын құраған ежелгі тайпалар» бөлімі «Бірде құл, бірде азат болып, тап тартысын қайталап. Қалыптасқан қазақ боп, Тарихы терең тайпалар» деген бір шумақ өлеңмен басталады да, ары қарай мазмұнында түрік династиясының (қағанатының) дүниеге келу тарихын қытай, тува тарихына сүйене анықтаған. «...Түрік қағанаты дегеніміз – ең алдымен бір династияның аты екенін есте ұстауымыз керек. Мысалы, Қытай мемлекетін билеген Ли Юань өз династиясын «Таң» деп, Хубылай оны «Юань»деп атағаны секілді атақты Тумыңның әкесі Нәдірше (қытайша Надулуша) өз династиясын «Түрік» деп атаған деп тұжырымдайды. Сонымен қатар бұл еңбегінде Тәңірберген атамыз Шоқан Уәлихановтың да қазақ шежіресі зерттеулерін сараптаған. Кітаптың «Жұмбақты жазбалар мен шытырман шежірелер шешуі немесе қазақ тарихының жоғалған беттері» бөлімінде қазақ тарихының қалтарыстарын саралап: «...тарихтағы тамыры тереңде жатқан әлемге әйгілі қазақ тайпаларының бірі наймандықтар екені мәлім. Сол наймандықтар өздерінің атадан балаға ауысып келе жатқан ауыз шежіресінде өздерін Қытайдың жастай жесір қалған әйелі Естібикеден таралыппыз дейді. Сол шежіре қағазға түскенде былай жазылған: «Қытай қырық жасында өліп, оның әйелі Жезетек жастай жесір қалғанында, Қытайдың әкесі Өкіреш тірі екен. Өз ері Қытайдың түтінін өшірмеймін деп атасы Өкірешке қыз алып береді де,

содан туған ұлға «Бұл Қытайдың төлеуіне туған бала»деп ұлға Төлеу деп ат қояды. Сол Төлеу ері Қытайдың әкесінен туған інісі болып келетіндіктен Жезетек оны өменгерлік деп санап салт бойынша Төлеуге тиіп одан төрт ұл табады. Сол төрт ұлдан тараған ұрпақтар қазіргі: Төртуыл, Қаракерей, Садыр, Матай рулары. Бұлардың бүгінгі ұрпақтарының да көбі ежелгі ата мекендері – Жетісу жерінде Ақсу, Қапал, Сарқан, Андреевка, Алакөл, Бөрлітөбе аудандарында тұрады. Семей, Шығыс Қазақстан, Павлодар, Жезқазған облыстарында да тұратын наймандар аз емес» деп тұжырымдап «... Жезетек бикені жанама атпен Естібике деп атаған» дейді [122-бет]. Автор мұнан әрі Шыңғыс хан ұрпақтары, қырғыз халқы жайлы тың анықтамалар берген.

Ал екі бөлімнен тұратын 3-кітапта да көне түріктер мен қазіргі қазақ халқының құрамындағы тайпа-рулардың тарихы тереңірек баяндалған. Сыни көзқарастары, тарихи-философиялық пайымдары мен ғылыми болжамдары Отандық тарих ғылымының тың зерттеулеріне мұрындық болады. Жалпы кітап қазақ халқының күрделі тарихының саяси-этникалық мәселелерін қамтиды. Атап айтқанда, «Арыдан бар аталар» бөлімінде қарадан шыққан Қаракерей Қабанбай батыр, Тастемір батыр, білгір Тұңғық, Мұқали қолбасшы, Асанқайғы бабалар мен олардың ұрпақтары жайлы тың ой, соны пікірлер айтқан. Тағы да сол «Умай» баспасынан жарық көрген Тәңірберген Қалилаханов атамыздың «Гибратнама» атты жыр жинағына соңғы жылдары жазған гибрат, өсиет өлеңдері мен толғау термелері енген. Бұл туындылар оқырмандарын, әсіресе, жас буынды жақсы әдеттерге жетектеп, жаман қылықтардан аулақ жүруге шақырады. Кітаптың алғы сөзі ретінде «Гибратнамадан алатын гибрат мол» деп жазған филология ғылымдарының докторы, профессор Б.Әбілқасымов Тәңірберген атамыздың бұл еңбегіне: «Адамзат қоғамы дамуының қай кезеңі болмасын халық еркіндікті, бақытты, нұрлы өмірді аңсап, бүгінгісінен

ТӘҢІРБЕРГЕН ҚАЛИЛАХАНОВТЫҢ ТУҒАНЫНА – 95 ЖЫЛ

әрі ертеңісіне мол үміт артып, жақсылықты алдан күтеді. Әрқашанда халық жүрегінен мөлдір, сұлу арман мен қанатты ойлар туады. Қай халық болмасын, өзінің тіл өнері арқылы қиялын да арманын да, үмітін де жария еткен мәңгілік мұраларын қалдырып отырады. Әрбір зиялы ұрпақ осы мұрадан сусындай отырып, өзінің небір асыл арман, озық ойын кейінгіге жеткізіп, дамыта түседі. Бұл тұрғыдан алғанда Тәңірберген Қалилахановтың «Фибратнама» атты жыр жинағы халық рухын, халық бұқарасының талап-тілегін, мұқтажы мен мүддесін жақсы көрсете алған туындыға жатады. Ақын өлеңдері әлеуметтік құбылысты терең бағалап, кең ойлай алатын, көргені мен түйгені мол, ұзақ ізденістің қорытындысы іспеттес»,– деп баға берген.

Тәңірберген Қалилаханов Абай тағылымын өнеге тұтқандығын, өмірде дұрыс жол таңдап алу, адал және лайықты еңбек етудің маңызы туралы да ой қозғайды. «Арман – асқар, талап – таға», «Ұят – ардың ұясы», «Төк – тәртіптің тізгіні», «Қанағат», «Қайтар», «Ант», «Өнер» тағы басқа өлеңдерінде табандылықпен, қажырлықпен еңбек еткен қарапайым адамның адамгершілік қасиетін қастерлей, жігерлілік,мақсатқа жету, әділеттілік сезімі, ой тереңдігі сияқты қасиеттерді даралап көрсетеді. Жалпы алғанда, Тәңірберген Қалилахановтың өлеңдерінің идеясы кең, аса мағыналы, сапалы және ұзақ өнімді ізденістерінің нәтижесі болып табылады. Жастарға берер тәлім-тәрбие, тағлымы мол деп тұжырымдайды.

Автордың «Береке», «Өсек», «Намыс», «Мінез», «Әдеп», «Сабыр», «Ант», «Сақтық», «Қас-қабақ», «Миық», «Амал», «Шындық – шырақ, қулық құдық», «Шешім» және басқа өлеңдерінде айтар ойдың кемелдігі, адам баласын жақсылыққа қарай жетелеу, кез келген жерде шындықтың қасиеті жөнінде сонды пікірлер айтып, өзіндік стилі әрі қолтаңбасымен айқын көрінеді.

Шежіре тарихшы, драматург, жазушы, еңбек және соғыс ардагерінің өз жанынан шығарған бірнеше әндері мен күйлері халық арасына кеңінен танылған. Мәселен, 2007 жылы басылған «Күйдастан» кітабында: «Күй –қазақ халқының аспаптық музыка өнерінің қазыналы мол мұрасы. Күйде ұлтымыздың өткені мен бүгіні, болашағы, бір сөзбен айтқанда бүкіл шежіре тарихы жатыр, – деп, тұжырымдайды. Заманалар заңғар асып жаңғырған сайын күйдің тақырыбы мен мазмұны да жаңара түскенімен дәстүрлі негіздің түп қазығынан ажырап, ауытқымағаны анық. Күйшілік өнер ұрпақтан-ұрпаққа жалғасып келеді. Қазіргі Қытай елінде «Хуанхэ» деп аталатын үлкен салалы өзен бар. Бұл өзенді қазақтар «Сары өзен» деп атайды. Ертедегі біздің ата-бабаларымыз Ғұндар (біздің заманымызға дейінгі) «Сары өзеннің» бойын ғасырлар бойы ата-мекен қонысы етіп келген. Бұл туралы Баһадин Өгел: «Түйіндей айтқанда, Сары өзен жағалаулары ғұндардың Алтай алқабының шығысы, байырғы моңғолдардың мекені екендігі айқын» дейді. [Ұлы хун империясының тарихы. 1 том,160-бет].

Тарихта Сары өзен үшін Қытай

мен Ғұндардың арасында сан ғасырға созылған соғыстары болып өткен. Сары өзен алқабы байырғы ата-бабаларымыздың ескі қонысы екенін, «Сары өзен» деп аталатын төмендегі күй де дәлелдейді» деп жаза келе Сары өзен күйінің бірнеше үлгісі, тарихымен У.Бекенов, Т.Мерғалиев, А.Тоқтағанның 5 томдық «Мәдени мұра» жинағында жарық көргенін де ескертеді. Тарихшы бұл еңбегінде тек күйлерді тізіп, нотасымен жариялап қана қоймай, олардың мән-мағынасын дастан, толғаулармен жүйелей отырып, поэзия көркем тілімен баяндап, керемет суреткерлігімен де ерекшеленеді. Сондай-ақ, Тәңірберген атамыздың «Жауынгер жазбалары» шағын кітабында тек өзінің сол бір сұрапыл жылдары қан майданда басынан кешкендері ғана емес, «Қазақ қағанатына 13 ғасыр» атты тарихи танымдық еңбегі енген. «Соғыс бәрін де кешіреді», «Жақсы дос тасытады, жаман дос жасытады» деген шығармаларымен басталған осы кітабына енген бұл тарихи құнды тұжырым Тәуелсіз еліміздің абыройын асқақтатар тағы бір тың дерек әрі жаңалық дер едік.

Өмірлік қағидасы «Алда болу – аманат» дейтін, бар саналы ғұмырын халқымыздың тарихы, әдебиеті, өнері мен ілім-білімін дамытуға арнап, тағылымды еңбегімен абырой асқарынан көрінген біртуар дарынды тұлға – Тәңірберген Қалилаханов атамыздың ғылымға қосқан үлесі зор. Бұл бағытта өзіндік стилі де қолтаңбасы да айқын. Домбыра мен сырнайда да шебер ойнаған Тәңірберген атамыздың мұндай өзіне тән ерекше дарын-қабілеті кімге де болса үлгі, өнеге.

Қызы – Гүлша Тәңірбергенқызындай ісін жалғастырар ізбасарлары да бар. Тағылымды ғұмырнамасы, еселі еңбегі мен жауынгерлік ерлігі әрі ғылыми шығармашылғы арқау болған дарынды тұлға жайлы телеочерк те кезінде жұртшылық назарына ұсынылғанды. Алайда Тәңірберген Қалилаханов атамыздың бізге қалдырған бұл мұралары өз алдына әлі де терең, әр жан-жақты зерттеуді қажет етеді. Бір ерекшелігі дарынды тұлғаның прозалық, поэзиялық, музыкалық, драматургиялық шығармаларының қай-қайсысын алсақ та тұнып тұрған тарихи деректерді көреміз. Демек, зерделі де зиялы жанның әр кезде қиялына ерік берумен қатар ұдайы талмай ізденіп, әр ой-тұжырымның шынайы ақиқатына жетуін жүзеге асырып отырғаны зерделі жанға үлкен ой салады және де өмірге, өнер-білімге, ғылыми ізденістерге құлшындырады. Атамыздың бұл мұраларын жүйелеп, дәйектілеп оқу орындары оқушылары мен білімгерлеріне дәріс етіп ұсынса, әрі салалар бойынша шығармаларын оқулықтарға енгізсе, нұр үстіне нұр болар еді.

Өмір бойы елі мен жерінің болашағы үшін аянбай еңбекетіп, өрелі ерлік көрсетіп қана қоймай әдебиетке де, тарихқа да өнерге де ғана емес, еліміздің келешегі – жастарды ел Тәуелсіздігін баянды етуге, Отансүйгіштікке, патриотизмге, еңбексүйгіштікке, ұлттық салт-дәстүрлерді қадірлеп дамытып сақтауға тәрбиелеуге өзіндік шынайы үлесін қоса мол мұра қалдырған қайраткер дарынды тұлға.

Болат ЖҰМАТАЕВ,
Қазақстан Журналистер
одағының мүшесі.

ҚОЛӨНЕР

ЖАҚСЫЛАРДЫҢ ЖАН АЗЫҒЫ

М.ТЫНЫШПАЕВ АТЫНДАҒЫ ТАРИХИ-ӨЛКЕТАНУ МУЗЕЙІНІҢ ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНІҢ ҰЙЫМДАСТЫРУЫМЕН №2 ОРТА МЕКТЕБІНДЕ 22 НАУРЫЗ ҚАРСАҢЫНА ОРАЙ «ҰЛТТЫҚ ҚОЛ ӨНЕР БҰЙЫМДАРЫ» АТТЫ ЖЫЛЖЫМАЛЫ КӨРМЕСІ ӨТКІЗІЛДІ.

Халқымыздың қолөнерінің сыры мол, өрнегі ғажап. Әрбір оюдың ізі мен өрнегінде ұлағат сыр, тарихы мол шежіре бар. Өткен тарих шежіресінде ою - өрнектер, сырлы суреттер, қолөнері ұлттың нағыз шынайы, пәк өнері. Әр халықтың өзіне тән қолөнері болады. Қазақ халқы да өзге ұлттан асыл мұрасы, ою-өрнегі арқылы ерекшеленеді. Әрбір текемет, сырмақ түрлерінен, алқа, сырға бұйымдарынан ойы ұшқыр, сезімі жоғары, қиялы терең, талғампаздықты көреміз.

«Өнерім – жақсылардың жан азығы» – деп өнердің рухани нәрін халқымыз ерекше атаған. Зергерлік өнер – қолданбалы көркем шығармашылықтың ең көне түрлерінің бірі. Қазақ ою-өрнектерінің түрлері де, атаулары да көп. Ою-өрнек қазақ халқы қолөнерінің кең тараған түрі болып табылады және тұрмыс

тіршілігінде кеңінен қолданылып, ерте заманнан бері ұрпақтан ұрпаққа жалғасып келетін көне өнер түрінің бірі. Аталмыш көрмеде оқушыларға қазақ халқының қолөнер бұйымдары көрсетіліп, салт-дәстүрге байланысты викториналық сұрақтар қойылды.

Дарын ҚАСЕНОВ,
Алматы облыстық М.Тынышпаев
атындағы тарихи-өлкетану музейінің
экскурсия жүргізушісі.

МЕРЕКЕ АЙШЫҒЫ

Барша Түркі халықтары үшін айрықша мейрам – өз Наурыз да келіп жетті. Шұғыласын молынан төккен күн науат қардың жібімесіне қоймай баппен бауырын сөгіп жатыр. Көңілде көктемге деген, жандану, жаңаруға деген талпыныс, іңкәрлік бар. Құлаққа бала күннен таныс белгілі әнші Роза Рымбаеваның «Наурызды» келетіндей.

НАУРЫЗ АЙЫ ТУҒАНДА

Наурыз айы туғанда,
Той болушы еді бұл маңда.
Сақталушы еді сыбаға,

Сапарға кеткен ұлдарға, – деп келетін өз мерекенің бейресми әнұраны іспетті әуен жолдары талай көңілдерді тербеткені айдан анық. Осы тұста осынау өз наурызымыздың бастауында тұрған көрісу ғұрпы турасында аз-кем айтқым келеді. Көрісу – еліміздің батыс өңірінде жақсы сақталған ежелгі дәстүр. Аймақ тұрғындары 14 наурызды Көрісу күні немесе Амал мерекесі деп атайды. Соңғы жылдары өзге облыстарда жақсы дәстүрді біршама жандандырып, атап өтті. Тәрбиелік, тәлімдік мәні зор осынау салт этнограф ғалымдарымыздың айтуынша мерекенің көне нұсқасы, жылдың нағыз басы болып есептеледі екен. Көрісу күнінің рәсімі бойынша ер адамдар құшақтасып, төс түйістіреді, әйелдер болса, құшақтасып, беттерінен сүйіп, көріседі. Бұл күні ауыл тұрғындары ерте тұрып, елең-алаңнан жасы үлкен адамдарға сәлем береді. Көрші-қолаң бір-біріне «Жасың құтты болсын!», «Жасыңа жас қосылып, ғұмырың ұзақ болғай!» деп жылы лебіздерін білдіреді. Көрісу күні бұрынғы өкпе-реніш кешіріліп, араздық ұмытылады. Көрісу – тек адамдардың бір-біріне амандасып, жақсылық тілейтін, бір-бірімен қауышатын мерекесі ғана емес, сондай-ақ жасы үлкендерге ізет көрсетіп, ілтипат білдіретін күн. Өйткені салт бір күнмен шектеліп қалмайды, наурыз бойы жалғаса береді. Бұл күн – шаттық пен қуаныштың, молшылықтың күні. Ұлттық тағамдар молынан қойылған дастархан басындағы ақ тілек, ықылас пен ырыс арқалаған бата ақтарылатын өкпе-ренішті ұмытып, қателіктерді кешіретін кез. Міне, кейінгі ұрпақ кемел болсын, ұлттық тамырымызды ұмытпасын десек осындай ұлттық болмысымызды, кескін-келбетімізді көрсете алатын салт-дәстүрімізді кеңінен насихаттауымыз қажет сияқты.

Х. ДУВИЕН,
Абай атындағы мектеп-гимназияның
мектепалды даярлық сынып мұғалімі.
САРҚАН АУДАНЫ

ҚҰЛАҚҚАҒЫС

ХАЛЫҚ БАНКІНЕН –
МЕДИЦИНА ҚЫЗМЕТКЕРЛЕРІНЕ
100 МЛН ТЕҢГЕ

Halyk Bank Covid-19 коронавирус індетімен күресіп жатқан медицина қызметкерлеріне 100 миллион теңге көлемінде ақша аударады.

Halyk Bank бүгінгі күні қатерлі індетпен тікелей күресіп жатқан отандық медициналық қызметкерлерді қаржылай қолдау үшін 100 миллион теңге көлемінде қаражат бөлетіні жайлы шешім қабылдады.

Банк Қазақстан азаматтарының денсаулығын сақтауда тәуілік бойы, демалыссыз жұмыс істеп жатқан медицина қызметкерлерінің жанкешті еңбектерінің маңыздылығын ескере отырып, қаржылық көмек беруді жөн көріп отыр.

Өз кезегінде Банк барлық қазақстандықты және отандық компанияларды бұл бастамаға қосылып, қазақстандықтардың денсаулығы мен өмірі үшін күресіп жатқан медицина қызметкерлеріне қол ұшын беруге шақырады.

Бұл үшін, яғни медициналық қызметкерлерді қаржылай қолдау мақсатында Halyk Bank қосымша арнайы шот ашты.

Осылайша коронавирустық індетпен күресіп жатқан медициналық қызметкерлер Halyk Bank-тен 100 миллион теңге және арнайы ашылған шоттағы қаражатты алатын болады.

Карталық шот
4277 0455 0140 8820

Деректемелері:
KZ046010001286000064

Бенефициар банктің BCK – HSBKZKX

Бенефициар банктің BСН – 940140000385

ТМК – 119 «Қайтарымсыз ақша аударымы»

КБе – 14

Қазірдің өзінде Halyk Bank 100 миллион теңгені бөлді, бастамаға қосылып, өз үлесіңізді қосыңыз!
BIZ BIRGEMIZ!

«АЛАТАУ –АҚПАРАТ»

ОРТА БІЛІМ

Қазіргі кезеңде Республикамызда білім берудің жаңа жүйесі жасалып, қазақстандық білім беру жүйесі әлемдік білім беру кеңестігіне енуге бағыт алып, білім беру саласы қызметкерлерінің алдында қойылып отырған басты міндеттерінің бірі – оқытудың әдіс-тәсілдерін үнемі жетілдіріп отыру және қазіргі заманғы педогоикалық технологияларды меңгеру.

ӨНДІРІСТІК ОҚЫТУ

Білім – қоғамдылық құндылықтардың аса маңыздысы. Білім берудің негізгі мақсаты-білім мазмұнын жаңартумен қатар, оқытудың әдіс-тәсілдері мен әртүрлі құралдарын қолданудың тиімділігін арттыру.

Педагогикалық ғылым мен озық тәжірибенің бүгінгі даму деңгейінде оқыту әдіс-тәсілдерінің бәрін де еркін игеріп, әрбір нақтылы жағдайларға орай ең тиімдісін таңдап алу және олардың бірнешеуінің жиынтығын түрлендіре тиімді, үйлесімді әрі шығармашылықпен қолдану, сабақтың сәтті өтуі.

Педагогикалық шеберлік – тек қана оқытушының жалпы, жан-жақты және әдістемелік сауаттылығы ғана емес, ол әр сөзді студенттерге жеткізе білу, олардың толық қабыл алуы.

Педогоикалық шеберліктің негізгі студенттердің өз еркімен дамуына жол ашу, оқу-тәрбие процесінде студенттермен педогоикалық ынтымақтастықтар жұмыс атқарудың формаларын, әдістерін дамыту, шәкіртке деген қамқорлық пен сүйіспеншілікті арттыру педагогикалық шеберліктерінің басты сипаты болып табылады.

Жақсы шебер өзінің кәсіби жұмысына қалай қараса, өзінің сыртқы көрінісіне де солай қарауы тиіс. Өндірістік нұсқаулар студенттердің іс-қимылына бағыт беруді ұйымдастыру үшін негізгі педагогикалық іс-қимыл болып табылады.

«Армансыз адам қанатсыз құспен тең» демекші, менің шебер ретінде де, еліміздің ұлтжанды азаматы ретінде де, арманым еліміздің әрбір азаматы терең білімді, интеллектуалды, заманауи техникаларды еркін меңгере алатын, әрқайысы еліміздің дамуына өз үлесін қоса алатын, болса деймін. Ол үшін білім беретін оқытушылар мен шеберлер өз пәнін жетік меңгерген, теория мен машықтануды студенттер бойына сіңіре алатын шығармашыл, ізденпаз, ең бастысы еңбекқор болуы қажет.

Бахытбек СЕМБИНОВ,
Бақанас аграрлы-индустриалдық колледжі Өндірістік оқыту шебері.
БАЛҚАШ АУДАНЫ

МАМАН МІНБЕРІ

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР
ТИІМДІЛІГІ

Тәуелсіздігімізді алған кезден бастап, заң үстемдігін қамтамасыз ету бағытында көптеген игі жұмыс атқарылды. Қазіргі заман талабына сай сот жүйесінде болып жатқан елеулі өзгерістер ауыз толтырып айтуға тұрарлық.

Қазіргі таңда заманауи ақпараттық технологиялардың қолданысқа енгізілуі сот жұмысын едәуір жақсартады. Барлық сот процестеріне бейне және таспаға жазу шараларын міндетті түрде енгізу жұмыстарын, сот жүйесіне енген жаңашылдықтардың тағы біріне жатқызуға болады. Сот процестерін бейне және таспаға жазудың тиімділігі мен маңыздылығы сот төрелігін іске асыру барысында ешқандай бұрмалаушылықсыз, бейтараптылықпен жүргізілуін қамтамасыз етеді. Бұл сот ашықтығы мен қолжетімділігін қамтамасыз етіп, халықтың сот төрегіліне деген сенімін нығайта түсері анық. Аталған жаңашылдық қағаз бастылықтың қысқаруына септігін тигізіп, бюджет қаражатын айтарлықтай үнемдеуге мүмкіндік тудырды.

Тәуелсіз мемлекетіміздегі биліктің бір тармағы сот төрелігі де озық технологиялардан шет қалмай, заман ағымына

сай, іс жүргізудің жаңа жүйесін тез игерді. Сот жүйесіне заманауи технологиялардың енгізілуі мен қолданылуы сот өндірісін жеңілдетіп, төрешілдікті жоюға, сот жүйесі қызметкерлердің арасында сыбайлас жемқорлықтың орын алу ықтималдығын төмендетуге септігін тигізді. Сонымен қатар, бұл бастама еліміздің тұрғындары үшін сот жүйесінің ашық әрі қолжетімді болуына барынша жағдай жасады. Сот жүйесін оңтайландыру әлемдік өркениетке қадам басу жолындағы қажеттіліктен туындады. Ең бастысы – соттағы істердің қаралу жағынан уақытты үнемдейді, содан кейін сот сатыларының ықшамдалуы судьялардың жұмысын едәуір жеңілдетеді, әрі объективтілігін арттырады.

Аяулым ОРАЗҒАЛИҚЫЗЫ,
Алматы облысы МАЭС-ның бас маманы-сот отырысының хатшысы.

ТАЛАП

Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 6-бабының талаптары негізінде іс-әрекеттің қылмыстылығын немесе жазаланушылығын жоятын, қылмыстық құқық бұзушылық жасаған адамның жауаптылығын немесе жазасын жеңілдететін немесе жағдайын өзге де түрде жақсартатын заңның кері күші болады.

ҚЫЛМЫСТЫҚ ЗАҢНЫҢ
КЕРІ КҮШІ

Осындай заң қолданысқа енгізілгенге дейін тиісті іс-әрекетті жасаған адамдарға, оның ішінде жазасын өтеп жүрген немесе жазасын өтеген, бірақ сотталғандығы бар адамдарға қолданылады. Егер жаңа қылмыстық заң адамның жазасын өтеп жүрген іс-әрекеті үшін жазаланушылықты жеңілдетсе, онда тағайындалған жаза жаңадан шығарылған қылмыстық заң санкциясының шегінде қысқартылуға жатады.

Іс-әрекеттің қылмыстылығын немесе жазаланушылығын белгілейтін, осы іс-әрекетті жасаған адамның жауаптылығын немесе жазасын күшейтетін немесе жағдайын өзге де түрде нашарлата-тын заңның кері күші болмайды.

Аталмыш бапты қолдану жөніндегі дұрыс және бірдей сот практикасын қамтамасыз ету мақсатындағы Қазақстан Республикасы Жоғарғы Сотының 2016 жылғы 22 желтоқсандағы № 15 нормативтік қаулысына сәйкес ҚК-нің 6-бабында белгіленген қылмыстық заңның кері күші Қазақстан Республикасы Конституциясының 77-бабы 3-тармағы 5) тармақшасының, сондай-ақ Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактінің (Нью-Йорк, 1966 жылғы 16 желтоқсан, Қазақстан

Республикасының 2005 жылғы 28 қарашадағы № 91-III Заңымен ратификацияланған, Қазақстан Республикасы үшін 2006 жылғы 24 сәуірде күшіне енген) 15-бабының талаптарына негізделген.

Осыған орай, сот үкімді орындауға байланысты мәселелерді қараған кезде адамның іс-әрекетінің саралануын жаңа қылмыстық заңның бабына сәйкес ауырлығы аз қылмыстық құқық бұзушылыққа өзгерту және жазаны осы баптың санкциясының шегінде азайту, қосымша жаза қолданбау арқылы қылмыстық заңның кері күшін қолдануға құқылы. Бұл ретте сот үкімін дәлелдемелерді, қылмыстық процестегі азаматтық талап қою және ҚПК-нің 476-бабында көзделмеген басқа да мәселелерді шешуді бағалау бөлігінде қайта қарауға құқылы емес. Іс-әрекеттің қылмыстылығын немесе жазалануын жоятын немесе іс-әрекетті қылмыстықтан арылтатын заң қабылданған жағдайда, сот ҚК-нің 6-бабын қолданып, азаматтық талап қою туралы мәселені ҚПК-нің 170-бабының төртінші бөлігінде көзделген тәртіппен шешуге тиіс.

Ертіс ОМАРОВ,
Талдықорған қалалық сотының судьясы.

БЛАГОРОДНОЕ ДЕЛО

ШКОЛА – ЭТО НАЧАЛО НАЧАЛ. ОНА, КАК НИКТО И НИЧТО ДРУГОЕ, ПРЕВРАЩАЕТ ЧЕЛОВЕКА В ЛИЧНОСТЬ. ИМЕННО ТАМ МЫ НАЧИНАЕМ РАСКРЫВАТЬСЯ, ДЕЛАТЬ ПЕРВУЮ ДОСТОЙНУЮ ЗАЯВКУ О СЕБЕ МИРУ. ПОЭТОМУ ОЧЕНЬ ВАЖНО, ЧТОБЫ «РОДНОЙ ДОМ» БЫЛ НАДЁЖНЫМ. КАК ТАКОВОЙ ЯВЛЯЕТСЯ – КАРАШОКЫНСКАЯ СРЕДНЯЯ ШКОЛА. В ЧЕМ ЕЁ ПРИВИЛЕГИИ, И ПОЧЕМУ ОНА ПОЛУЧИЛА ЗВАНИЕ «ЛУЧШЕЙ ШКОЛЫ», РАССКАЖЕМ ИЗ ПЕРВЫХ УСТ.

да. Предмет ведёт замечательная женщина – Джантеирирова Асель Кенесовна, по совместительству многодетная мать, и руководитель 7 класса. Скрапная, простая, она ведёт труд уже 8 лет. И с тех пор, исполняет все пожелания девочек, обучая с каждым днём новым и полезным навыкам. Рукоделие, вязание, приготовление блюд, плетение бисером, оригами, курак корпе (поскутное шитьё) искусство икебана... И это ещё не весь список того, чему учит детей Асель Кенесовна. Она же спонсор, она же и преподаватель. Так как не у всех имеется воз-

"ШКОЛА – ЭТО МАЛЕНЬКАЯ ЖИЗНЬ"

Карашокынская средняя школа расположена в Кербулакском районе Алматинской области Казахстана. Это – основная обитель знаний, для местных детей. На данный момент количество обучающихся здесь равняется – 397-ми ученикам. Благодаря чему, придаёт ещё большей ответственности руководству за образования подрастающего поколения. С этим на отлично справляется генеральный директор учреждения – Букабаева Кульшар Сейдуловна. Она человек отзывчивый и добросердечный, тому подтверждение её личный блог, где она обращается ко всем: *«Уважаемые посетители! Мне приятно приветствовать вас на личном блоге. С помощью блога вы можете напрямую со мной общаться, вносить предложения, делиться мнениями, писать свои отклики. В свою очередь, я и мои помощники будем отвечать на ваши вопросы, каждое обращение не останется без внимания. Надеюсь, что блог станет единой информационной площадкой для нас и будет очень интересен и полезен»*. Под её чутким руководством, в школе работают около 59 учителей, включая саму директрису. Как и положено, она ведёт главный предмет, царицу наук – математику. К слову, обучение ведётся чисто на государственном языке. «У нас живут дети разных национальностей. Но и они учатся на казахском языке, да еще так, что дадут фору любому!», – так это комментирует аким сельского округа Карашоки, Дина Ақбасова. Кроме государственного, здесь преподают и английский язык. А чтобы дети разговаривали без дефектов речи, учителя оказывают им логопедическую помощь.

Здание состоит из 3-х этажей, и выглядит очень опрятно, не только снаружи, но и внутри. Стоит отметить первая мысль,

которая приходит на ум, это: «Как же здесь чисто!». Широкое фойе при входе наполняет теплом: оно пропитывается лучами солнца, просачиваемых через окна. Здесь, в честь 175-летия Абая Кунанбаева, каждый желающий, подойдя к установленной полке, может познакомиться с произведениями великого поэта. Далее поневоле взор падает на домашние цветы, которые стоят буквально на каждом шагу, создавая тем самым атмосферу уюта: вот вам и каланхоэ, вот и фикус. К слову их покупали специально, сами учителя на собственные средства, чтобы детям школа напоминала семейный очаг. Пройдя далее, можно увидеть актовый зал. Он очень обширный, чтоб вы пони-

мали рассчитан на 150 мест. Так как дом культуры пока отсутствует, здесь проводятся все мероприятия: от школьных до государственных. Имеется и спортзал, а также стадион снаружи, одним словом созданы условия для занятий спортом. Успешно работают секции и кружки, такие как волейбол, баскетбол, футбол, ИЗО, хореография и шахматы.

С недавнего времени школа района встречает учеников новым классом биологии. В нём, и в кабинетах естественных наук: физики и химии, теперь проводятся познавательные эксперименты, для получения широких знаний. А во благо развития лидерских качеств, с текущего года было организовано самоуправление, что помогает работать командой, и расширяет возможности будущего страны. Начальные классы тоже не отстают: они настоящая кладовая идей. Благодаря чему, собственными руками изготавливают инновационные поделки. Тем самым, из года в год, пополняя ряды участников и призёров предметных олимпиад, таких соревнований как «Дарын» и «Зерде». Здесь всё устроено так, чтоб дети могли развиваться со всех сторон.

Отдельно нужно отметить уроки тру-

можность на приобретение тех, или иных предметов, Асель лично покупает всё что нужно. Вот почему её с гордостью можно назвать учителем с большой буквы. Это тот самый пример человека, влюблённого в свою профессию.

Вот почему Карашокынская средняя школа достойна звания «лучшей». Она получила его ещё в 2017 году, заняв 1 место, в номинации "лучшая сельская шко-

ла" Алматинской области. Ни современное оборудование, ни новые учебники. Люди – вот в чём особенность, и крепкий фундамент школы... А нам лишь остаётся восхищаться, отдавать должное, и желать удачи, в их нелёгким, но благородном труде!..

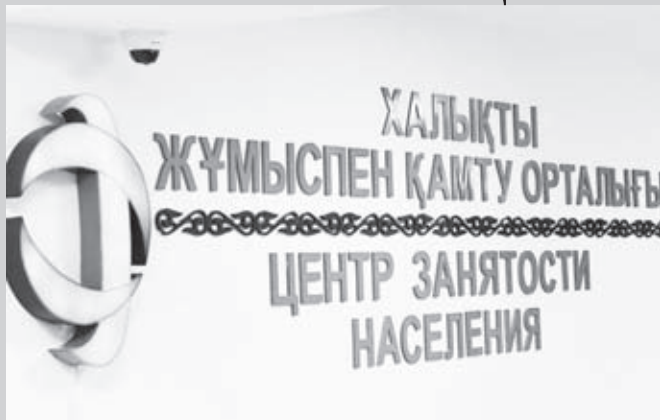
Алина ГАТУНОК

• ТРУДОВОЕ ПОСРЕДНИЧЕСТВО

Государственные центры занятости населения действуют на основе закона Республики Казахстан «О занятости населения». Центры занятости созданы в 2011 году местными исполнительными органами. Главная цель работы центров занятости – оказание трудового посредничества гражданам и работодателям, реализация активных мер содействия занятости, организация социальной защиты от безработицы.

Центры занятости предоставляют услуги населению и работодателям. Все услуги предоставляются бесплатно. В центрах занятости работает специально подготовленный персонал, и используются единые стандарты работы. Они дают

ПОМОГ ЦЕНТР ЗАНЯТОСТИ

полезные и ценные информации и советы. Об этом убедился и житель города Текели Айбек Аманжол, когда он долгое время хо-

дил безработным и наконец, обратился в Центр занятости города Текели.

Айбек Аманжол в 2018 году окончил Талдыкорганский медицинский колледж и получил специальность «Дантист». Получив диплом, парень попытался трудоустроиться на работу самостоятельно, но из-за отсутствия опыта работы по данной специальности не смог трудоустроиться.

Затем, парень обратился в Центр занятости города Текели, где ему дали подробную информацию по вопросам трудоустройства в рамках Программы продуктивной занятости

и массового предпринимательства и предложили пройти молодежную практику по полученной профессии в стоматологии у индивидуального предпринимателя «Нуржанов Ш.Р.». Айбек согласился и в феврале был направлен на заявленное работодателем рабочее место на 6 месяцев, в качестве дантиста.

За время прохождения практики участник Программы смог проявить себя как ответственный и исполнительный специалист, знающее свое дело и после окончания прохождения молодежной практики, молодому специалисту предложили вакантное рабочее место в этой же организации, парень согласился и после завершения практики работать на постоянной основе.

Ш. ХАМИТОВ.

Шетелге кетуге байланысты зейнетақы жинақтарын қалай алуға болады?

Қазақстаннан басқа елдерге тұрақты тұруға кеткен бұрынғы отандастарымыздың көпшілігін Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорынан зейнетақы жинақтарын қалай алуға болатындығы мазалайтыны белгілі.

Айта кету керек, жеке зейнетақы шотында (ЖЗШ)есепке алынатын жинақ ақша салымшының меншігі болып табылады және салымшы келіп алғанша, тіпті ол шетелге көшіп кетсе де Қорда мерзімсіз сақтала береді.

«Қазақстан Республикасында зейнетақымен қамсыздандыру туралы» Қазақстан Республикасы Заңына сәйкес ел аумағынан тыс жерлерге тұрақты тұруға кеткен, кету дерегін растайтын құжаттар ұсынған шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдардың БЖЗҚ-дан міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ) және міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ)есебінен қалыптасқан жинақтарын толық көлемде алуға құқығы бар.

Сонымен Қазақстан Республикасының аумағынан тыс жерлерге тұрақты тұруға кеткен шетелдіктер мен азаматтық жоқ адамдар Қорға өздері келіп өтініш бергенде мына төмендегі құжаттарды ұсынады:

1) БЖЗҚ ішкі құжатымен бекітілген нысан бойынша толтырылған өтініш;

2) егер Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарда өзгеше көзделмесе, шетелдік паспорттың көшірмесі және салыстырып тексеру үшін түпнұсқасы;

3) алушының банк шоты туралы мәлімет.

БЖЗҚ жоғарыда көрсетілген құжаттарды алған соң, Қазақстан Республикасының мемлекеттік органдарының ақпараттық жүйелерінен өтініш жасаған шетелдікте немесе азаматтығы жоқ адамда Қазақстан Республикасының уәкілетті органы берген Қазақстан Республикасы азаматының жеке куәлігі немесе шетелдіктіңҚазақстанРеспубликасында тұруға ықтиярхатының не болмаса азаматтығы жоқ адамның куәлігінің бар-жоғы және оның жарамдылығы туралы мәліметтерді сұратады.

Егер өтініш жасаған шетелдіктің немесе азаматтығы жоқ адамның Қазақстан Республикасынан тыс жерлерге тұрақты тұруға кетуіне байланысты

Қазақстан Республикасының уәкілетті органы берген шетелдіктің Қазақстан Республикасында тұруға ықтиярхатының немесе азаматтығы жоқ адамның куәлігінің не болмаса Қазақстан Республикасы азаматының жеке куәлігінің жарамсыздығы туралы мәліметтер алынса, сондай-ақ

шетелдіктің немесе азаматтығы жоқ адамның Қазақстан Республикасында тұрақты тұруға рұқсатының күші жойылған жағдайда БЖЗҚ құжаттар қабылданған немесе құжаттар келіп түскен күннен бастап 10 жұмыс күні ішінде зейнетақы төлемдерін жүзеге асырады.

БЖЗҚ зейнетақы төлемдерін алушының өтінішінде көрсетілген банк шотына аударады. Егер алушының шоты Қазақстан аумағында жұмыс істейтін екінші деңгейдегі банкте/жекелеген банк операцияларын орындайтын ұйымда ашылса, зейнетақы төлемдері ұлттық валюта–теңгемен аударылады. Ал егер алушының шоты Қазақстан аумағынан тыс жердегі шетелдік банктерде ашылған болса, АҚШ долларымен, евро, фунт стерлинг немесе ресейлік рубльмен аударылады.

Егер өтініш жасаған шетелдіктің немесе азаматтығы жоқ адамның Қазақстан Республикасының уәкілетті органы берген Қазақстан Республикасы азаматының жеке куәлігінің немесе шетелдіктіңҚазақстанРеспубликасында тұруға ықтиярхатының не болмаса азаматтығы жоқ адамның куәлігінің бар екендігі және жарамдылығы туралы мәліметтер алынса, сондай-ақ өтініш жасаған шетелдіктің немесе азаматтығы жоқ адамның Қазақстан Республи-касынан тыс жерлерге тұрақты тұруға кеткені жайында мәліметтер болмаса, БЖЗҚ өтініш жасалған күні құжаттарды қабылдаудан бас тарту туралы қолхатты бере отырып, өтінішті қабылдаудан немесе құжаттарды алған кезден бастап 10 жұмыс күні ішінде хабарлама жолдау арқылы бас тарту себебін көрсете отырып, өтінішті орындаудан бас тартады.Сондықтан Қазақстан Республикасының аумағынан тыс жерлерге тұрақты тұруға кетпей тұрып, елден кетуге арналған құжаттарды белгіленген тәртіпте рәсімдеу қажет.

Егер шетелдік және азаматтығы жоқ адам бұлай істемесе, Қордан зейнетақы жинақтарын алу үшін Қазақстанға қайта келіп, елде тұруға ықтиярхат алып, ҚР Ішкі Істер министрлігінің көші-қон органдарында елден кетуге арналған құжаттарды рәсімдеуіне тура келеді. Айта кетелік, бұл шара шетелге тұрақты тұруға кеткен азаматтың Қазақстанда орындамаған (салық, мүлік, сот, мерзімді әскери қызметті өтеу және т. б.) міндеттемелерін анықтау үшін қажет.

ҚР Ішкі Істер министрлігі Қазақстаннан кетуді рәсімдеуге қатысты ақпараттардың барлығын ҚР Әділет министрлігінің «Жеке тұлғалар» Мемлекеттік дерекқорына жіберіп отырады. Ал БЖЗҚ құжаттарды тексеруге алған кезде өтініш берушінің шетелге көшетіндігін растау үшін осы Мемлекеттік дерекқорға сауал жібереді.

2020 жылдың 1 ақпанына қарай Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорында салымшылар мен алушыларға қызмет көрсету аясында жыл басынан бері 1 551 766 операция орындалды. Оның басым бөлігі, яғни 80,4 пайызы (1,25 млн) электрондық форматта жүзеге асырылды. 2019 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда өсім - 2 пайыз. Дегенмен көптеген салымшылар зейнетақы қызметтерін алу үшін Қор мамандарына жүгінгенді жөн санайды.

Ағымдағы жылдың қаңтар айында

Осылайша шалғай елдімекендердің тұрғындары мобильдік кеңсе арқылы жеке зейнетақы шотынан үзінді көшірме алу, ерікті зейнетақы жарналары бойынша шот ашу, зейнетақы шотынан ақпарат алу тәсілін өзгерту және басқа да қызметтерді ала алады.

Қазіргі уақытта БЖЗҚ мобильді кеңселері еліміздің 10 облысында (Алматы, Ақтөбе, Ақмола, Атырау Жамбыл, Қарағанды, Қостанай, Қызылорда, Павлодар және Солтүстік Қазақстан облыстары)

2020 жылдың ағашқы айында БЖЗҚ салымшыларына 1,5 миллионнан астам қызмет көрсетілді

БЖЗҚ кеңселерінде Қазақстан бойынша орта есеппен күн сайын 9 мыңдай операция орындалды.

Ең танымал қызмет – жеке зейнетақы шотынан үзінді көшірме алу. Бір ай ішінде 1,3 миллионнан астам үзінді көшірме (олардың 93,2 пайызы – электрондық форматта) берілген.Сонымен қатар салымшылар мен алушылардың жеке деректемелерін өзгерту қызметі де сұранысқа ие. Бұл қызметтер негізінен (85%) Қор кеңселерінде көрсетіледі.

Айта кетелік, егер электрондық цифрлық қолтаңба бар болса, жеке деректемелерді (электрондық мекенжайы және тұрғылықты мекенжайы) enpf.kz сайтында өзгертуге болады. Оны «Қазпошта» АҚ бөлімшелеріне барып өзгертуге де мүмкіндік бар.

Бір ай ішінде шамамен 51 мың салымшы жеке зейнетақы шотынан ақпарат алу тәсілін өзгерткен. Салымшылар үзінді көшірме алу тәсілін негізінен Қор кеңселерінде (42,7 мың қызмет) және көшпелі қызмет көрсету барысында (5,7 мың қызмет) ауыстырған. Хабарлау тәсілін ауыстыру қызметіне сұраныс әсіресе қыз мезгілінде артады. Мысалы, 2020 жылдың алғашқы айында бұл қызмет бойынша өсім - 2019 жылдың сәйкес кезеңімен салыстырғанда екі еседен жоғары болды. Мұның негізінен «Мобильдік кеңсе» жобасы есебінен өскендігін айта кеткен жөн.Жоба аясында салымшыларға қызмет көрсетуде жасанды жерсерігі байланысы қондырғысымен жабдықталған шағын автобус пайдаланылады.

жұмыс істейді.

Ал 2020 жылы «Мобильдік кеңсе» жобасы Батыс Қазақстан, Түркістан және Шығыс Қазақстан облыстарында жүзеге асырылатын болады.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтарын мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

«БЖЗҚ» АҚ баспасөз орталығы
БАҚ үшін байланыстар:
press@enpf.kz

Ерікті зейнетақы жарналары – төлеу оңай!

БЖЗҚ салымшылары ерікті зейнетақы жарналары есебінен жасалған шарт бойынша жарналарды электрондық әдіспен қалай төлейді?

Соңғы уақытта Қазақстан азаматтары ақшасыз аударымдар жасау барысында әр түрлі банк қосымшаларын жиі пайдалануда. Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры бұл үрдістен қалыс қалмай, өз қызметтерін әр түрлі электрондық сервистерге ауыстырып жатыр. Осылайша Қор өз жүйесін мемлекеттік органдармен ғана емес, екінші деңгейдегі банк жүйелерімен де ықпалдастыруды қолға алды.

Ерікті зейнетақы шоттарына жарналарды Kaspi.kz мобильді қосымшасы арқылы аудару – БЖЗҚ салымшылары үшін керемет жаңалық болды. Қазіргі уақытта Kaspi.kz қосымшасын пайдаланатын кез келген азамат ерікті зейнетақы шотына жарналарды ешқандай комиссиясыз аударуға алады. Бұл үшін оның жеке сәйкестендіру нөмірі (ЖСН) және Kaspi.kz

қосымшасы жүктелген әрі интернетке қосылған смартфон немесе планшеті болса жеткілікті. Әрі қарай жарна аудару өте тез, жеңіл әрі ыңғайлы. Бұл үшін Kaspi.kz қосымшасына кіріп, «Төлемдер» бөліміндегі іздеу жолағына – «**Ерікті зейнетақы жарналары**» деп жазу керек. Бұдан кейін ЖСН бағанын толтырып, қажетті соманы енгізеңіз болғаны.

Айта кетелік, өзіңіздің ғана емес, кез келген үшінші тұлғаның – мысалы, жұбайыңыздың, ата-анаңыздың, туған-туыстарыңыздың, тіпті жас балаңыздың да ерікті зейнетақы шотына жарна аударуыңызға болады. Бұл үшін оның жеке сәйкестендіру нөмірін енгізеңіз жетіп жатыр. Ерікті жарналарды көмелетке толмағандардың атына да аударуға болады.

Бұдан басқа ерікті зейнетақы шотын өзіне-өзі қызмет көрсетуші Halyk Bank терминалы арқылы да толықтыруға

мүмкіндік бар. Мұндай құрылғылар аталмыш банктің әрбір бөлімшесінде орнатылған. Бұл жерде төлем сомасының 0,3 пайызы көлемінде комиссия ұсталынады (комиссия 100 теңгеден төмен болмайды).

Сонымен қатар ерікті жарналарды дәстүрлі тәсілмен – екінші деңгейдегі банктендіріңіз қассасы немесе «Қазпошта» АҚ бөлімшелері арқылы төлеуге болады. Бұл жағдайда да тиісті комиссия қарастырылған.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге

асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының қызметкерлері 2019 жылы сұраусыз қалған 675 мың зейнетақы шоттарының иелерімен байланыс орнатты. Бұл бір жыл және одан да көп жылдардан бері жарна түспеген «ұйқыдағы» шоттар. Олардың қатарында өзін-өзі жұмыспен қамтушылар, жұмыссыздар, сондай-ақ зейнетақы жарналарын уақытша аудармағандар: үйде бір жылдан астам уақыттан бері декреттік демалыста отырғандар, тәжірибе жұмысындағылар, тағылымдамадан өтушілер, үй шаруасындағы әйелдер, мүгедектігі бар адамдар, әскери қызметшілер және сотталғандардың шоттары бар.

БЖЗҚ сұраусыз қалған 675 мың шоттың иелерін тапты

Осылайша БЖЗҚ «ұйқыдағы» шоттарды жандандыру, соңғы жылдары шоттарына зейнетақы жарнасын аудармай жүрген салымшыларды іздестіру жұмыстарын одан әрі жалғастыруда.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

«БЖЗҚ» АҚ баспасөз орталығы
БАҚ үшін байланыстар: press@enpf.kz

Алты миллионнан астам салымшы БЖЗҚ-дан үзінді көшірмені онлайн тәртібінде алады

Зейнетақы шотынан үзінді көшірме алу – Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қорының салымшылары арасындағы ең танымал қызмет. 2019 жылы бұл қызмет 14 миллионнан астам рет пайдаланылған.

Еске сала кетелік, БЖЗҚ салымшылары жеке зейнетақы шотынан үзінді көшірмені шот ашылған күннен бастап сұрау салған кез келген күнге қарай тегін алуға құқылы. Бұл заң жүзінде бекітілген құқық.

Бүгінде салымшылармен алушылар зейнетақы жинағының жай-күйі туралы ақпаратты:

- Қор кеңсесіне тікелей келу;
- пошта байланысы;
- электрондық тәсілдер:

- БЖЗҚ-ға ұсынылған электрондық пошта;

- интернет байланысы (логин мен құпиясөз (пароль) немесе электрондық цифрлық қолтаңба (ЭЦҚ), enpf.kz сайтының «Жеке кабинет» бөлімі және ұялы телефонға жүктелген ENPF мобильді қосымшасы);

- электрондық үкімет порталындағы жеке кабинет (ЭЦҚ немесе mGov мобильдік азаматтар базасында тіркелген салымшының (алушының) ұялы телефонына келетін бір реттік sms-пароль) арқылы ала алады.

Ең ыңғайлы және жылдам тәсіл – бұл үзінді көшірмені БЖЗҚ сайты немесе электрондық үкімет порталының жеке кабинеті арқылы алу. Сонымен қатар БЖЗҚ-ның смартфон немесе планшеттерге арналған жаңартылған мобильді қосымшасын пайдалануға болады.

Барлығы 5,6 миллион адам зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпаратты Жеке кабинет арқылы алған. Бір жыл ішінде интернет байланысы тәсілін таңдағандар саны 500 мыңға жуық адамға көбейді. 860 мың адам үзінді көшірмені электрондық пошта арқылы алады. Зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпаратты БЖЗҚ филиалына келіп алу - танымалдығы жағынан екінші орында. Бұл тәсілді шамамен екі миллионға жуық

адам таңдаған. БЖЗҚ-дан ақпаратты пошта байланысы арқылы алушылар саны біртіндеп азаюда. Бұл жағдайда ішіне үзінді көшірме салынған хат оларға жылына бір рет жіберіледі. Қазіргі уақытта бұл тәсілді таңдағандар саны - 1,3 млн адам. Бұл бұрнағы жылмен салыстырғанда 11,5 пайызға төмен.

Еске саламыз, салымшы мекенжайын ауыстырған жағдайда бұл туралы Қорға хабарлауға міндетті. Егер хабарламаса, БЖЗҚ келесі жылы үзінді көшірме салынған хатты оған жібермеуге құқылы.

Салымшы ыңғайлы хабарлау тәсілін таңдау үшін жеке басын куәландыратын құжатпен Қордың жергілікті кеңсесіне жүгінуі тиіс. Егер ЭЦҚ болса, Қор кеңсесіне келмей-ақ, хабарлау тәсілін enpf.kz сайтының Жеке кабинеті арқылы таңдауға немесе өзгертуге болады.

БЖЗҚ 2013 жылғы 22 тамызда «ГНПФ» ЖЗҚ» АҚ негізінде құрылды. БЖЗҚ құрылтайшысы және акционері – Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігінің «Мемлекеттік мүлік және жекешелендіру комитеті» ММ арқылы Қазақстан Республикасының Үкіметі. БЖЗҚ зейнетақы активтерін сенімгерлікпен басқаруды Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі жүзеге асырады. 2016 жылғы 1 қаңтардан бастап зейнетақы активтерін басқару тиімділігін арттыру бойынша ұсыныстар жасау қызметі Қазақстан Республикасының Президенті басшылық ететін Ұлттық қорды басқару кеңесіне берілді. Зейнетақы заңнамасына сәйкес БЖЗҚ міндетті зейнетақы жарналарын, міндетті кәсіптік зейнетақы жарналарын, ерікті зейнетақы жарналарын тартуды, зейнетақы төлемдерін, зейнетақы жинақтары мен төлемдерін жеке есепке алуды жүзеге асырады, салымшыға (алушыға) зейнетақы жинақтарының жай-күйі туралы ақпарат береді (толығырақ www.enpf.kz сайтында).

«БЖЗҚ» АҚ баспасөз орталығы
БАҚ үшін байланыстар: press@enpf.kz

ЗДОРОВЬЕ

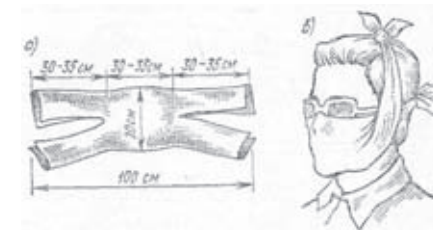
«Медицинская маска (хирургическая маска) — многоцветное медицинское изделие, закрывающее рот и нос носителя, и обеспечивающее барьер для прямой передачи инфекционных частиц от носителя маски к другим людям», – так информирует нас Википедия. Это особенно важно сегодня, когда данный ресурс приобрёл наибольшую популярность, в связи с распространением в мире новой инфекции – COVID-19. Теперь, в борьбе за здоровье, маска считается чуть ли не одним из главных способов защиты от коронавируса. Напомним, что численность заражённых меняется с каждым днём, и увя не в меньшую сторону. От сюда и спрос.

В связи с этим журналист Алатау обошел достаточно много аптек города Талдыкорган, и убедился, что существует ощутимый дефицит медицинских масок. В большинстве случаев это объяснялось тем, что маски закончились, а в некоторых местах говорили, что их не завозят уже больше двух недель. Даже сами фармацевты вынуждены работать в самодельных масках. К слову самодельная, ни чуть не отличается от обыкновенной, медицинской маски. К тому же это «дёшево и сердито». Поэтому специально для своих читателей, редакция подготовила несколько инструкций, по изготовлению медицинских масок в домашних условиях.

ДЕФИЦИТА НЕ БОИМСЯ!

МАРЛЕВАЯ МАСКА

Шаг 3

Размещаем кусок ваты точно посередине отрезка марли, и заворачиваем так, чтобы получилось 3 слоя (подворачиваем верхний и нижний края). Подшиваем.

Шаг 4

Затем концы марли нужно подрезать тоже посередине, чтобы образовалось две пары завязок. Маска готова.

Что понадобится:

- марля;
- ножницы;
- нитка с иголкой;
- линейка;
- карандаш;
- вата.

Шаг 1

Вырезаем из марли отрезок размером 100х60 сантиметров.

Шаг 2

Приготавливаем вату размером 15х15, толщиной в 1 см (обычно этого достаточно).

ТКАНЕВАЯ МАСКА

Шаг 1

Приготавливаем отрезок плотного хлопка или льна 50х30 см. А также две резинки длиной по 20 см.

Шаг 2

Складываем ткань вдвое, прошиваем край. Выворачиваем с изнанки на лицевую сторону. Затем собираем гармошкой.

Шаг 3

Сгибаем края, оставляя внутри резинку (завязываем их узелком) с каждой из сторон, опять прошиваем. Готово.

Что понадобится:

- ткань: хлопок или лён;
- ножницы;
- резинка;
- линейка;
- карандаш;
- нитка с иголкой.

ВРАЧИ СОВЕТУЮТ...

№1. Часто и тщательно мыть руки и ни в коем случае не трогать лицо;

№2. Носить маску тем, кто контактирует с больными;

№3. тем, кто находится в общественных местах (в целях безопасности);

№4. тем, у кого есть признаки респираторного заболевания, особенно кашель;

№5. тем, кто находится на карантине.

МИРОВАЯ ПРАКТИКА

Конфликты и споры являются неотъемлемой частью жизни человека в обществе и для их разрешения все чаще люди обращаются в суд. С середины XX столетия в мировой практике разрешения конфликтов получила распространение медиация, как альтернативная форма разрешения споров с участием третьей стороны-медиатора, основанная на принципах добровольности участия в процедуре, беспристрастности и нейтральности со стороны медиатора, конфиденциальности, прозрачности, принятия и уважения сторон медиатором и сторонами друг друга. С целью значимости и действенности указанных альтернативных способов урегулирования правовых споров возникает вопрос: какова роль суда в окончании дела путем применения способов примирительных процедур?

АЛЬТЕРНАТИВНАЯ ФОРМА РАЗРЕШЕНИЯ СПОРОВ

Одной из задач подготовки дела к судебному разбирательству, обязательной по каждому делу, является содействие примирению сторон. Так, суд в ходе предварительного судебного заседания определяет характер спорного правоотношения и обстоятельства, способствующие примирению сторон. Конечно, выбор той или иной примирительной процедуры, условий примирения определяется самими сторонами, однако при этом нельзя забывать, что между ними имеется правовой конфликт, который порой не может быть ими решен самостоятельно.

Для понимания роли суда в примирении сторон целесообразно определить общие правила, отражающие специфику действий судьи в гражданском процессе. Институт примирения в обновленном гражданском судопроизводстве можно рассматривать как единство двух элементов – права, регулирующего процессуальные действия суда по примирению сторон, и творческого процесса, основанного на усмотрении судьи, обусловленного его умением найти подход к решению сложных, личностно-психологических проблем сторон. Таким образом, гражданский процесс, определяя одним из приоритетов дальнейшее развитие примирительных процедур, внес новое понимание роли суда в разрешении правовых споров, которое требует от судей кардинальных изменений их взглядов на процесс примирения.

Надо отметить, что судья, осуществляющий примирительные процедуры, при проведении судебной медиации руководствуется нормами, установленными Законом «О медиации» и ГПК. Соглашение об урегулировании спора (конфликта), достигнутое сторонами медиации при проведении примирительных процедур, заключается в письменной форме и подписывается сторонами. При достижении сторонами соглашения об урегулировании спора (конфликта) в порядке судебной медиации судья, в производстве которого находится дело, выносит определение, постановление о его утверждении и прекращении производства по делу.

Эльмира МУСАБАЕВА,
заведующая канцелярией
Каратаевского районного суда.

ПОМЕТКА ДЛЯ ВКЛАДЧИКА

ДОБРОВОЛЬНЫЕ ПЕНСИОННЫЕ ВЗНОСЫ - ПЛАТИТЬ ЛЕГКО!

Как вкладчики ЕНПФ могут осуществлять взносы по договору за счёт добровольных пенсионных взносов электронными способами?

В последнее время граждане Казахстана всё чаще и чаще пользуются различными банковскими приложениями, осуществляя безналичные переводы. Единый накопительный пенсионный фонд не отстаёт от последних тенденций и переводит предоставление услуг на различные электронные сервисы. При этом ЕНПФ продолжает интеграцию своих систем не только с государственными органами, но и с системами банков второго уровня.

Отличной новостью для вкладчиков ЕНПФ стала возможность пополнения добровольного пенсионного счета в мобильном приложении Kaspi.kz. На данный момент любой пользователь приложения Kaspi.kz может пополнить добровольный пенсионный счёт без взимания комиссии. Для этого достаточно знать ИИН получателя и иметь смартфон или планшет, подключённый к интернету с установленным приложением Kaspi.kz.

Производить оплату очень удобно, легко и просто. Достаточно зайти в приложение Kaspi.kz, в разделе «Платежи» в строке поиска ввести – добровольные пенсионные взносы. Далее нужно заполнить графу ИИН и ввести сумму. К слову, пополнить можно не только свой добровольный пенсионный счёт, но и счет любого третьего лица, внеся его ИИН. К примеру счета близких людей, супруга или супруги, матери или отца, даже ребёнка. Ведь добровольные пенсионные взносы возможно перечислять и за несовершеннолетних.

Кроме того, появилась возможность пополнять свой добровольный пенсионный счёт через терминалы самообслуживания HalykBank, которые расположены в каждом отделении банка. При оплате предусмотренная комиссия в размере от 0,3% от суммы платежа (при этом минимальная комиссия составляет 100 тенге).

Также пополнить ДПВ можно традиционным способом через кассы банков второго уровня, либо в отделениях АО «Казпочта», в соответствии с предусмотренными комиссиями.

ЕНПФ создан 22 августа 2013 года на базе АО «НПФ «ГНПФ». Учредителем и акционером ЕНПФ является Правительство Республики Казахстан в лице ГУ «Комитет государственного имущества и приватизации» Министерства финансов Республики Казахстан. Доверительное управление пенсионными активами ЕНПФ осуществляет Национальный Банк Республики Казахстан. С 1 января 2016 года функции по выработке предложений по повышению эффективности управления пенсионными активами переданы Совету по управлению Национальным фондом. В соответствии с пенсионным законодательством ЕНПФ осуществляет привлечение обязательных пенсионных взносов, обязательных профессиональных пенсионных взносов, добровольных пенсионных взносов, пенсионные выплаты, индивидуальный учет пенсионных накоплений и выплат, предоставляет вкладчику (получателю) информацию о состоянии его пенсионных накоплений (подробнее на www.enpf.kz).

ӘДЕБИЕТ ӘЛЕМІ

ТАҒДЫРЛАС АҚЫНДАР

Өлең сөздің патшасы, сөз сарасы,
Қиыннан қиыстырар ер данасы
Тілге жеңіл, жүрекке жылы тиіп,
Теп-тегіс жұмыр келсін айналасы,
— деп «тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйінін» бір шумақ өлеңге сыйғызған қазақ көркемсөз өнерінің хас шебері Абай атамыздың әрбір өлеңі мен қара сөзінің мағынасы тасқа қашалып жазылған таңбадай анық та айқын екені даусыз. Абай өлеңдері ғасырлар озған сайын жаңа қырынан танылып, оқушысын өзінің философиялық иіріміне тарта береді.

Әркімді заман сүйремей,
Заманды кім билемек
— деп өзі айтқандай, Ұлы ақынды да заманы туғызады. Абай өз заманындағы қоғамда болып жатқан әділеттілік пен әділетсіздікті, адамгершілік пен озбырлықты, адалдық пен қатыгездікті және халықтың арман-мүддесін терең ұғынып оны суреткерлік шеберлікпен өрнектеп, өз жүрегінен өткізе отырып халқына жеткізе білген ақын. Ол шығыс шайырлары мен орыс, еуропа елдері ақындарының туындыларымен танысып қана қоймай, олардың кейбір өлеңдерін өздерінен өткізе аударуға қол жеткізген табиғи тума талант екенін білуіміз керек. Өз заманынан оза туған ақын Абайға 1913 жылы Алаш көсемдерінің бірі Ахмет Байтұрсынов «Қазақ» газетінде жарық көрген «Қазақтың бас ақыны» атты мақаласында «онан асқан бұрынғы — соңғы заманда қазақ баласында біз білетін ақын болған жоқ» деп әділ баға берген .

Жиырмасыншы ғасырда өмір сүрген Мұқағали Мақатаев Абайдың даналығы мен оның өлмейтін, өшпейтін өлеңдерінен бойына қуат алып, дарынына шабыт дарытумен бірге Абай өлеңдерін зерделеп, зерттей отырып өлеңдерін жазды. Мұқағалидың:

Қуат алып Абайдың тіл күшінен,
Абай болып табынам бір кісіге.
Жыр жазамын Абайдың үлгісімен,
Абай болып түңілем бір кісіден,
— деуі сондықтан. Мұқағалидың Абайға құрметпен қарап өзіне ұстаз тұтқаны, Абайдан тәлім алуы, «Абай жаққан бір сәулені сөндірмеу» үшін өрісті поэзия туғызып, жыр эстафетасын жиырмасыншы ғасырда жалғастыруы кездейсоқтық емес.

«Өлмеу үшін, құлқынды жемдеу үшін,
Мен дағы өлең жазбаймын
ермек үшін.
Жаздым үлгі жастарға
бермек үшін,
Абай жаққан бір сәуле сөнбеу үшін»— деп Мұқағали ақын данышпан Абай даналығын жалғастырып «күпі киген қазақтың қара өлеңін шекпен жауып жарқыратып, жаңартып, қазақтың өзіне қайтара білген ақын.

Мұқағали:
Поэзия!
Менімен егіз бе едің?
Мен сені сезесің бе неге іздедім,
Алауытқан таңдардан сені іздедім.
Қарауытқан таулардан сені іздедім,

— деп табиғаттың өзіндей таза да сұлу жауһар жырларымен жиырмасыншы ғасырдағы поэзия аспанына жарқ етіп көтерілген жаңа құбылыс.

Абай да Мұқағали да сыршыл, шыншыл әрі лирик ақындар. Екі ақынның да сан қырлы лирикалық өлеңдері ішінен мысалға, табиғат лирикасына арналған өлеңдерін алсақ, бәрін де тамсанбай, тебіренбей оқу мүмкін емес. Себебі ақынға шабыт берер қуат көзі-табиғат. Абайдың: «Қансонарда бүркітші шығады аңға», «Қараша, желтоқсан мен сол бір-екі ай», «Күз», «Қыс», «Көктем», «Жаз» тағы басқа өлеңдерімен қатар,

Желсіз түнде жарық ай,
Сәулесі суда дірілдеп.
Ауылдың маңы терең сай,
Тасыған өзен күрілдеп...
деген өлеңі мен Мұқағалидың:
Жапырақ жүрек жас қайың,
Жанымды айырбастайын.
Сен адам бола бастасаң,
Мен қайың бола бастайын,
Келісесің бе жас қайың...
— деп басталатын өлеңін оқығанда сол табиғат аясында өзің жүргендей әсер алып, қалай ыңылдап ән салып кеткеніңді байқамай да қаласың. Міне сөз құдіреті, өлең құдіреті деген осындай болса керек. Сонымен бірге Мұқағали ағамыздың «Көктемде», «Наурыз», «Сәуір айы», «Ақ қайың әні», «Жаңбырда», «Шабындықта», «Айхай көктем», «Саржайлау», «Күрең күз», «Бозқараған», «Қыс келген күні», «Ақпан», «Сонарда», «Жартастар» сияқты табиғат тамыршысындай табиғат құбылыстарын жанды жаратылыс иесіне айналдырып жіберген өлеңдерін де осы қатарға жатқызуға болады.

Абай мен Мұқағали екеуі екі ғасырда өмір сүрсе де өмір жолдары тартысқа толы тағдырлас ақындар. Сондықтан болар ат басынан арғыны көре алмайтын өресі тар замандастарынан шаршаған Абай:

Жүрегімнің түбіне терең бойла,
Мен бір жұмбақ адаммын
оны да ойла.

Соқтықпалы, соқпақсыз
жерде өстім,
Мыңмен жалғыз алыстым
кінә қойма,
— деп кейінгі ұрпаққа өлеңмен өсиет қалдырса, Ақан серінің бәйге құлагеріндей өз заманының өрен жүйрігі Мұқағали ақын да өзінен өресі төмен кейбір замандастарының бақастығына шыдамай:

Қапаланба, қадірлім,
қапаланба,
Қауіп – қатер басыңа
тақағанда.
Абайыңның басына қамшы
ойнатып,
Ақаныңды осылар
матағанда,
— деп өлеңмен ащы сырын

жеткізеді. Абай қара сөзбен де пәлсафалық ой-түйін жасаса, Мұқағали өмірінің кейбір сәттерінен қара сөзбен күнделік, фелетон, эссе жазған.

Абайды мұқатпақ болған Оразбай шонжар бастаған топ ірі рубасы Әбен Бітімбаевты айдап салып ардақты ақынға қамшы тигізгені сияқты, Мұқағали өзінің күнделігіндегі 2 мамыр 1974 жылғы жазбасында: «Білгендерін істеп бағуда, не жаза бар, бәрін қолдануда. Милицияға да бірнеше рет тапсырды. Енді қаматпақ ойлары. Көлеңкемнен қорқатын халге жеткізді. Милиция қашан келіп алып кетер деген қауіптемін. Әнеу күні милицияда асылып өлмек те болдым, балаларымды қимадым. Мойныма тұзақ салып сәл тұрдым да ойландым... Бұл халге де жеткізді. Соншама не істеп қойдым бұларға?! Себеппіз адам өлмейді...О, не деген қиын уақытта өмірге келгенбіз, бауырым», — деп жазыпты. Неткен қатыгездік! Ақын күнделігіне өзінің талантын көре алмаушыларға

«Ойлаңдар достар!
Өнерде жарыс болмайды!
Өресі жетпей, күндестік қылған
оңбайды.

Өнерің жетіп,
Өсе алмай қалсаң сол қайғы...
Күнде таласқан,
Өнерің өнер болмайды!
/16 желтоқсан 1974 жыл/деген жазба қалдырыпты.

Өскенбай немересі Абай (Ибраһим) Құнанбайұлы ел анасы атанған Зере әжесі мен сөзге шебер Ұлжан анасының тәрбиесін көрсе, Мақатай немересі Мұқағали (Мұхамметқали) Сүлейменұлы ер мінезді адуынды Тиын (Мақпал) әжесі мен қара өлең мен қайым айтыс шебері Нағиман анасының тәрбиесін көріп өскен. Абай да Мұқағали да «нағыз ақын алдымен ойшыл, философ болу керек» деген ұстанымда болған. Екі ақын да әлем және орыс әдебиетінің көрнекті тұлғаларының шығармаларымен сусындап, кейбір өлеңдерін қазақ тіліне тәржімалаған. Мысалы: Абай А.Пушкиннің өлеңмен жазылған «Евгений Онегин» романынан 8 өлеңін, М.Лермонтовтың «Шайтан», «Дұға», «Қанжар», «Жалау», «Теректің сыйы» өлеңдерін, И.А.Крыловтың мысалдарын қазақ тіліне өте шебер аударған. Сонымен бірге патша үкіметі саясатына қарсы шыққан орыс зиялы қауымының өкілдері Е.Михаэлис, А. Леонтьев, С. Гросс, П.Лобановскийлермен де пікірлес болған. Мұқағали Мақатаев шетел және орыс ақындарынан Д. Алигеридің «Құдіретті комедиясының» «Тамұқ» бөлімін, У.Шекспирдің «Соннеттерін, У.Уитменнің «Шөп жапырақтарын» қазақ тіліне тікелей тәржімаласа, орыс ақындарынан Н.Тихонов, Р.Берис, Ф.Асари, А.Исаакян, Е.Евтушенко, Ф.Моргун өлеңдерін де қазақша сөйлеткен ақын. Сонымен бірге Ю.Александров пен М.Курганцевтің аудармасымен ақын өлеңдері «Зов души» деген атпен орыс тілінде жарық көрсе, кейінгі жылдары алыс-жақын шетелдермен бірге халықаралық қазақ ПЕН клубының президенті, белгілі журналист Бигелді Ғабдуллиннің жетекшілігімен Мұқағали ақынның отты жырларын орыс тілінен америкалық ақын Марина Карцева ағылшын тіліне аударып, мұхиттың арғы жағындағы Америка жұртымен де қауыштырды.

1999 жылы Мұқағали Мақатаевтің «Аманат» кітабы Абай атындағы мемлекеттік сыйлыққа ие болды. 2000 жылы Қазақстан Жазушылар Одағының шешімімен Мұқағали Мақатаевқа «Ғасыр ақыны» атағы берілді. Биылғы жылы елімізде Абай Құнанбаевтің 175 жылдық мерей тойы ЮНЕСКО аясында аталып өтілсе, келесі жылы Мұқағали Мақатаевтің 90 жылдық мерей тойы тойланбақ. Жүз жылда бір туатын Абай мен Мұқағали тағдырлас ақындар.

Елеусіз АХМЕТКЕРІМҰЛЫ,
ҚР Журналистер одағының мүшесі.
ҚАСКЕЛЕҢ ҚАЛАСЫ

ЖЕТІНШІ СӨЗ

Жас бала анадан туғанда екі түрлі мінезбен туады: біреуі - ішсем, жесем, ұйқтасам деп тұрады. Бұлар - тәннің құмары, бұлар болмаса, тән жанға қонақ үй бола алмайды. Һәм өзі өспейді, қуат таппайды. Біреуі - білсем екен демеклік. Не көрсе соған талпынып, жалтыр-жұлтыр еткен болса, оған қызығып, аузына салып, дәмін татып қарап, тамағына, бетіне басып қарап, сырнай-көрней болса, дауысына ұмтылып, онан ержетіңкірегенде ит үрсе де, мал шуласа да, біреу күлсе де, біреу жыласа да тұра жүгіріп, «ол немене?», «бұл немене?» деп, «ол неге үйтеді?» деп, «бұл неге бүйтеді?» деп, көзі көрген, құлағы естігеннің бәрін сұрап, тыныштық көрмейді. Мұның бәрі - жан құмары, білсем екен, көрсем екен, үйренсем екен деген.

Дүниенің көрінген Һәм көрінбеген сырын түгелдеп, ең болмаса денелеп білмесе, адамдықпен орны болмайды. Оны білмеген соң, ол жан адам жаны болмай, хайуан жаны болады. Өзелде құдай тағала хайуанның жанынан адамның жанын ірі жаратқан, сол әсерін көрсетіп жаратқаны. Сол қуат жетпеген, ми толмаған ессіз бала күндегі «бұл немене, ол немене?» деп, бір нәрсені сұрап білсем екен дегенде, ұйқы, тамақ та есімізден шығып кететұғын құмарымызды, ержеткен соң, ақыл кіргенде, орнын тауып ізденіп, кісісін тауып сұранып, ғылым тапқандардың жолына неге салмайды екеміз?

Сол өрістетіп, өрісімізді ұзартып, құмарланып жиған қазынамызды көбейтсек керек, бұл жанның тамағы еді. Тәннен жан артық еді, тәнді жанға бас ұрғызса керек еді. Жоқ, біз олай қылмадық, ұзақтай шулап, қарғадай барқылдап, ауылдағы боқтықтан ұзамадық. Жан бізді жас күнімізде билеп жүр екен. Ержеткен соң, күш енген соң, оған билетпедік. Жанды тәнге бас ұрғыздық, ешнәрсеге көңілменен қарамадық, көзбен де жақсы қарамадық, көңіл айтып тұрса, сенбедік. Көзбен көрген нәрсенің де сыртын көргенге-ақ тойдық. Сырын қалай болады деп көңілде салмадық, оны білмеген кісінің несі кетіпті дейміз. Біреу кеткенін айтса да, ұқпаймыз. Біреу ақыл айтса: «Ой, тәңірі-ай, кімнен кім артық дейсің!» - дейміз, артығын білмейміз, айтып тұрса ұқпаймыз.

Көкіректе сәуле жоқ, көңілде сенім жоқ. Құр көзбенен көрген біздің хайуан малдан неміз артық? Қайта, бала күнімізде жақсы екенбіз. Білсек те, білмесек те, білсек екен деген адамның баласы екенбіз. Енді осы күнде хайуаннан да жаманбыз. Хайуан білмейді, білемін деп таласпайды. Біз түк білмейміз, біз де білеміз деп надандығымызды білімділікке бермей таласқанда, өлер-тірілерімізді білмей, күре тамырымызды адырайтып кетеміз.

БІЛГЕНГЕ МАРЖАН

БАТА

Наурыз мейрамы жеткенде ел шат-шадыман болып, бірінің үйіне бірі барып, наурыз көже ішеді. Мейрамның мақсаты әр үйдің көжесін татқызу емес, адам мен адам арасын жақындатып, татулық, сыйластық орнату. Құтты болсын айта барған жастарға үйдің ақсақалы не үлкен адамы тілек-лебізін жаудырып, бата береді. Қариялар аузынан жазып алынған батаның бірқатарын назарларыңызға ұсынамыз.

Ағайын-жұрт азбасын,
Ойламасын өз басын.
Бабалардан ұласқан,
Жөн-жоралғы тозбасын.
Берік болсын бел мықым,
Қорғаштай біл ел құтын.
Есті болса ер жігіт,
Халық аман жер бүтін.

Өзіңе қорғандай болсын,
Білімің бұлақтай болсын,
Нудың сәні құрақтай болсын.
Мақсатыңа мәнімен жеткейсің,
Мерейіңе сәнімен жеткейсің.
Алдың ашық, білікпен көрін,
Ел мақтанар биіктен көрін!

Кешірсін өкпе-наз,
Көңілде кір қалмасын.
Келері көп, өткені аз,
Жақсы тапсын жалғасын.
Қайғы-уайым жоқ болсын,
Оралмасын кез өгей.
Бақыт-байлық көп болсын,
Бүгінгі наурыз көжедей!

Айналайын,
Талабыңа қанат бітсін,
Сана-салтыңа санат бітсін.
Ойың ормандай болсын,

Айналайын, дарын бол,
Сөнбейтұғын жалын бол.
Қатардан асқан ақыл бол,
Не болмаса ғалым бол.
Халқың үшін қызмет қыл,
Төмам жұртқа мәлім бол!

Өміріңнен мән кетпесін,
Дастарқаннан дәм кетпесін.
Барың берекеге ұлассын,
Берекең мерекеге ұлассын.
Шаңырағың сәнді болсын,
Тұрмысың мәнді болсын,
Тірлігің әнді болсын! Әмин!

жадыңызда жүрсін

НАУРЫЗДА ҚАНДАЙ ОЙЫНДАР ОЙНАҒАН?

«Қазақ этнографиясы» энциклопедиясында қазақ халқының ұлттық ойындары ойын-сауық, тұрмыс-салт, жануарлар дүниесіне, аңшылыққа байланысты, дене шынықтыру ойындары деп жіктелген. Ұлттық ойындардың негізгілерінің өзі жүзден асып жығылады. Оның барлығы түрлі мейрамдарда, тойларда, ойын-сауықта, жиындарда ойналатын болған. Ал Наурыз мейрамында қазақ халқы қандай ойындар ойнаған?

Тымақ ату. Ойынға кез келген адам қатыса алады. Жерге ойыншының бойынан аспайтын сырық қадалып, оның үстіне тымақ кигізіледі. Ойыншы тымақтың қай жерде тұрғанын көріп алғаннан кейін көзі байланады. Содан соң қолына қамшы алып, тымақты жерге түсіруі керек. Әр адамға үш мүмкіндіктен беріледі. Үшеуінде де тымақ жерге түспесе, ойыншы өнер көрсетіп, тағы үш мүмкіндік ала алады.

Алтыбақан. Алтыбақан – кәдімгі өткеншек. Жастардың көңіл-көтеріп, сауық-сайран құруы үшін таптырмайтын ойын. Алтыбақанды құру үшін 3-4 метрлік 7 томар ағаш пен 3 арқан керек. Алтыбақанға екі адам, әдетте, бозбала мен бойжеткен мініп, қалғандары ән айтып, қалжыңдап көңіл көтеріп тұрады.

Қыз қуу. Сақ дәуірінен келе жатқан дәстүр. Бозбала ұнатқан бойжеткеніне үйленбестен бұрын «Қыз қуу» ойыны ұйымдастырылған. Ойын ережесі бойынша, бойжеткен атқа мініп жігіттен қашуы керек. Бозбала қызды қуып жетіп, бетінен сүюі тиіс. Жігіт қызға жете алмаса, бойжеткен оны қамшымен сабайды.

Аударыспақ. Бұл ойында жеңіске жету үшін ептілік, күш, тапқырлық, батылдық керек. Екі жігіт атқа мініп, бірін-бірі аттан аударып тастауға тырысады. Бұл ойынның жауынгерлік қасиеттерді қалыптастыруға көмегі көп болған.

Көкпар. Ат үстіндегі жігіттердің топтасып алып, серкенің терісін алып қашып ойнайтын ойыны. Көкпар деген атау «көк бөрте» деген сөзден шыққан. Көкпар батылдық пен ерлікке тәрізделген ойын. Бұл ойында ер жігіттермен бірге аттар да сыналады.

Арқан тартыс. Ойынға ұзындығы он метрдей кендір арқан керек. Арқанның қақ ортасы қызыл орамалмен байланады. Осы орамалдың екі жағынан 1,5-2 метрдей қашықтықта жерге тағы да белгі салынады. Екі топқа бөлінген жастар бойларына қарай арқанның екі шетінен ұстап тұрады. Төреші белгі берген сәтте екі топтың ойыншылары арқанды өздеріне қарай тартады. Арқанның ортасындағы қызыл орамалды жерге салынған белгіге бірінші боп сүйреп әкелген топ жеңімпаз болады.

Материал интернет желісінен алынды

сөз жоқ

Алматы. қ, Қабанбай-Наурызбай көшелерінің қиылысы

Ашаршылық құрбандарына арналған ескерткіштер көрінісі

Талдықорған. қ, Қабанбай-Абай көшелерінің қиылысы.

Суретті түсірген: А. НАЗЫМ.